

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ ve EDEBİYATLARI
(JAPON DİLİ ve EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

JAPONCA KOŞUL ANLATIMLARI
—“-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*”, “-*nara*”—

Yüksek Lisans Tezi

Gonca ZÜLKADİROĞLU

Ankara-2009

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ ve EDEBİYATLARI
(JAPON DİLİ ve EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI**

JAPONCA KOŞUL ANLATIMLARI
—“-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*”, “-*nara*”—

Yüksek Lisans Tezi

Gonca ZÜLKADİROĞLU

Tez Danışmanı
Doç.Dr. Ayşe Nur TEKMEN

Ankara-2009

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ ve EDEBİYATLARI
(JAPON DİLİ ve EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

JAPONCA KOŞUL ANLATIMLARI

—“-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*”, “-*nara*”—

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Ayşe Nur TEKME

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

Prof. Dr. A. Melek ÖZYETGİN.....

.....

Doç.Dr. A. Merthan DÜNDAR.....

.....

Doç. Dr. Ayşe Nur TEKME.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tez Sınavı Tarihi

ÖNSÖZ

Bu güne kadar, dilbilim çalışmaları alanında, Japonca koşul anlatımları konusunda birçok araştırma yapılmıştır. Bu çalışma, bu araştırmaların devamı olma niteliğine sahip olmakla birlikte, Japonca koşul anlatımlarının, Japonca gibi sondan eklemeli bir dil olan Türkçe açısından bakıldığında, nasıl algılandığı sorusuna cevap araması nedeniyle, diğer araştırmalardan ayrılmaktadır.

Bu çalışmada, işlevsel açıdan birbirlerine karıştırılma olasılığı yüksek dört koşul yapısı (“-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*” ve “-*nara*”) ele alınmış; bu yapıların kullanım açısından benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konmuştur.

Tezde kullanılmak üzere çeşitli kitap ve makalelerden örnek tümceler toplanmış; bu tümceler işlev ve anlam açısından çözümlenerek alt başlıklar altında incelenmiş; benzer yapı ve anlamdaki Türkçe karşılıkları üzerinde durulmuştur.

Tez çalışmam süresince bana yol gösteren ve beni sabırla yetiştiren danışmanım Doç. Dr. Ayşe Nur Tekmen’e, hiçbir konuda yardımlarını esirgemeyen hocalarım Yab. Uz. Dr. Tsuyoshi Sugiyama’ya ve Yab. Uz. Akara Matano’ya, bana emeği geçen Ankara Üniversitesi Japon Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’ndaki tüm hocalarıma, çalışmam boyunca manevi destekleriyle her an yanımda olan aileme ve Mehmet Uğur Varoğlu’na teşekkürlerimi sunuyorum.

Gonca Zülkadiroğlu

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR ve SİMGELER	v
ÇEVİRİ YAZI ve SESLETİM BİÇİMİ	vii

I. GİRİŞ

1.1. TEZİN KONUSU	1
1.2. TEZİN AMACI	1
1.3. TEZİN ÖNEMİ	1
1.4. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR	3
1.4.1. Alan Yazında Kullanılan Terimler ve Tanımları	6

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İŞLEVSEL DİLBİLİM	9
2.2. ANLAMBİLİM	11
2.2.1. Tümce Anlambilimi	11
2.3. BETİMLEMELİ DİLBİLİM	12
2.3.1. Eşsürekli Dilbilim ve Betimlemeli Dilbilim	12
2.3.2. Geleneksel Dilbilgisine Karşı Betimlemeli Dilbilim	13
2.4. ANLATIM	14
2.4.1. Japonca Koşul Anlatımları	14
2.4.1.1. “- <i>tara</i> ”	15
2.4.1.2. “- <i>ba</i> ”	16
2.4.1.3. “- <i>to</i> ”	17
2.4.1.4. “- <i>nara</i> ”	17

III. İŞLEVSEL AÇIDAN “-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*” ve “-*nara*”

3.1. Tahmine Bağlı Koşul	20
3.1.1. Gerçek Dışı Koşul	29

3.1.1.1. Söylem Anındaki Gerçeğe Ters Düşen Koşul	30
3.1.1.2. Geçmişteki Gerçeğe Ters Düşen Koşul	35
3.1.2. Gerçek	40
3.2. Belirli Koşul	45
3.3. Eylemin Gelecek Zamanda Tamamlanmasına Bağlı Koşul	51
3.4. Buluş	55
3.5. Zamanlama	61
3.6. Oluşum Nedeni	66
3.7. Sıralı Hareket	70
3.8. Sıralı Koşul	74
DEĞERLENDİRME	78

IV. ANLAMSAL AÇIDAN “-tara”, “-ba”, “-to” ve “-nara”

4.1. BAĞLAM İÇİNDE ANLAM KAZANAN TÜMCELER	80
4.1.1. “-tara” ile Kurulan Tümceler	81
4.1.2. “-ba” ile Kurulan Tümceler	84
4.1.3. “-to” ile Kurulan Tümceler	86
4.1.4. “-nara” ile Kurulan Tümceler	87
4.2. GÖRÜNÜŞTE AYNI ANLAMA SAHİP TÜMCELER	88
4.2.1. “-tara” ve “-ba”	89
4.2.2. “-tara” ve “-to”	97
4.2.3. “-tara” ve “-nara”	102
4.2.4. “-ba” ve “-to”	105
4.2.5. “-ba” ve “-nara”	107
4.2.6. “-to” ve “-nara”	109
DEĞERLENDİRME	110
SONUÇ	111
KAYNAKÇA	114

ÖZETLER

1. Türkçe	118
2. Japonca	119
3. İngilizce	120

KISALTMALAR ve SİMGELER

Kısaltmalar

Arç.	: Araç durumu
Bel.	: Belirtme durumu
Bkz.	: Bakınız
Bul.	: Bulunma durumu
Çık.	: Çıkma durumu
Dav.	: Davet
Düz.	: Düz biçim
Geç.	: Geçmiş zaman
Gen.	: Geniş zaman
Kib.B.	: Kibar Biçim
Kşl.	: Koşul
Olsz.	: Olumsuzluk eki
Ör.	: Örnek
S. Ek	: Son Ek
Şim	: Şimdiki zaman
Tam.	: Tamlayan Durumu
v.b.	: ve benzeri
v.d.	: ve diğerleri
Yal.	: Yalın
Yet.	: Yeterlilik
Yön.	: Yön durumu

Simgeler

O : Kullanılıyor

X : Kullanılmıyor

? : Kullanılıp kullanılmadığı tartışmalı

ÇEVİRİ YAZI ve SESLETİM BİÇİMİ

Japon yazısı, “*kanji*”, “*hiragana*” ve “*katakana*” olmak üzere üç alfabeden oluşmaktadır. “*Kanji*”, Çinliler tarafından oluşturulan ve Çince’den Japonca’ya geçmiş karakterlerdir. “*Hiragana*” ve “*katakana*” ise, Çince karakterlerden uyarlanan hece yazısıdır.

Japonca imlerin Latin alfabesi ile yazımı için 3 yazı sistemi geliştirilmiştir. Bunlar, tüm dünyada kabul edilen *Hepburn*, *Kunrei* ve *Nihon* biçimleridir.¹ Bu tezde *Hepburn* biçimi yazım şekli benimsenmiştir.

Bu yazım şekline göre çoğu yazı Türkçe’deki sesletimlerle okunmaktadır. Sadece aşağıda verilen yazımların sesletimleri farklılık göstermektedir.

“j” → “c” olarak,

“ch” → “ç” olarak,

“sh” → “ş” olarak,

“tsu” → “t” ve “s” sesleri arasında ama “t”sesine daha yakın “tu” gibi,

“fu” → “f” ve “h” sesleri arasında ama “h” sesine daha yakın “hu” gibi

sesletilir.

Bu sesletimler dışında dikkat edilmesi gereken noktalar aşağıdaki gibidir:

1) Hepburn yazım biçiminde ünlü kaymaları (*diftong*) “y” ve “h” harfleri ile belirtilir.

“h” harfi, “sa” ve “ta” ile başlayan hece sıralarındaki ünlü kaymalarında kullanılır.

Örneğin, “*みや*” hecesi “mya” şeklinde yazılır ve yazıldığı gibi sesletilir; “*しゃ*”

hecesi ise “sha” şeklinde yazılır ve “şa” şeklinde sesletilir.

¹ Bu yazım biçimleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *Japonca Dilbilgisi* (Tekmen, Takano, 2005) s.37.

「じ(ji)」 hecesi ile yapılan *diftong* sesletimlerde ise “y” ve “h” harleri kullanılmaz. Bu heceler, 「じゃ」 → “ja”, 「じゅ」 → “ju”, 「じょ」 → “jo” şeklinde yazılır ve “ca”, “cu”, “co” şeklinde sesletilir.

2) *Hepburn* biçiminde, uzun okunuşların Latin alfabesi ile yazımı için çeşitli kullanımlar bulunmaktadır.² Bunlardan bir tanesi, uzun okunan harflerin üzerine uzatma işareti (-) konularak elde edilir. Bu tez çalışmasında, uzun okunacak harfler, üzerlerine uzatma işareti konularak gösterilmiştir. Örneğin “条件 → *jōken*” sözcüğünde “o” harfinin üzerine uzatma işareti konulmuştur. Bunun anlamı, “o” harfinin iki “o” harfi varmış gibi uzun okunması gerektiğidir. Ayrıca, *keiken* (経験), *sensei* (先生) gibi “ei” olarak yazılan sözcüklerde “ei” sesleri uzun “e” olarak okunmaktadır.

² Uzun okunuşların Latin alfabesi ile yazımı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *Japonca Dilbilgisi* (Tekmen, Takano, 2005) s. 39.

I. GİRİŞ

1.1. TEZİN KONUSU

Birden çok yapı içeren Japonca koşul anlatımları bu tezin konusunu oluşturmaktadır. Koşul anlatımları çerçevesinde “-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*” ve “-*nara*” yapıları ele alınmıştır.

1.2. TEZİN AMACI

“-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*” ve “-*nara*” yapılarının işlevsel ve anlamsal açısından betimlenmesi, benzer ve farklı kullanım alanlarının belirlenmesi bu tezin amacını oluşturmaktadır.

1.3. TEZİN ÖNEMİ

İnsanoğlu duygularını, düşüncelerini, isteklerini iletmek için dili kullanır. Bir başka deyişle dil, insanların duygu, düşünce ve isteklerini kodlama yoluyla ilettikleri bir araçtır. Bu araç, insanlar arasındaki iletişimi sağlar. Dil yoluyla, karşılıklı olarak

oluşturulan iletişim, anlamlı en kk birim sözcükten, tümceye ve hatta söyleme kadar geniş bir alanı kapsar. Dolayısıyla iletişimin oluşması, bireylerin sözcük bilgisinden, karmaşık dil yapılarına kadar var olan ortak algılama biçimlerine dayanır.

Her dilin diğerk dillerle benzeşen ve farklılaşan algılama biçimleri vardır. Humboldt'un "dil-içi dünya görüşü" savı ve Whorf – Sapir savı bu düşünceyi desteklemektedir (Tekmen, 2002). Bu savlara göre, "Dünya'da birçok dil vardır ve her bir dil dünyayı ve dünyadaki olguları değışik şekillerde böler." Dolayısıyla her dilin kendi dünya i görüşü bulunmaktadır. Bu noktada, dile bağılı oluşturulan iletişimde, anadil konuşucuları arasında var olan algılama biçimi farklı dünya görüşünü barındıran dillerde farklılık gösterebilir. Yine, benzer algılama biçimi olan dillerde dilbilgisi yapılarının kullanımları açısından farklılıklar söz konusudur.

Türkçe ve Japonca sondan eklemeli dil olmaları açısından ortak zelliğesahip olmakla birlikte, koşul anlatımları açısından bakıldığında Japoncada Türkçe'ye kıyasla daha fazla koşul yapısı olduğı görülmektedir. Dolayısıyla, Japoncadaki bu yapıların anadil konuşucuları tarafından kullanım ve algılanışının farklı olduğı söylenebilir.

Zülkadiroğlu (2007), yabancı dil olarak Japonca ğrenen Türk ğrencilerin Japonca koşul yapılarının kullanımında zorluk çektiklerini ve temel dilbilgisi yapısında dahi yanlışlık yaptıklarını söylemektedir. Dolayısıyla Japonca koşul anlatımlarının Türkçe ele alınarak, işlevsel ve anlamsal açıdan betimlenmesi, bu yapıların kullanım farklılıklarının ortaya konması açısından büyük önem taşımaktadır.

1.4. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Japoncada, koşul anlatımları³ kapsamına giren birçok yapı vardır. Hasunuma v.d. (2001), Japonca koşul anlatımlarını, “-tewa”, “-temo”, “-tara”, “-ba”, “-to” ve “-nara” yapılarının oluşturduğunu belirtmektedir. Ancak, “-tara”, “-ba”, “-to” ve “-nara” benzer bir kullanım alanına sahipken, “-tewa” ve “-temo” yapıları hem işlevsel, hem de anlamsal açıdan farklılıklar göstermektedir.

“-tewa” ile kurulan tümcenin ana tümcesi, her zaman ya yapı bakımından ya da anlam bakımından olumsuzdur.

Ör. 私がそばにいては、この子も勉強に集中できない。
watashi-ga soba-ni i-tewa kono ko-mo benkyō-ni shūchū deki-nai
Ben-Yal. yan-Bul. ol-Kışl. bu çocuk-da ders-Yön. konsantre ol-Düz.Olsz.

Ben yanında olursam, bu çocuk da derse konsantre olamaz.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 78)

Yukarıdaki tümceye bakıldığında, bu tümce hem yapı, hem de anlam bakımından olumsuzdur. “dekinai” yapı bakımından olumsuzluğu göstermektedir. Anlam bakımından değerlendirildiğinde ise, “ben burada olmamalıyım” şeklinde olumsuz bir anlam çıkmaktadır.

Ör. 教室でタバコを吸ってはいけません。
kyōshitsu-de tabako-o sut-tewa ikemasen
sınıf-Bul. sigara-Bel. iç-Kışl. ol-Kib.B.Olsz.

Sınıfta sigara içerse(n) olmaz. (Sınıfta sigara içmek yasaktır / sigara içilmez.)

(Tekmen, Takano, 2005: 244)

³ Japonca’da koşul anlatımlarına *jōken hyōgen* 条件表現 denmektedir.

Yukarıdaki tümcede “-tewa” yapısı “ikemasen” ile kullanılmaktadır. “ikemasen” sözcüğü “ikimasu (gitmek)” sözcüğünün olasılık çekimi “ikemasu” şeklinin olumsuz halinden elde edilmiştir. Sözcük anlamı olarak “gidemez” anlamındadır. Genellikle “-tewa ikemasen” şeklinde kullanılan bu yapı, yasaklama bildirmektedir. Dolayısıyla yukarıdaki tümcede, “ikemasen” yapı bakımından olumsuzluğu göstermektedir. Anlam açısından bakıldığında ise, bu tümceden “sınıfta sigara içme” şeklinde olumsuz bir anlam çıkmaktadır. Bu durumda, bu tümce hem yapı, hem de anlam bakımından olumsuzdur.

Yukarıdaki örnek tümcelerden de anlaşıldığı gibi “ikemasen” ile birlikte kullanıldığında yasak bildirme işlevine sahip olan, “ikemasen” ile birlikte kullanılmadığında da tümceye olumsuz anlam katan “-tewa” yapısı, bu özelliği nedeniyle işlevsel ve anlamsal açıdan “-tara”, “-ba”, “-to” ve “-nara” yapılarından ayrılmaktadır. “-tewa” yapısı, diğer dört yapıdan farklı bir kullanım alanına sahip olduğundan, bu çalışmada kapsam dışı tutulmuştur.

Japoncada koşul yapısı olarak adlandırılan bir diğer yapı ise “-temo” yapısıdır. Bu yapı, Türkçede şart kipi olarak adlandırılan -sA⁴ ekine -dA (dahi)’nin eklenmesi ile karşılanmaktadır.

Ör. 雨が降っても出かけます。
ame-ga fut-te-mo dekake-masu
yağmur-Yal. yağ-Kışl.-dA çık-Kib.B.

Yağmur yağsa da çıkar(ım).

(Tanaka, 2004: 294)

⁴ Bu ek, kaynaklarda şart kipi ya da dilek-şart kipi olarak geçmektedir.

Yukarıdaki tümcede görüldüğü gibi, “-temo” yapısı, işlevsel ve anlamsal açıdan bakıldığında, Türkçe ile benzerlik göstermektedir (Zülkadiroğlu, 2007). Ancak, bu yapı, yan tümce ile ana tümce arasında zıtlık ilişkisi kurma işlevi ve tümceye zıt anlam katma özelliği ile “-tara”, “-ba”, “-to” ve “-nara” yapılarından ayrılmaktadır. “-temo” yapısı, bu şekilde işlevsel ve anlamsal açıdan farklı bir kullanım alanına sahip olduğundan, bu çalışmada kapsam dışı tutulmuştur.

Japoncada, Japonca koşul anlatımları başlığı altında yer almayan ancak tümceye koşul anlamı katan başka ek ve yapılar da bulunmaktadır. Örneğin, “-baai (場合)” yapısı bunlardan bir tanesidir (Alpatov, Podlesskaya, 2005).⁵

Ör. サイズがない場合は、工場から取り寄せます。
saizu-ga nai-baai-wa kōjō-kara toriyose-masu
beden-Yal.yok-durum-Konu fabrika-Çık. getirt-Kib.B.

Bedeni yoksa, fabrikadan getirtiriz.⁶

(Tekmen, Takano, 2005: 265)

Yukarıdaki tümce, “-baai” ile kurulmuş bir koşul tümcesidir. Ancak “-baai”, bir koşul yapısı değil, “durum” anlamına gelen bir sözcüktür. Bu sözcük, tümceye koşul anlamı katsa da, bu tezde, koşul yapıları ile elde edilen tümceler ele alındığından, “-baai” sözcüğü kapsam dışı tutulmuştur.

Dolayısıyla bu tezin kapsamı, farklı kullanım biçimlerine sahip olan ancak işlev ve anlam açısından birbirlerine çok benzeyen “-tara”, “-ba”, “-to” ve “-nara” yapıları ile sınırlandırılmıştır. İşlevsel ve anlamsal yönleri üzerinde durulan bu dört yapı, betimlemeli yöntemle ele alınmıştır.

⁵ Tümceye koşul anlamı katan yapıların sayısını arttırmak mümkündür.

⁶ “Bedeni olmadığı durumda, fabrikadan getirtiriz.” şeklinde de çevrilmesi mümkündür.

1.4.1. Alan Yazında Kullanılan Terimler ve Tanımları

Bu tezde kullanılacak belli başlı kavram ve terimler şu şekildedir:

Ana tümce: Yerleştirme işlemi sonucu bir başka dizilişin eklendiği tümce anlamına gelmektedir (Vardar, 2002).

Anlatım: Kawaguchi (2004), anlatımı, dilbilgisel yapıların iletişim esnasında farklı anlamlar kazanması olarak tanımlamaktadır. Vardar (2002) ise, söylemin gösteren bölümü olarak açıklamaktadır.

Bağlam: Bir dil biriminden önce ya da sonra gelen, başka bir ifadeyle bir dil birimini kuşatan ve birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim ya da birimler bütünü biçiminde tanımlanmaktadır (Aydın, 2007).

Belirli koşul: Belirli bir koşul sağlandığında her zaman aynı sonucun meydana geleceğini anlatan tümceler için kullanılmaktadır. Daha çok doğa ve toplum kuralları için geçerlidir. Örneğin “Buz eriyince, su olur.” tümcesi belirli koşul tümcesidir. Bu tümcede, buzun erimesi durumunda ortaya çıkan sonuç her zaman aynıdır.

Buluş: Daha önceden bilinmeyen yeni bir durumla karşılaşıldığını anlatan tümceler için kullanılmaktadır. Örneğin “Markete gittim ki yumurta ucuzlamış.” tümcesi, buluş tümcesidir. Bu tümcede, yumurtanın ucuzlaması, konuşucu için bir buluştur.

Dilbilgisel: Dilbilgisine uygun olan demektir.

Eylemin gelecek zamanda tamamlanmasına bağlı koşul: Herhangi bir olayın gerçekleşmesinin diğer olayın tamamlanmasına bağlı olduğu durumları anlatan tümceler için kullanılmaktadır. Örneğin, “Eve gidince, ara.” tümcesinde, “arama” işinin gerçekleşmesi, “eve gitme” işinin tamamlanmasına bağlıdır.

Gerçek dışı koşul: Söylem anında gerçekleşen ya da söylem anından önce gerçekleşmiş olayların tam terslerinin varsayıldığını anlatan tümceler için

kullanılmaktadır. Örneğin, “Kaza olmasaydı, babam ölmezdi.” gibi. Böyle bir tümcede söylem anından önce kaza olmuştur, ancak söylem anında bu durumun tersi varsayılmaktadır.

İşlev: Bir tümcede bir dil biriminin öbür birimlerle ilişkisi aracılığıyla yerine getirdiği iş, görevdir.

Koşul: Bir olgunun gerçekleşmesinin, oluşmasının başka bir şeye bağlı olması durumudur.

Oluşum nedeni: Bir olayın meydana geliş nedenini anlatan tümceler için kullanılmaktadır. Örnek olarak , “Çok su içince, karnım ağrıdı.” tümcesi verilebilir. Bu tümcede, konuşucunun karnının ağrmasına sebep olan şey, çok su içmesidir. Bu tür tümcelerde, yan tümce ile ana tümce arasında neden-sonuç ilişkisi bulunmaktadır.

Sıralı koşul: Bir kişinin ya da yerin durumunun aynı zamanda iki koşulu da karşıladığını belirten tümceler için kullanılmaktadır. Örneğin, “Bahçede kiraz ağacı da var; erik ağacı da.” tümcesi, sıralı koşul tümcesidir. Bu tümcede, bahçede iki meyve ağacının birden bulunduğu anlatılmaktadır.

Sıralı hareket: Bir olayın ardından, hemen başka bir olayın meydana geldiğini anlatan tümceler için kullanılmaktadır. Örnek olarak, “Odaya girip, herkesi selamladı.” tümcesi verilebilir. Bu tümcede, bahsi geçen kişinin, odaya girmesi ve herkesi selamlaması arka arkaya gerçekleşen olaylardır.

Tahmine bağlı koşul: Bir olayın gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin varsayıma bağlı olduğunu anlatan tümceler için kullanılmaktadır. Örneğin “Param olursa, araba alırım.” tümcesi, tahmine bağlı koşul tümcesidir. Bu tümcede, konuşucunun parasının olup olmayacağı belli değildir. Ancak konuşucu, yan tümcede, parasının olduğunu varsayarak, ana tümcede yorumunu dile getirmektedir.

Yan tümce: Bir başka tümceye bağılı olan, dilbilgisel özerkliğı bulunmayan, bundan ötürü de yalın bir tümce olarak kullanılamayacak tümcedir.

Zamanlama: Bir iş devam ettiğı sırada, başka bir işin meydana geldiğini anlatan tümceler için kullanılmaktadır. Örneğın, “Bulaşık yıkarken, kapı çaldı.” tümcesinde, bulaşık yıkama işi devam ederken, kapı çalmıştır.

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İŞLEVSEL DİLBİLİM

İşlevsel dilbilim, dildeki öğeleri ve bunların bağıntılarını, bildirişimdeki işlevleri açısından ele alan, dil olgularının saptanmasında ve değerlendirilmesinde bildirişim işlevine öncelik ve ayrıcalık tanıyan, dilsel betimlemeyi bu kavram aracılığıyla gerçekleştirmeye özen gösteren yapısal dilbilim akımıdır (Vardar, 2002: 123). Özellikle Martinet tarafından sürdürülen işlevselcilik anlayışı, “gerçekçi” bir dilbilimsel çözümleme yöntemidir (Rifat, 2000: 69). Martinet, Trubetskoy’un görüşlerinden esinlenerek öncelikle bu dilbilimcinin önerdiği ilkeleri ele almış ve Trubetskoy’un gösterdiği yönde sesbirimleri sınıflandırmıştır (Rifat, 1990: 51). Bu sınıflandırmaya göre, sesbirimlerin konumunun ayırıcı bir değeri bulunmaktadır. Rifat (2000: 152), Martinet’in bu duruma örnek olarak “mal” ve “lam” sözcüklerini verdiğini söylemektedir. Bu iki Fransızca sözcükten ilki “ağrı, kötü”, ikincisi ise “kesici ağız, tıraş bıçağı, ince tabaka, dalga, vb.” anlamına gelmektedir. Bu iki

sözcük aynı sesbirimleri kapsadığı halde, sesbirimlerin konumundan dolayı birbiriyle karışmaz.

İşlevsel dilbilim alanındaki çalışmalarını önceleri, yukarıda belirtildiği gibi, sesbirimler boyutuna yönelik olarak sürdüren Martinet, daha sonraları anlambirimler boyutuna yönelmeye başlamış ve böylece sesbilimsel araştırmalardan sözdizim araştırmalarına geçmiştir. Sözcüklerin tümce içindeki konumunu ve işlevini incelemiştir. Bu incelemeye örnek olarak, Rifat (2000: 152), Martinet'in şu tümceleri verdiğini belirtmektedir: “Le chasseur tue le lion (avcı aslanı öldürür)” ve “Le lion tue le chasseur (aslan avcıyı öldürür)”. Bu iki tümcenin anlamı tamamen farklıdır. Bunun nedeni kuşkusuz sözcüklerin tümce içindeki konumudur. Ancak, Martinet, bazı durumlarda da, sözcüğün tümce içindeki yer değişikliğinin, anlam değişikliğine yol açmadığını belirterek şu örneği vermektedir: “Il sera là, mardi (orada olacak Salı günü)” ve “mardi, il sera là (Salı günü orada olacak)”. Bu iki tümcede sözcüklerin yeri farklı olsa da anlam aynıdır.

Clairis (2003), “İşlevsel dilbilimin eksenini dil betimlemesinden geçer.” demektedir. Bu durumda işlevsel dilbilim ile betimlemeli dilbilimin iç içe bulunduğunu söylemek mümkündür.

Dilbilimi, özellikle de işlevsel dilbilimi diğer bilim dallarından ayıran, dillerin, incelenmesinde bildirilişimde belirginlik ilkesini benimsemesidir. Belirginlik ilkesinin doğru şekilde uygulanması, dilsel gerçeklerin işlevsel olarak sınıflandırılmasını işaret etmektedir. Dilsel gerçeklere duyulan saygı ve bu gerçeklerin gözlenmesi işlevselciliğin ilkelerinden bir diğeridir (Clairis, 2003).

2.2. ANLAM BİLİMİ

Vardar (2002), anlambilimi, dili anlam yönünden ele alan, göstergenin gösterilen bölümünü ya da içeriği eşsüremli ve artsüremli açılardan inceleyen dilbilim dalı olarak tanımlamaktadır. Henüz çok genç bir bilim dalı sayılan anlambilim, XIX. yüzyılda kurulmuş olup, daha önceki anlam tartışmaları felsefe içinde yer almıştır (Demircan, 2005: 40).

Kuramsal olarak, bir dilde anlamla ilgili her şey anlambilimin alanına girmektedir (Kıran, 2002: 239). Anlambilim çalışmalarında daha önceleri, genellikle sözcükler üzerinde durulmuştur. Ancak XX. yüzyılın ikinci yarısından sonra tümcelerın anlam yönlerine daha çok ağırlık verilmiştir (Aksan, 1998: 139).

2.2.1. Tümce Anlambilimi

Tümce anlambilimi, anlaşmayı sağlayan tümcelerin ve sözcüklerin anlam açısından incelenmesini üstlenir. Her ne kadar tek tek sözcükler belli bir kavramı yerine göre, belli bir durum içindeki belli bir anlamı yansıtabilirlerse de tümce içinde bu anlam, bağlama göre değişebilir. Aksan (1998: 140)'a göre, tümceyi sadece dilin bir birimi, biçimsel bir kuruluş olarak görmek, dili tümceye indirgemek eksik bir görüş ve inceleme yöntemi olmaktadır. Çünkü bir tümce, içinde yer aldığı metne, konuşanla dinleyen (ya da yazarla okuyan) arasındaki ilişkilere, içinde bulunulan duruma, iletişimde bulunan kimselerin karşılıklı olarak sahip oldukları ruhsal niteliklere ve onların niyetlerine göre değişik anlamlar yansıtır. Aksan aynı eserinde, buna örnek olarak şu tümceyi vermiştir:

Bu projeyi yarına bitirelim.

Bu tümce, aynı iş üzerinde çalışan iki arkadaşın birinin diğerine söylemesi durumunda bir isteğin bildirilişi, bir öneri niteliği taşımaktadır. Ancak aynı tümce, bir yönetici, işin başında bulunan bir kimse tarafından söylendiğinde, bir buyruk, görevlendirme anlamı taşımaktadır.

Yukarıdaki örneğe benzer durumlara Japonca koşul anlatımları konusunda da rastlanmaktadır. “-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*” ve “-*nara*” ekleriyle kurulan tümceler bağlama göre farklı anlamlar kazanabilmektedir (bkz. 4.1.).

2.3. BETİMLEMELİ DİLBİLİM

Betimlemeli dilbilim, tarihsel gelişmeleri bir yana bırakarak belli bir dilin belli bir süre içindeki çeşitli niteliklerini ortaya koymaya yönelik, bunu yaparken ilkeler koymaktan çok, dilin o günkü durumunu saptamaya çalışan bir dilbilim yöntemi ve alanıdır (Aksan, 2000: 23). Betimlemeli dilbilim bu özelliği ile, eşsüremlî yaklaşımla birleşmektedir.

2.3.1. Eşsüremlî Dilbilim ve Betimlemeli Dilbilim

Modern dilbilim anlayışının öncüsü sayılan Saussure, eşsüremlî (*synchronique*) ve artsüremlî (*diachronique*) yaklaşımı ortaya koyarak dil çalışmalarında ve öğretiminde yeni yöntem ve tekniklerin uygulanmasına katkıda bulunmuştur (İşler, Dursun, 2007). Eşsüremlî dilbilim, aynı zaman kesiti içinde yer alan ve bir dizge oluşturan dilsel öğeleri, artsüremlî dilbilim ise, dilin birbirini izleyen aşamalarını, bir başka deyişle tarihsel evrimini incelemektedir. Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi, eşsüremlî dilbilim ile betimlemeli dilbilim, artsüremlî dilbilim ile de tarihsel dilbilim arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır.

Artsüremli inceleme, eşsüremli dizgelerin incelenmesini gerektirdiğinden, yöntem olarak, artsüremli boyut, eşsüremli boyuttan sonra gelmektedir (Rifat, 2000: 28). Dolayısıyla, dil incelemelerinde eşsüremli yaklaşıma öncelik verilmelidir.

Aksan (2000: 38), betimleme ve eşsüremlilik arasındaki benzerlik hakkında şunları dile getirmektedir: “Dilin yaşayan, konuşulmakta olan varlığına eğilerek dilde görülen gerçekleri, durumları saptamaya ve betimlemeye çalışır. Fakat bunların nedenlerini ve etkilerini araştırmaz. Dildeki özelliklerin saptanması, betimlenmesi sırasında tarihsel gelişmelerin incelenmesine yönelmez.” Dolayısıyla, dildeki yapılar eşsüremli bir yaklaşımla ele alındığında bir tür betimlemeden söz etmek mümkündür. Eşzamanlı yönteme betimlemeli yöntem diyenler de bulunmaktadır (İşler, Dursun, 2007).

2.3.2. Geleneksel Dilbilgisine Karşı Betimlemeli Dilbilim

Vardar(2002: 40), betimlemeli dilbilimin, geleneksel kuralcı dilbilgisinden ayrıldığını belirtmektedir. Saussure’ün kuralcı dilbilgisi adını verdiği geleneksel dilbilgisi “doğru” ve “yanlış” dilsel biçimleri birbirinden ayıran kurallar üretir. Uzun (1998: 15), dilbilgisini, birbiriyle etkileşim içinde bulunan ama ses, anlam, biçim, sözcük dizimi gibi farklı görünümlere ait kurallar sistemi olarak tanımlamaktadır. Bu kurallara dayanan dilbilgisi betimsellikten yoksundur (Kıran, 2002: 109).

Doğru ve kesin bir betimleme olmaksızın dil incelemeleri gerçekleştirilemez. Çünkü, insan dilinin en büyük özelliği zaman içinde değişime uğramasıdır. Dolayısıyla, dilbilgisinin ortaya attığı kurallar da, dilin gelişimine bağlı olarak değişmektedir. Bu durumda, dildeki değişimleri görmek için, eşsüremli bir betimleme gerekmektedir.

2.4. ANLATIM

Kawaguchi (2004), Japonca öğretiminde, dilbilgisi ve anlatımı ayrı ayrı ele almak gerektiğini vurgulamaktadır. “İletişim sırasında anlam kazanan dilbilgisel yapılar” anlamına gelen *anlatım*, elbette dilbilgisi kurallarının bilinmesiyle yakından alakalıdır. Ancak, bu kuralları bilmek demek dili doğru ve yerinde kullanmak anlamına gelmemelidir. Çünkü iletişim sırasında, tümcelerin dilbilgisel açıdan doğru olup olmadığı değil, yerinde kullanılıp kullanılmadığı önem taşımaktadır. Yabancı dil öğreniminde amaç, anadili konuşucularınıninkine benzer bir dil becerisi kazanmak ise, dildeki anlatımların iyi bilinmesi gerekmektedir. Ancak geleneksel dilbilgisi kitapları sadece kuralları öğretmekle yetindiğinden, anlatım denen şey geri planda kalmaktadır.

Her dilbilgisi konusunda olduğu gibi, Japonca koşul anlatımları konusunda da dilbilgisi ve anlatım ayrımı büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada ele alınan “-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*” ve “-*nara*” ekleriyle tümce kurma kurallarından ziyade, bu eklerin hangi ortamlarda ve hangi anlamlarda kullanıldığı ortaya çıkarılmalıdır. Bu da betimlemeli bir çalışmayı işaret etmektedir.

2.4.1. Japonca Koşul Anlatımları

Japoncadaki koşul yapılarının işlevsel ve anlamsal açıdan çok yönlü olması, Japonca koşul anlatımları konusunda bu güne kadar birçok araştırma yapılmasına neden olmuştur. Aşağıda, “-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*” ve “-*nara*” koşul yapıları hakkında, bu araştırmalardan elde edilen sonuçlara değinilecektir.

2.4.1.1. “-tara”

Geniş bir kullanım alanına sahip olan “-tara” yapısı, bugüne kadar birçok araştırmamanın konusu olmuştur. Bu çalışmalara göre, diğer koşul yapıları ile kurulan tümcelerle karşılaştırıldığında, “-tara” ile kurulan tümcelerde *zamansal öncelik - sonralık ilişkisi* (*jikanteki-na zengo kankei* 時間的な前後関係) mevcuttur (Kolukisa, 2006). Bu öncelik-sonralık ilişkisini, “-tara” yapısının çekimi ile de bağdaştırmak mümkündür. “-tara” yapısının çekimi “geçmiş zaman çekimi “-ta” + “-ra” şeklindedir. “-ta” geçmiş zaman çekiminde bitmişlik anlamı söz konusu olduğundan, “-tara” ile kurulan yan tümcede dile getirilen olay olup bittikten sonra, ana tümcede bahsedilen olay meydana gelecek diye düşünülmektedir. Buradan hareketle, “-tara” koşul yapısını “-ta” + “-ra” olarak düşünüp, bu eki sadece “-ra” şeklinde ele alan bakış açıları da bulunmaktadır (Han, 1966).⁷

“-tara” hakkında yapılan çalışmalardan çıkan sonuçlardan diğeri ise, bu ekin *kişisel* (*kobetsuteki* 個別的) bir anlam içerdiğidir. Daha açık söylemek gerekirse, “-tara” ile kurulan tümce, konuşucunun kendi duygu ve düşüncelerini kapsamaktadır (Morita, 1967).

“-tara” hakkında yapılan çalışmaların bazılarında ise, “-tara” koşul yapısının daha çok günlük konuşma dilinde kullanıldığı görüşü savunulmaktadır. Ancak,

⁷ Bu yapı sadece “-ra” olarak düşünülürse sözdizimsel anahtarın şu şekilde gösterilmesi gerekir:

Ör: 雨が降ったら、行きません。

ame-ga fut-ta-ra iki-masen

yağmur-Yal. yağ-Geç.Kışl. git-Kib.B.Olsz.

Ancak böyle gösterilmesi kafa karışıklığına sebep olabileceğinden, “-tara” koşul yapısının “-ta” geçmiş zaman çekimi ile ilgisinden söz etmek mümkün olsa da, bu yapı, bu tezde “-tara” olarak ele alınacak ve şöyle gösterilecektir:

ame-ga fut-tara iki-masen

Yağmur-Yal. yağ-Kışl. git-Kib.B.Olsz.

Saoware (2006), “-tara” yapısının yazı dilinde de kullanıldığını gösteren bir çalışma yapmıştır.⁸

2.4.1.2. -ba

“-ba” yapısının farklı çalışmalarda “-eba” ya da “-reba” olarak ele alındığı görülmektedir.⁹ Bu durumun “-ba” koşul yapısının çekiminden¹⁰ kaynaklandığı düşünülmektedir. Ancak “-ba” koşul yapısında “-tara” koşul yapısında olduğu gibi “-ta” + “-ra” şeklinde bir durum söz konusu değildir. Çünkü bu yapı “-e” + “-ba” ya da “-re” + “-ba” olarak düşünülse de “-e” ve “-re” hiçbir anlamsal değere sahip değildir. Dolayısıyla, bu yönüyle “-tara” yapısından farklıdır.

“-ba” ile kurulan tümcelerde daha çok bir *neden – sonuç ilişkisi (inga kankei 因果関係)* bulunmaktadır (Hasunuma, Arita, Maeda, 2001; Kolukisa, 2006). Ayrıca “-ba” yapısında ilk olay ve ikinci olay şeklinde bir sıralama da mevcut olup; yan tümce, ana tümcenin gerçekleşmesi için gerekli bir koşuldur (Tanaka, 2004).

“-ba” koşul yapısının, daha çok herkes tarafından kabul edilen genel durumlar için kullanıldığı görüşü baskın olsa da, Kolukisa (2006), bu yapının, sadece konuşucuya has kişisel durumlarda da kullanıldığını dile getirmektedir.

“-tara” ile karşılaştırıldığında “-ba” koşul yapısının yazı dilinde daha çok tercih edildiği söylenmektedir. “-tara” ve “-ba” yapıları arasındaki tek fark bu olsaydı bu kadar çok çalışma yapılmasına gerek kalmadan “-tara” konuşma dilinde, “-ba” ise yazı dilinde kullanılır şeklinde bir açıklama yeterli olurdu. Ancak, böyle bir şey söylemek mümkün değildir.

⁸ Bu tezde, konuşma dili, yazı dili şeklinde bir ayrım söz konusu değildir.

⁹ Bu tezde “-ba” olarak ele alınacaktır.

¹⁰ “-ba” koşul yapısının çekimi için bkz. *Japonca Dilbilgisi* (Tekmen, Takano, 2005: 277).

2.4.1.3. “-to”

“-to” koşul yapısına gelince, bu yapı da “-tara” gibi kendi içerisinde zamansal öncelik - sonralık ilişkisi (*jikanteki-na zengo kankei* 時間的な前後関係) barındırmaktadır (Hasunuma, Arita, Maeda, 2001). “-to” ile kurulan tümcelerde, yan tümcede dile getirilen olayın gerçekleşmesi ile birlikte ana tümcedeki olayın hemen meydana geldiği söylenmektedir. Zamansal bir anlam içermesi sebebiyle, Ichikawa (2005), “-to” yapısının çoğu zaman “-toki”¹¹ ile karıştırıldığını belirtmektedir.

Bu yapı, daha çok belirli bir koşul sağlandığında her zaman gerçekleşmesi mümkün olan olayları anlatmak için kullanılmaktadır. Belirli bir koşul sağlandığında gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsiz olan durumlarda ise “-to” koşul yapısı kullanılamamaktadır. Dolayısıyla bu ekin daha çok, doğa ve toplum kurallarını kapsayan belirli koşul tümcelerinde kullanıldığını söylemek mümkündür (Morita, 1967). Ancak, belirli koşul tümceleri dışında kullanıldığı başka alanlar da vardır.

“-to” yapısında, yazı dili ve konuşma dili şeklinde bir ayrım bulunmamaktadır; her ikisinde de kullanılabilir (Ichikawa, 2005).

2.4.1.4. “-nara”

“-nara” yapısının diğer koşul yapılarından farklı olarak, dinleyicinin düşünce ve duygularını aktardığı, önceden bahsi geçen konu üzerine yorum bildirdiği belirtilmektedir (Tekmen, Takano, 2005: 282). Dolayısıyla, “-nara” ile kurulan tümcede konuşucu, dinleyicinin konuşmaları ya da hareketleri sonucu edindiği

¹¹ Japoncada “*toki* 時とき” sözcüğü tek başına “zaman” anlamına gelmektedir. Bu sözcük aynı zamanda eylem, ad ve ön-adlara da eklenebilmektedir. Örneğin:

行く時	<i>iku-toki</i>	giderken veya	行った時	<i>itta-toki</i>	gittiğimde
学生の時	<i>gakuse-no toki</i>	öğrenciyken			
暇な時	<i>hima-na toki</i>	boş zamanımda			

bilgiyi kullanarak hareket etmektedir (Alpatov, Podlesskaya, 2005). Ancak bu, *-nara* yapısının sadece diyalog içinde kullanıldığı anlamına gelmemelidir. Bir söze başlarken, konuyu bildirmek, konunun sınırlılıklarını belirtmek için de “*-nara*” kullanılabilir (Ichikawa, 2005).¹² Böyle bir kullanım diğer koşul yapılarında bulunmamaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşıldığı gibi, “*-tara*”, “*-ba*” ve “*-to*” ile karşılaştırıldığında, “*-nara*” yapısının kullanım alanı açısından daha sınırlı bir koşul yapısı olduğunu söylemek mümkündür.

¹² Ichikawa (2005), sadece konuyu belirlemek için kullanılan “*-nara*” yapısının Japoncadaki “*wa* は” ilgeci ile benzer bir işlev üstlendiğini belirtmektedir.

Ör. サッカーなら、.....

sakkā-nara, ...

Futbol deyince / söz futboldan açılınca / futbol ise, ...

Burada “*-nara*” ile, futbol konusuna giriş yapılmaktadır. Konuşmacı, dinleyiciye “Konum futbol, futboldan bahsediyorum” şeklinde haber vermektedir. Tümce, istenildiği gibi devam ettirilebilir.

III. İŞLEVSEL AÇIDAN “-tara”, “-ba”, “-to” ve “-nara”

Bu bölümde, “-tara”, “-ba”, “-to” ve “-nara” koşul yapılarının kullanım alanları üzerinde durulacaktır. Bu yapıların işlevsel açıdan benzer ve farklı yönlerinin daha iyi görülmesi için aynı örnek tümcede “-tara”, “-ba”, “-to” ve “-nara” kullanımı değerlendirilecektir. Çeşitli kitap ve makalelerden toplanan tümceler şu ana başlıklar¹³ altında incelenecektir:

1. Tahmine Bağlı Koşul
2. Belirli Koşul
3. Eylemin Gelecek Zamanda Tamamlanmasına Bağlı Koşul
4. Buluş
5. Zamanlama
6. Oluşum Nedeni
7. Sıralı Hareket
8. Sıralı Koşul

¹³ Başlıkların oluşturulmasında *Japonca Dilbilgisi* (Tekmen, Takano, 2005) kitabından yararlanılmıştır.

3.1. Tahmine Bağlı Koşul

Bir yan tümce ve bir ana tümceden meydana gelen tahmine bağlı koşul tümcelerinde, yan tümcede gerçekleşeceği varsayılan bir olay verilmekte; ana tümcede ise yan tümcedeki olayın gerçekleşmesi sonucunda meydana gelmesi muhtemel olaylar anlatılmaktadır (Hasunuma, Arita, Maeda, 2001).

“-*tara*”, “-*ba*” ve “-*nara*” ile tahmine bağlı koşul tümcesi kurmak mümkündür.¹⁴ Ancak bu tür tümcelerde “-*to*” kullanımı pek uygun değildir.

“-*tara*” ile kurulan tahmine bağlı koşul tümcelerinde, ana tümcede istek, emir, öneri v.b. ifadeler kullanılabilir; herhangi bir sınırlama söz konusu değildir. Ancak, “-*ba*” ile kurulan tahmine bağlı koşul tümcelerinde, ana tümcede istek, emir, öneri v.b. ifadeler kullanabilmek için yan tümcede durum bildiren eylemler¹⁵ kullanılması gerekmektedir. “-*nara*” ile kurulan tahmine bağlı koşul tümcelerinde ise “-*tara*” ve “-*ba*” eklerinden farklı olarak yan tümcede dinleyicinin söyledikleri ya da durumu konu edilmekte; ana tümcede de konuşucunun bununla ilgili yorumu dile getirilmektedir.

- (1a) 雨が降ったら、行きません。
ame-ga fut-tara iki-masen
yağmur-Yal. yağ-Kışl. git-Kib.B.Olsz.

Yağmur yağarsa, gitmem.

(Masamune, 1987: 41)

¹⁴ Japonca’yı yabancı dil olarak öğrenen Türk öğrencilerin, tahmine bağlı koşul tümcesi kurarken diğer eklere oranla en çok “-*tara*” yapısını tercih ettikleri görülmektedir (Zülkadiroğlu, 2007).

¹⁵ Durum bildiren eylemler, *aru/iru* eylemleri ile yeterlilik kipi *dekiru*’dur. Ancak yan tümce, *i* ve *na*-öadları ya da herhangi bir *addan* oluşmuşsa, bu durumda da ana tümce ne bildirirse bildirsın “-*ba*” koşul yapısının kullanımında bir sakınca yoktur.

Aynı tümceyi “-ba” koşul yapısı ile de kurmak mümkündür.

- (1b) 雨が降れば、行きません。¹⁶
ame-ga fure-ba iki-masen
Yağmur-Yal. yağ-Kışl. git-Kib.B.Olsz.

Yağmur yağarsa, gitmem.

(Masamune, 1987: 41)

Masamune (1987), aynı tümceyi “-to” koşul yapısı ile de kurmanın mümkün olduğunu belirtmiştir.

- (1c) 雨が降ると、行きません。
ame-ga furu-to iki-masen
Yağmur-Yal. yağ-Kışl. git-Kib.B.Olsz.

X Yağmur yağarsa, gitmem.

(Masamune, 1987: 41)

Bu tümce, dilbilgisel açıdan değerlendirildiğinde kullanımı mümkündür. Ancak daha önce de belirtildiği gibi “-to” ile tahmine bağlı koşul tümcesi kurmak zordur. Dolayısıyla (1c)’nin bu başlık altında incelenmesi uygun değildir. Bu tümcenin belirli koşul başlığı altında incelenmesi daha doğru olacaktır. Bu durumda, bu tümcenin Türkçe karşılığı da şu şekilde olmalıdır:

Yağmur yağınca gitmem.

¹⁶ Bu tümce tahmin bildirdiği gibi bir alışkanlıktan da bahsediyor olabilir. Dolayısıyla bu tümcenin bağlam içinde anlam kazandığını söylemek mümkündür (ayrıntılı bilgi için bkz. IV. Bölüm).

Aynı tümceyi “-nara” koşul yapısı ile de kurmak mümkündür.

- (1d) 雨が降るなら、行きません。
ame-ga furu-nara iki-masen
Yağmur-Yal. yağ-Kışl. git-Kib.B.Olsz.

Yağmur yağarsa, gitmem. / Yağmur yağacaksa, gitmem.¹⁷

(Masamune, 1987: 41)

Tahmine bağlı koşul başlığı altında (1a), (1b) ve (1d)’nin kullanımı mümkündür. Ancak (1c), dilbilgisel açıdan kullanıma uygun olsa da, bu başlık altında değerlendirilmesi uygun değildir.

(1a), (1b) ve (1d)’deki “-tara”, “-ba” ve “-nara” yapıları ilk bakışta tamamen aynı işlevde kullanılıyor diye düşünülebilir. Ancak (1d) yani “-nara” için biraz daha farklı bir açıklama getirmek mümkündür. Çünkü “-nara” yapısında, daha önce de bahsedildiği gibi, eylem hakkında bir ön bilgi söz konusudur. Bu bilgi, tahmine dayalı da olabilir kesin de olabilir. Ancak “-tara” ve “-ba” yapılarında, konuşucu hiçbir ön bilgiye sahip değildir. Dolayısıyla “-nara” yapısının diğer eklerle aynı işlevi üstlendiğini söylemek zordur.

¹⁷ (1d)’deki Japonca tümce için 2 Türkçe karşılık verilmiştir. Bunun nedeni “-nara” koşul yapısının daha çok diyalog içinde kullanılmasıdır; ve şu şekilde 2 diyalog düşünüldüğünde;

1. A: Bugün hava bulutlu, yağmur yağabilir.
B: Yağmur yağarsa, gitmem.
2. A: Hava durumunda dinledim, öğleden sonra yağmur yağacakmış.
B: Yağmur yağacaksa, gitmem.

Bu durumda, 1. B ve 2. B tümceleri 「雨が降るなら、行きません。」 tümcesinin karşılığı olabilir.

Ayrıca, “yağmur yağarsa” ve “yağmur yağacaksa” ifadelerine dikkat edildiğinde, “yağarsa” ifadesinin bir tahmin bildirdiği; ancak “yağacaksa” ifadesinin ise bir kesinlik bildirdiği düşünülmektedir. Dolayısıyla, Türkçe’de koşul yapısı -sa’dan önce gelen zaman eklerinin de tümceye anlam kattığı savunulabilir (Zülkadiroğlu, 2007).

“-*tara*” ve “-*ba*” ise aynı işleve sahiptir. Her iki tümcede de, yağmurun yağıp yağmayacağı konuşucu için belirsizdir. Ancak, yan tümcede yağmurun yağacağını varsayan konuşucu, ana tümcede yan tümceye bağlı yorumunu dile getirmektedir.

- (2a) 明日デパートへ行ったら、パンを買って来てください。
ashita depāto-e it-tara pan-o katte kite kudasai
Yarın alışveriş merkezi-Yön. git-Kşl. pan-Bel. al gel lütfen

Yarın alışveriş merkezine gidersen, ekmek al gel, lütfen.

(Masamune, 1987: 44)

Bu tümce bir emir tümcesidir. Bu durumda, aynı tümceyi “-*ba*” koşul yapısı ile kurmak için dikkat edilmesi gereken kurallar vardır. Ana tümce emir bildirdiği için yan tümcenin durum bildiren bir eylem, önad, ad ya da yeterlilik kipi *dekiru* olması şarttır.

- (2b) X 明日デパートへ行けば、パンを買って来てください。
ashita depāto-e ike-ba pan-o katte kite kudasai

(Masamune, 1987: 44)

Bu tümcede “-*ba*” kullanımı uygun değildir. Çünkü ana tümce emir bildirmekte olduğu halde yan tümcede hareket bildiren bir eylem kullanılmıştır.

- (2c) X 明日デパートへ行くと、パンを買って来てください。
ashita depāto-e iku-to pan-o katte kite kudasai

(Masamune, 1987: 44)

Daha önce de belirtildiği gibi “-to” yapısını bu başlık altında ele almak doğru değildir. Ancak (1c)’de verilen tümce, bu başlık altında ele alınamasa da, dilbilgisel açıdan doğru idi. Oysa bu tümce dilbilgisel açıdan da doğru değildir. Çünkü “-to” ile kurulan tümcelerde emir, istek, öneri v.b. ifadeler kullanılamaz (Harry, Maeda, 2005).

(2d) 明日デパートへ行くなら、パンを買って来てください。
ashita depāto-e iku-nara pan-o katte kite kudasai
Yarın alışveriş merkezi-Yön. git-Kşl. pan-Bel. al gel lütfen

Yarın alışveriş merkezine gidersen, ekmek al gel, lütfen.

Yarın alışveriş merkezine gideceksen, ekmek al gel, lütfen.¹⁸

(Masamune, 1987: 44)

Bu tümcenin “-nara” ile kurulmasında bir sakınca yoktur. Bu durumda (2b) ve (2c)’nin kullanımı uygun olmamasına rağmen (2a) ve (2d) kullanılabilir. (2d)

(2a)’da konuşucu, dinleyicinin yarın alışveriş merkezine gidip gitmeyeceği konusunda bilgi sahibi değildir. Ancak yan tümcede dinleyicinin gideceğini varsayarak ana tümcede isteğini dile getirmektedir. (2d)’de ise, (1d)’de olduğu gibi konuşucu dinleyicinin alışveriş merkezine gidip gitmeyeceği konusunda bir bilgiye sahiptir. Bu bilgiyi kullanarak, isteğini bildirmektedir.

¹⁸ (1d)’de olduğu gibi (2d)’de de iki Türkçe karşılık verilmiştir. Bu, (1d) ile aynı şekilde karşılıklı konuşma sırasında kullanılan ifadelerden kaynaklanmaktadır. Şu şekilde iki diyalog düşünmek mümkündür:

1. A: Yarın alışveriş merkezine gidebilirim.
B: Gidersen ekmek al gel, lütfen.
2. A: Yarın alışveriş merkezine gideceğim.
B: Gideceksen ekmek al gel, lütfen.

Bu açıdan bakıldığında, 1. B ve 2. B tümcelerinin 「明日デパートへ行くなら、パンを買って来てください。」 tümcesinin karşılığı olabileceği görülmektedir.

- (3a) もし¹⁹すぐ出たら、間に合うかもしれない。
moshi sugu de-tara maniau-kamoshirenai
Eğer hemen çık-Kşl. yetiş-Olasılık

Eğer hemen çıkarsan, yetişebilirsin.

(Kolukısa, 2006: 28)

Aynı tümceyi “-ba” ile de kurmak mümkündür.

- (3b) もしすぐ出れば、間に合うかもしれない。
moshi sugu dere-ba maniau-kamoshirenai
Eğer hemen çık-Kşl. yetiş-Olasılık

Eğer hemen çıkarsan, yetişebilirsin.

- (3c) X もしすぐ出ると、間に合うかもしれない。
moshi sugu deru-to maniau-kamoshirenai

Bu tümce, bu başlık altında değerlendirilemeyeceği gibi, “-to” ile kurulan tümcelerin başına *moshi* もし (eğer) sözcüğü getirmek de uygun değildir. Bu, aynı zamanda “-to” ile, tahmine bağlı koşul tümcesi kurmanın mümkün olmadığını kanıtlamaktadır.

- (3d) もしすぐ出るなら、間に合うかもしれない。
moshi sugu deru-nara maniau-kamoshirenai
Eğer hemen çık-Kşl. yetiş-Olasılık

Eğer hemen çıkarsan, yetişebilirsin.

¹⁹ Tahmin bildiren tümcelerin başına *moshi* もし (eğer) sözcüğü getirilebilir (Hasunuma, Arita, Maeda, 2001). Bu, anlamı daha da kuvvetlendirir. (1a-1b-1d), (4a-4b-4d) ve (5a-5b-5d) numaralı örnek tümcelerin başına *moshi* もし (eğer) eklemek mümkündür.

“-to” ile kurulan (3c) tümcesi dışında (3a), (3b)ve (3d) tümceleri doğrudur. Ancak, önceki örneklerde olduğu gibi (3d), (3a) ve (3b)’den farklı olarak hemen çıkıp çıkmama konusu hakkında fikir bildiren dinleyiciye yönelik söylenmektedir. Kısacası, diğerlerinde olduğu gibi koşusucu eylem hakkında bilgiye sahiptir.

(3a) ve (3b)’de ise “-tara” ve “-ba” yapılarının kullanım alanı ve işlevleri aynıdır. Dinleyicinin hemen çıkıp çıkmayacağı konuşucunun elinde değildir. Ancak konuşucu, dinleyicinin hemen çıkacağını düşünerek bu durumda ne olacağı konusunda görüşünü aktarmaktadır.

- (4a) 時間があつたら、仕事を手伝いなさい。
jikan-ga at-tara shigoto-o tetsudai-nasai
Vakit-Yal. var-Kşl. iş-Bel. yardım et-Emir

Vaktin varsa, işe yardım et.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 19)

Bu bir emir tümcesidir. Bu durumda aynı tümceyi “-ba” ile kurarken yan tümcenin eylemine dikkat edilmelidir.

- (4b) 時間があれば、仕事を手伝いなさい。
jikan-ga are-ba shigoto-o tetsudai-nasai
Vakit-Yal. var-Kşl. iş-Bel. yardım et-Emir

Vaktin varsa, işe yardım et.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 19)

Bu tümce de (2b) gibi bir emir tümcesidir. Ancak (2b) doğal olmamasına rağmen bu tümce doğaldır. Çünkü yan tümcede durum bildiren bir eylem kullanılmıştır.

(4c) X 時間があると、仕事を手伝いなさい。

jikan-ga aru-to shigoto-o tetsudai-nasai

“-to” ile kurulan tümcelerde, daha önce de belirtildiği gibi, emir, istek, öneri v.b. ifadeler kullanılamaz. Dolayısıyla bu tümce bu başlık altında ele alınamayacağı gibi dilbilgisel açıdan da doğal değildir.

(4d) 時間があるなら、仕事を手伝いなさい。

jikan-ga aru-nara shigoto-o tetsudai-nasai

Vakit-Yal. var-Kşl. iş-Bel. yardım et-Emir

Vaktin varsa, işe yardım et.

(4a), (4b) ve (4d)’de verilen tümceler doğrudur. Ancak (4d)’de yani “-nara” ile kurulan tümcede konuşucu, dinleyicinin konuşması üzerine onun vaktinin olduğu sonucunu çıkarıp, bunun üzerine isteğini belirtmektedir. (4a) ve (4b)’de ise, konuşucu dinleyicinin vaktinin olup olmadığı konusunda hiçbir bilgiye sahip değildir.

(5a) 課長が行ったら、私も行きます。

kachō-ga it-tara watashi-mo iki-masu

Patron-Yal. git.Kşl. ben-de git-Kib.B.Gen.

Patron giderse, ben de giderim.

(Inoue, 2006: 12)

Inoue (1978), aynı tümcenin “-ba” yapısı ile de kurulabileceğini belirtmiştir.

- (5b) 課長が行けば、私も行きます。²⁰
kachō-ga ike-ba watashi-mo iki-masu
Patron-Yal. git.Kışl. ben-de git-Kib.B.Gen.

Patron giderse, ben de giderim.

(Inoue, 2006: 12)

- (5c) X 課長が行くと、私も行きます。²¹
kachō-ga iku-to watashi-mo iki-masu

(Inoue, 2006: 12)

Bu tümce, dilbilgisel açıdan uygun olsa da “-to” yapısının tahmine bağlı koşul tümcesi kurma işlevi olmadığından, bu başlık altında ele alınması uygun değildir.

- (5d) 課長が行くなら、私も行きます。
kachō-ga iku-nara watashi-mo iki-masu
Patron-Yal. git.Kışl. ben-de git-Kib.B.Gen.

Patron giderse, ben de giderim.

Patron gidecekse, ben de giderim.

(Inoue, 2006: 12)

²⁰ (1b)’de olduğu gibi, bu tümcede de çokanlamlılık söz konusudur (ayrıntılı bilgi için bkz. 4.1.2.).

²¹ Bu tümce “belirli koşul” başlığı altında ele alındığında doğru bir tümcedir. Türkçe karşılığı “Patron gidince ben de giderim.” olmalıdır. Anlamı ise, patron her gittiğinde ben de hep giderimdir. Kısacası her zaman gerçekleşen bir durum söz konusudur.

“-*tara*” ve “-*ba*” ile kurulan tümcede konuşucu, patronun gidip gitmeyeceğini bilmemektedir. Ancak, patronun gitmesi durumunda kendisinin ne yapacağını söylemektedir. “-*nara*” yapısında ise, patronun gidip gitmeyeceği konusunda bilgisi bulunmaktadır.

Görüldüğü gibi, tahmine bağlı koşul tümcesi kurarken “-*tara*”, “-*ba*” ve “-*nara*” kullanımı uygundur. Bu yapılar koşul yan tümcesi kurmaktadır. “-*to*” yapısı ise, bu tür tümcelerde kullanılmamaktadır. Ancak “-*nara*” yapısının da kullanımsal açıdan “-*tara*” ve “-*ba*” yapılarından ayrı tutulması mümkündür.

“-*tara*” ve “-*ba*” ile kurulan örnek tümcelere bakıldığında, yan tümcede bilgi sahibi olunmayan bir konuda tahmin, varsayım bildirilmektedir. Ancak, bazen de bilgi sahibi olunan bir konuda, gerçekte var olan bir durumun ya da olup bitmiş bir durumun tam tersini varsayarak tahmin tümcesi kurmak mümkündür. Bu tümcelerdeki durumu değiştirmek artık mümkün olmadığı için, Hasunuma v.d. (2001), böyle tümceleri “gerçek dıřı²²” başlığı altında ele almaktadır. Bu tezde de, bu başlık benimsenmiştir.

3.1.1. Gerçek Dışı Kořul²³

Gerçek dışı koşul tümcelerinde, söylem anındaki gerçek olan durumun tam tersi varsayılabildiği gibi geçmişte yaşanıp bitmiş bir olayın da tersi varsayılabılır. Dolayısıyla, bu tür tümceleri 2 başlık altında incelemek mümkündür:

- 1) Söylem Anındaki Gerçeğe Ters Düşen Koşul
- 2) Geçmişteki Gerçeğe Ters Düşen Koşul

²² Bu başlık, yararlanılan kaynakta *hanjijitsu* 反事实 olarak geçmektedir.

²³ Bu başlık, yararlanılan *jijitsu ni hansuru jken* 事実に反する条件 olarak geçmektedir.

3.1.1.1. Söylem Anındaki Gerçeğe Ters Düşen Koşul²⁴

Bu tür tümcelerde, yan tümcede söylem anında içinde bulunan durumun tam tersi varsayılarak, ana tümcede buna bağlı düşünce ve duygular dile getirilmektedir (Hasunuma, Arita, Maeda, 2001).

- (6a) お金があつたら、買えるのに。
o-kane-ga at-tara ka-e-ru noni
Para-Yal. ol-Kşl (satın) al-Yet.Düz. ama

Param olsaydı, (satın) alabilirdim.²⁵

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 15)

Aynı tümceyi “-ba” koşul yapısı ile de kurmak mümkündür.

- (6b) お金があれば、買えるのに。
o-kane-ga are-ba ka-e-ru noni
Para-Yal. ol-Kşl (satın) al-Yet.Düz. ama

Param olsaydı, (satın) alabilirdim.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 15)

Gerçek dışı koşul tümcelerinde “-tara” ve “-ba” kullanımı uygunken, “-to” ve “-nara” kullanımı uygun değildir.

²⁴ Bu başlık, yararlanılan kaynakta *genzai no jijitsu ni hansuru jōken* 現在の事実に反する条件 olarak geçmektedir. Bu başlığın tam Türkçe karşılığı “şu andaki gerçeğe ters düşen koşul”dur. “şu an” sözcüğü ile anlatılmak istenen ise, söylem anıdır.

²⁵ “Param olsa, alabilirim.” ya da “Param olsa, alabilirdim.” şeklinde de çevrilebilir. Ancak bu şekilde çevrildiğinde konuşucu sanki o an için değiştiremediği bir gerçekten değil de bir isteginden bahsediyor gibi anlaşılabilir. “olsaydı” ve “alabilirdim” ifadelerinin ise “o anda olmadığını” ve “o anda alamadığını” daha iyi anlattığı düşünülmektedir. Bu yüzden, bu bölümdeki diğer tümcelerde (6a)’daki gibi çevrilmiştir.

(6c) X お金があると、買えるのに。
o-kane-ga aru-to ka-e-ru noni

(6d) X お金があるなら、買えるのに。
o-kane-ga aru-nara ka-e-ru noni

“-*tara*” ve “-*ba*” ile kurulması mümkün olan bu tümcede, söylem anında konuşucunun parasının olmadığı ancak olsa idi bu durumda ne yapacağı anlatılmaktadır. Kısacası burada, söylem anındaki gerçek durumun tersi düşünülerek, ona göre bir yorum yapılmaktadır.

Tümce sonundaki *ama* のに *noni* ifadesine de dikkat edilmelidir. Bu, tümceye “şu anda yapamıyorum” anlamı katmaktadır. Böylece bu tümcenin gerçekte bağdaşmadığı anlaşılmaktadır.²⁶

(7a) この壁がなかったら、部屋がもっと有効に使えるだろうに。
kono kabe-ga nakat-tara heya-ga motto yūkō-ni tsuka-e-ru darō-ni
Bu duvar-Yal. ol-Olsz.Kşl. oda-Yal daha elverişli kullan-Yet.Düz. herhalde-S.Ek.

Bu duvar olmasaydı, odayı daha elverişli kullanabilirdim herhalde.²⁷

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 15)

²⁶ Bu tümcenin sonunda *ama* のに *noni* olmasa idi tümce şu şekilde olurdu:

お金があつたら、買えます。

o-kane-ga at-tara ka-e-masu

Para-Yal. ol-Kşl. (satın) al-Masu B.Yet.

Param olursa, (satın) alabilirim.

Görüldüğü gibi bu tümce tahmine bağlı koşul tümcesidir. (6a) ve (6b) ile aralarındaki tek fark ise *ama* のに *noni* ifadesidir. Yan tümcelerde ise bir fark yoktur.

²⁷ “Bu duvar olmasa, odayı daha elverişli kullanabilirim herhalde.” ya da “Bu duvar olmasa, odayı daha elverişli kullanabilirdim herhalde.” şeklinde de çevrilebilir. Ancak (6a) ve (6b)’de olduğu gibi “olmasaydı” ve “kullanabilirdim” ifadelerinin Japonca tümcede anlatılmak isteneni daha iyi yansıttığı düşünülmektedir.

Aynı tümceyi “-ba” yapısı ile de kurmak mümkündür.

- (7b) この壁がなければ、部屋がもっと有効に使えるだろうに。
kono kabe-ga nakere-ba heya-ga motto yūkō-ni tsuka-e-ru darō-ni
Bu duvar-Yal. ol-Olsz.Kşl. oda-Yal daha elverişli kullan-Yet.Düz. herhalde-S.Ek

Bu duvar olmasaydı, odayı daha elverişli kullanabilirdim herhalde.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 15)

Bu tümcede, (6c) ve (6d)’de olduğu gibi “-to” ve “-nara” kullanımı uygun değildir.

- (7c) X この壁がないと、部屋がもっと有効に使えるだろうに。
kono kabe-ga nai-to heya-ga motto yūkō-ni tsuka-e-ru darō-ni
- (7d) X この壁がないなら、部屋がもっと有効に使えるだろうに。
kono kabe-ga nai-nara heya-ga motto yūkō-ni tsuka-e-ru darō-ni

“-tara” ve “-ba” ile kurulması mümkün olan bu tümcede, gerçekte duvar var ama konuşucu duvarın olmaması durumunu göz önüne alarak, bu koşulda ne olacağını dile getirmektedir.

- (8a) 彼が今ここにいたら、すぐ直してくれるのに。
kare-ga ima koko-ni i-tara sugu naoshite-kureru noni
O-Yal. şimdi bura-Bul. ol-Kşl. hemen düzelt-ver-Düz. ama

O şimdi burada olsaydı, hemen düzeltirdi.²⁸

(Kolukısa, 2007: 1)

²⁸ “O şimdi burada olsa, hemen düzeltir.” ya da “O şimdi burada olsa, hemen düzeltirdi.” şekillerinde de çevrilebilir. Bu durum, “-ba” ile kurulan (8b) tümcesi için de geçerlidir.

Aynı tümcede “-ba” kullanımı da mümkündür.

- (8b) 彼が今ここにいれば、すぐ直してくれるのに。
kare-ga ima koko-ni ire-ba sugu naoshite-kureru noni
O-Yal. şimdi bura-Bul. ol-Kşl. hemen düzelt-ver-Düz. ama
O şimdi burada olsaydı, hemen düzeltirdi.

(Kolukısa, 2007: 1)

Aynı tümcede “-to” ve “-nara” kullanımı ise uygun değildir.

- (8c) X 彼が今ここにいると、すぐ直してくれるのに。
kare-ga ima koko-ni iru-to sugu naoshite-kureru noni
- (8d) X 彼が今ここにいるなら、すぐ直してくれるのに。
kare-ga ima koko-ni iru-nara sugu naoshite-kureru noni

“-tara” ve “-ba” kullanımı uygun olan bu tümcede, bahsedilen kişi söylem anında konuşulan ortamda bulunmamaktadır. Ancak yan tümcede gerçek durumun tersi, yani o kişinin o ortamda olduğu varsayılarak, ana tümcede bu durumda ne olacağı dile getirilmektedir.

- (9a) チケットを持っていたら、中に入れるのに。
chiketto-o motte i-tara naka-ni hai-re-ru noni
Bilet-Bel. (sahip) ol-Kşl. içeri-Yön. gir-Yet.Düz. ama

Biletim olsaydı, içeriye girebilirdim.²⁹

(Kolukısa, 2007: 2)

²⁹ “Biletim olsa, içeriye girebilirim.” ya da “Biletim olsa, içeriye girebilirdim.” şekillerinde de çevrilebilir. Bu durum, “-ba” ile kurulan (9b) tümcesi için de geçerlidir.

Bu tümcede, “-ba” kullanımı da uygundur.

- (9b) チケットを持っていれば、中に入れるのに。
chiketto-o motte ire-ba naka-ni hai-re-ru noni
Bilet-Bel. (sahip) ol-Kşl. içeri-Yön. gir-Yet.Düz. ama
Biletim olsaydı, içeriye girebilirdim.

(Kolukısa, 2007: 2)

Bu tümcede -to ve -nara kullanımı uygun değildir.

- (9c) X チケットを持っていると、中に入れるのに。
chiketto-o motte iru-to naka-ni hai-re-ru noni
- (9d) X チケットを持っているなら、中に入れるのに。
chiketto-o motte iru-nara naka-ni hai-re-ru noni

“-tara” ve “-ba” ile kurulabilen bu tümcede, o anda yani söylem anında bileti olmayan konuşucu, bu durumun tersini düşünerek bir yorumda bulunmaktadır.

Görüldüğü gibi, söylem anındaki gerçek duruma ters düşen koşul tümcelerinde “-tara” ve “-ba” kullanımı uygunken, “-to” ve “-nara” kullanımı uygun değildir. Bu tür tümcelerde de “-tara” ve “-ba” yapısının işlevi koşul yan tümcesi oluşturmaktır.

3.1.1.2. Geçmişteki Gerçeğe Ters Düşen Koşul³⁰

Bu tür tümcelerde, yan tümcede geçmişte olup bitmiş bir olayın tersinin gerçekleştiği varsayılmaktadır. Ana tümcede ise yan tümceye bağlı görüş bildirilmektedir (Hasunuma, Arita, Maeda, 2001).

(10a) もっと注意して運転していたら、こんなにひどい事故はおこさなかった。³¹

motto chūishite untenshite i-tara konna-ni hidoi jiko-wa okosa-na-katta
Daha dikkat et (araba) kullan-Kşl böylesi büyük kaza-Konu ol.Düz.Olsz.Geç.

Daha dikkatli kullansaydın, böylesine büyük (bir) kaza olmazdı.³²

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001:15)

Aynı tümcede “-ba” kullanımı da mümkündür.

(10b) もっと注意して運転していれば、こんなにひどい事故はおこさなかった。

motto chūishite untenshite ire-ba konna-ni hidoi jiko-wa okosa-na-katta

³⁰ Bu başlık, yararlanılan kaynakta *kako no jijitsu ni hansuru jōken* 過去の事実に対する条件 olarak geçmektedir.

³¹ (6a-b), (7a-b), (8a-b) ve (9a-b)’de şu anki durumun tersi söz konusu iken, (10a)’da geçmişteki olayın tersi söz konusudur. (10a)’da ana tümcedeki eylem çekimi geçmiş zamandır. Çünkü olay artık geçmiştedir ve değiştirmek mümkün değildir. (6a-b), (7a-b), (8a-b) ve (9a-b)’de ana tümcedeki eylem çekimi geçmiş zaman değildir ancak sondaki *ama* のに *noni* v.b. ifadeler şu an için ana tümcenin gerçekleşme imkanı olmadığını göstermektedir.

Ancak Türkçe’de de şu anki gerçek dışı durumla, geçmiş zamanda yaşanmış durumun tersi hakkında bir tümce kurarken, ikisini de değiştirmek mümkün olmadığından, bu iki durum için geçmiş zaman çekimi kullanılabilmektedir. Örnek olarak şu tümce verilebilir:

(1) Param olsaydı, tatile giderdim.

Bu tümce, şu iki şeyi ifade ediyor olabilir:

1. Konuşucu, şu andan bahsediyor olabilir; ve parası olmadığı için olsaydı ifadesini kullanıyor diye düşünülebilir. 2. Konuşucu, geçmişten bahsediyor olabilir; geçmişte bir zaman parası olsa idi bu durumda ne yapacağını söylüyor şeklinde düşünülebilir. Öyleyse bu iki tümcenin anlam farklılığını bağlamdan çıkarmak mümkündür. Ya da tümceye şöyle bir sözcük eklemek yerinde olabilir:

(2) Geçen yıl param olsaydı, tatile giderdim.

Burada Japonca öğrenen Türk öğrencilerin anadilden aktarım yaparak bu iki tümceyi aynı şekilde Japonca’ya çevirmeye çalışacakları öngörülebilir. Bu durumda, bu tümcelerin Japonca karşılıklarındaki farka dikkat çekilmeli, Türkçe tümceleriyle karşılaştırma yapılmalıdır.

³² “Daha dikkatli kullansan, böylesine büyük (bir) kaza olmazdı.” şeklinde de çevrilmesi mümkündür. Aynı durum, “-ba” ile kurulan (10b) tümcesi için de geçerlidir.

Daha dikkat et (araba) kullan-Kşl böylesi büyük kaza-Konu ol.Düz.Olsz.Geç.

Daha dikkatli kullansaydın, böylesine büyük (bir) kaza olmazdı.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001:15)

Söylem anındaki gerçek duruma ters düşen koşul tümcelerinde olduğu gibi geçmişteki gerçek duruma ters düşen koşul tümcelerinde de “-to” ve “-nara” kullanımını uygun değildir.

(10c) X もっと注意して運転していると、こんなにひどい事故はおこさなかった。
motto chūishite untenshite iru-to konnani hidoi jiko-wa okosa-na-katta

(10d) X もっと注意して運転しているなら、こんなにひどい事故はおこさなかった。
motto chūishite untenshite iru-nara konnani hidoi jiko-wa okosa-na-katta

“-tara” ve “-ba” ile kurulan bu tümcede, sürücü arabayı dikkatli kullanmamıştır ve bunun sonucunda kaza olmuştur. Artık bu durumu değiştirmek imkansızdır.

(11a) もっと早く来たら、間に合った。
motto hayaku ki-tara maniat-ta
Daha erken gel-Kşl. yetiş-Düz.Geç.

Daha erken gelse(m/ydik), yetişirdi(m/k).³³

(Alpatov, Podlesskaya, 2005: 631)

³³ “Daha erken gelsek, yetişirdik.” şeklinde de çevrilmesi mümkündür. Aynı durum, “-ba” ile kurulan (11b) tümcesi için de geçerlidir.

Aynı tümcede “-ba” kullanımı da uygundur.

- (11b) もっと早く来れば、間に合った。
motto hayaku kure-ba maniat-ta
Daha erken gel-Kşl. yetiş-Düz.Geç.

Daha erken gelse(m/ydik), yetişirdi(m/k).

(Alpatov, Podlesskaya, 2005: 631)

Ancak bu tümcede “-to” ve “-nara” kullanımı uygun değildir.

- (11c) X もっと早く来ると、間に合った。
motto hayaku kuru-to maniat-ta

- (11d) X もっと早く来るなら、間に合った。
motto hayaku kuru-nara maniat-ta

Bu tümcede de olup bitmiş ve artık değiştirilmesi mümkün olmayan bir durumdan bahsedilmektedir.

- (12a) もしあなたがここにいたら、私の兄は死ななかつただろうに。
moshi anata-ga koko-ni i-tara watashi-no ani-wa shina-nakatta darō-ni
Eğer sen-Yal. bura-Bul. ol-Kşl. ben-Tam. ağabey-Konu öl-Düz.Geç.Olsz. herhalde-S.Ek

Eğer sen burada olsaydın, ağabeyim ölmezdi herhalde.³⁴

(Alpatov, Podlesskaya, 2005: 644)

³⁴ “Sen burada olsun, ağabeyim ölmezdi herhalde.” şeklinde de çevrilmesi mümkündür. Aynı durum, -ba ile kurulan (12b) tümcesi için de geçerlidir.

Aynı tümceyi “-ba” ile de kurmak mümkündür.

- (12b) もしあなたがここにいれば、私の兄は死ななかつただろうに。
moshi anata-ga koko-ni ire-ba watashi-no ani-wa shina-nakatta darō-ni
Eğer sen-Yal. bura-Bul. ol-Kışl. ben-Tam. ağabey-Konu öl-Düz.Geç.Olsz.
herhalde-S.Ek

Eğer sen burada olsaydın, ağabeyim ölmezdi herhalde.

(Alpatov, Podlesskaya, 2005, 644)

Aynı tümcede “-to” ve “-nara” kullanımı ise uygun değildir.

- (12c) X もしあなたがここにいと、私の兄は死ななかつただろうに。
moshi anata-ga koko-ni iru-to watashi-no ani-wa shina-nakatta darō-ni

- (12d) X もしあなたがここにいとなら、私の兄は死ななかつただろうに。
moshi anata-ga koko-ni iru-nara watashi-no ani-wa shina-nakatta darō-ni

Bu tümcede de (11a) ve (11b) gibi artık değiştirilmesi mümkün olmayan bir durumdan bahsedilmektedir. Yan tümcede dile getirilen şey geçmişte yaşanmış olayın tam tersidir. Bu tür tümcelerde de tümce başına *eğer* もし *moshi* sözcüğü getirilebilir.

- (13a) 君が休講を知らせてくれなかったら、明日大学に行っていたよ。
kimi-ga kyūkō-o shirase-te kure-nakat-tara ashita daigaku-ni itte ita-yo
Sen-Yal ders iptali-Bel bildir-ver-Olsz.Kşl. yarın üniversite-Yön
git-Düz.Geç.S.Ek.

Sen ders iptalini bildirmeseydin, yarın üniversiteye gitmiştim.³⁵

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001:16)

Aynı tümcede *-ba* kullanımı da mümkündür.

- (13b) 君が休講を知らせてくれなければ、明日大学に行っていたよ。
kimi-ga kyūkō-o shirase-te kure-nakere-ba ashita daigaku-ni itte ita-yo
Sen-Yal ders iptali-Bel bildir-ver-Kib.Olsz.Kşl. yarın üniversite-Yön
git-Düz.Geç.S.Ek.

Sen ders iptalini bildirmeseydin, yarın üniversiteye gitmiştim.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001:16)

Ancak bu tümcede “*-to*” ve “*-nara*” kullanımı uygun değildir.

- (13c) X 君が休講を知らせてくれないと、明日大学に行っていたよ。
kimi-ga kyūkō-o shirase-te kure-nai-to ashita daigaku-ni itte ita-yo

- (13d) X 君が休講を知らせてくれないなら、明日大学に行っていたよ。
kimi-ga kyūkō-o shirase-te kure-nai-nara ashita daigaku-ni itte ita-yo

(13a) ve (13b) tümcelerinde, diğerlerinden farklı bir durum söz konusudur.

Yan tümcede yine geçmişte meydana gelmiş bir durumun tersi söz konusudur. Ancak,

³⁵ “Sen ders iptalini haber vermesen, yarın üniversiteye gidecektim.” şeklinde de çevrilmesi mümkündür. Bu durum, *-ba* ile kurulan (13b) için de geçerlidir.

ana tümce, (10a-b), (11a-b) ve (12a-b)'de olduğu gibi olup bitmemiş; aksine gelecekte meydana gelecektir. Demek ki, yan tümce geçmişte olup bitmiş olsa da etkisi hala devam ediyor olabilir.

Yukarıdaki örnek tümcelerden çıkan sonuca göre, söylem anındaki gerçek duruma ters düşen koşul tümcelerinde olduğu gibi, geçmişteki gerçek duruma ters düşen koşul tümcelerinde de “-tara” ve “-ba” kullanımı uygunken, “-to” ve “-nara” kullanımı uygun değildir. Bu tür tümcelerde “-tara” ve “-ba”, koşul yan tümcesi kurma işlevini üstlenmektedir.

Geçmişteki ya da söylem anındaki durumun tersini konu olarak belirleyip, buna bağlı bir koşul tümcesi kurmak mümkün ise, söylem anındaki gerçek durumu konu olarak alıp, bununla ilgili yorum yapmak da mümkündür. Hasunuma v.d. (2001), bu konuyu “gerçek³⁶” başlığı altında ele almıştır. Bu tezde, bu başlık benimsenmiştir.

3.1.2. Gerçek

Bu tür tümcelerde, yan tümcede henüz gerçekleşmiş ya da gerçekleşmekte olan bir durum ele alınarak, ana tümcede buna bağlı yorum aktarılmaktadır.

- (14a) ここまで来たら、あとは一人で帰れます。
koko made ki-tara ato-wa hitoride kae-re-masu
Bura kadar gel-Kışl. sonra-Konu yalnız- dön-Yet.Kib.B.

Buraya kadar geldiysen, bundan sonra yalnız dönebilirsin.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 13)

³⁶ Bu başlık, yararlanılan kaynakta *jijitsu* 事実 olarak geçmektedir.

Hasunuma v.d. (2001), aynı tümcenin “-ba” ile de kurulabileceğini belirtmektedir.

- (14b) ここまで来れば、あとは一人で帰れます。
koko made kure-ba ato-wa hitoride kae-re-masu
Bura kadar gel-Kışl. sonra-Konu yalnız dön-Yet.Kib.B.

Buraya kadar geldiysen, bundan sonra yalnız dönebilirsin.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 13)

Ancak bu tür tümcelerde, gerçek dışı koşul tümcelerinde olduğu gibi “-to” ve “-nara” kullanımı uygun değildir.

- (14c) X ここまで来ると、あとは一人で帰れます。
koko made kuru-to ato-wa hitori-de kae-re-masu

- (14d) X ここまで来るなら、あとは一人で帰れます。
koko made kuru-nara ato-wa hitori-de kae-re-masu

(14a) ve (14b)’de, gelme işi gerçektir ve tamamlanmıştır. Bu gerçeği, yan tümcede kendisine konu edinen konuşucu, ana tümcede yorumunu dile getirmektedir.

- (15a) こんな暗い部屋で本を読んだら、目が悪くなりますよ。
konna kurai heya-de hon-o yon-dara me-ga waruku nari-masu-yo
Böyle karanlık oda-Bul. kitap-Bel. oku-Kışl. göz-Yal. kötü ol-Kib.B.S.Ek

Böyle karanlık odada kitap okursan, gözlerin bozulur.³⁷

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 13)

Aynı tümcede “-ba” kullanımı da mümkündür.

- (15b) こんな暗い部屋で本を読めば、目が悪くなりますよ。
konna kurai heya-de hon-o yome-ba me-ga waruku nari-masu-yo
Böyle karanlık oda-Bul. kitap-Bel. oku-Kışl. göz-Yal. kötü ol-Kib.B.S.Ek

Böyle karanlık odada kitap okursan, gözlerin bozulur.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 13)

Ancak bu tümcede “-to” ve “-nara” kullanımı uygun değildir.

- (15c) X こんな暗い部屋で本を読むと、目が悪くなりますよ。
konna kurai heya-de hon-o yomu-to me-ga waruku nari-masu-yo

- (15d) X こんな暗い部屋で本を読むなら、目が悪くなりますよ。
konna kurai heya-de hon-o yomu-nara me-ga waruku nari-masu-yo

(15a) ve (15b)’de, karanlık odada kitap okuyan dinleyiciyi gören konuşucu, yan tümcede o anki gerçek durumu kendisine konu edinerek, ana tümcede buna bağlı yorumunu dile getirmektedir.

³⁷ (14a) ve (14b)’de, gelme işi tamamlandığı için “geldiysen” ifadesi kullanılmıştır; ancak (15a) ve (15b)’de okuma işi devam ettiği için “okursan” denmektedir. Bu tür tümcelerde, *böyle* こんな *konna*, *buraya kadar* ここまで *koko made*, *bu kadar* それだけ *sore dake* v.b. sözcükler sıkça kullanılmaktadır (Hasunuma, Arita, Maeda, 2001).

- (16a) そんなにたくさん食べたら、おなかをこわしますよ。
sonnani takusan tabe-tara onaka-o kowashi-masu-yo
Bu kadar çok ye-Kşl. karın-Bel. boz-Kib.B.S.Ek

Bu kadar çok yersen, mideni bozarsın.

(Gurūpu Jamashii, 1998: 205)

Bu tümcede “-ba” kullanımı da uygundur.

- (16b) そんなにたくさん食べれば、おなかをこわしますよ。
sonnani takusan tabere-ba onaka-o kowashi-masu-yo
Bu kadar çok ye-Kşl. karın-Bel. boz-Kib.B.S.Ek

Bu kadar çok yersen, mideni bozarsın.

(Gurūpu Jamashii, 1998: 205)

Ancak bu tümcede “-to” ve “-nara” kullanımı uygun değildir.

- (16c) X そんなにたくさん食べると、おなかをこわしますよ。
sonnani takusan taberu-to onaka-o kowashi-masu-yo

- (16d) X そんなにたくさん食べるなら、おなかをこわしますよ。
sonnani takusan taberu-nara onaka-o kowashi-masu-yo

(16a) ve (16b)’de de, karşısındaki kişinin çok yediğini gören konuşucu, bunu yan tümcede kendisine konu olarak alıp, ana tümcede yorumunu dile getirmektedir.

- (17a) そんなに休まずに勉強したら、疲れますよ。
sonnani yasuzumazuni benkyōshi-tara tsukare-masu-yo
Böyle dinlen-Olsz. (ders) çalış-Kışl. yorul-Kib.B.S.Ek

Böyle dinlenmeksizin (ders) çalışırsan, yorulursun.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 13)

Bu tümcede “-ba” kullanımı da mümkündür.

- (17b) そんなに休まずに勉強すれば、疲れますよ。
sonnani yasuzumazuni benkyōsure-ba tsukare-masu-yo
Böyle dinlen-Olsz. (ders) çalış-Kışl. yorul-Kib.B.S.Ek

Böyle dinlenmeksizin (ders) çalışırsan, yorulursun.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 13)

Ancak bu tümcede “-to” ve “-nara” kullanımı uygun değildir.

- (17c) X そんなに休まずに勉強すると、疲れますよ。
sonnani yasuzumazuni benkyōsuru-to tsukare-masu-yo

- (17d) X そんなに休まずに勉強するなら、疲れますよ。
sonnani yasuzumazuni benkyōsuru-nara tsukare-masu-yo

(17a) ve (17b)’de, karşısındaki kişinin çok çalıştığını gören konuşucu, yan tümcede bunu kendisine konu edinerek, ana tümcede bu konudaki yorumunu dile getirmektedir.

Görüldüğü gibi, gerçek durum konu alınarak oluşturulan bu tümcelerde, “-tara” ve “-ba” kullanımı mümkün iken, “-to” ve “-nara” kullanımı uygun değildir.

Bu tür tümcelerde de “-tara” ve “-ba”, koşul yan tümcesi kurma işlevini üstlenmektedir.

3.2. Belirli Koşul

Belirli koşul tümceleri, doğa ve toplum kurallarını anlatmak için kullanılmaktadır. Böyle tümcelerde yan tümce ve ana tümce arasında bir neden – sonuç ilişkisi bulunmaktadır.

(18a) ? 氷が溶けたら、水になる。
kōri-ga toke-tara mizu-ni naru
Buz-Yal. eri-Kşl. su-Yön. ol-Düz.

Buz eriyince, su olur.

Hasunuma v.d. (2001: 26), “-tara” yapısında daha çok bir öncelik – sonralık ilişkisi bulunduğundan, ayrıca bu koşul yapısında *kişisellik* ön planda olduğundan “-tara” yapısı ile belirli koşul tümcesi kurmanın zor olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla, yukarıdaki tümcede “-tara” kullanımı tercih edilmemektedir.

Belirli koşul tümcelerinde “-ba” ve “-to” kullanımı uygundur.

(18b) 氷が溶ければ、水になる。
kōri-ga tokere-ba mizu-ni naru
Buz-Yal. eri-Kşl. su-Yön. ol-Düz.

Buz eriyince, su olur.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 26)

- (18c) 氷が溶けると、水になる。
kōri-ga tokeru-to mizu-ni naru
Buz-Yal. eri-Kşl. su-Yön ol-Düz.

Buz eriyince, su olur.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 26)

“-nara” yapısı ise, “-tara” gibi belirli koşul tümcelerinde kullanılmamaktadır.

- (18d) X 氷が溶るなら、水になる。
kōri-ga tokeru-nara mizu-ni naru

(18b) ve (18c)’de, her zaman gerçekleşen bir gerçekten bahsedilmektedir.

Buz eridiğinde her zaman su olur. Bu, kimsenin değiştiremeyeceği bir doğa kuralıdır.

- (19a) ? 春が来たら、花が咲く。
haru-ga ki-tara hana-ga saku
Bahar-Yal. gel-Kşl. çiçek-Yal. aç-Düz.

Bahar gelince çiçekler açar.

Bu tümcede “-tara” yerine “-ba” ve “-to” kullanımı daha uygundur.

- (19b) 春が来れば、花が咲く。
haru-ga kure-ba hana-ga saku
Bahar-Yal. gel-Kşl. çiçek-Yal. aç-Düz.

Bahar gelince çiçekler açar.

(Ichikawa, 2005: 415)

- (19c) 春が来ると、花が咲く。
haru-ga kuru-to hana-ga saku
Bahar-Yal. gel-Kşl. çiçek-Yal. aç-Düz.

Bahar gelince çiçekler açar.

Aynı tümcede “-nara” kullanımı ise uygun düşmemektedir.

- (19d) X 春が来るなら、花が咲く。
haru-ga kuru-nara hana-ga saku

(19b) ve (19c)’de, (18b) ve (18c)’deki gibi bir doğa kuralından bahsedilmektedir. Bahar geldiğinde, çiçeklerin açması kaçınılmazdır.

- (20a) ? 夜になったら、暗くなります。
yoru-ni nat-tara kuraku narimasu
Akşam ol-Kşl. karanlık ol-Kib.B.

Akşam olunca karanlık olur.

(Tekmen, Takano, 2005: 275)

Bu tümcede “-tara” kullanımı, dilbilgisel açıdan yanlış olmamakla birlikte pek uygun değildir. “-tara” yerine “-ba” ve “-to” kullanımı daha doğaldır.

- (20b) 夜になれば、暗くなります。
yoru-ni nare-ba kuraku narimasu
Akşam ol-Kşl. karanlık ol-Kib.B.

Akşam olunca karanlık olur.

(Tekmen, Takano, 2005: 278)

- (20c) 夜になると、暗くなります。
yoru-ni naru-to kuraku narimasu
Akşam ol-Kışl. karanlık ol-Kib.B.

Akşam olunca karanlık olur.

(Tekmen, Takano, 2005: 280)

Bu tümcede “-nara” kullanımı ise uygun değildir.

- (20d) X 夜になるなら、暗くなります。
yoru-ni naru-nara kuraku narimasu

(Tekmen, Takano, 2005: 283)

(20b) ve (20c)’de de diğerlerinde olduğu gibi kimsenin değiştirilemeyeceği bir kural anlatılmaktadır.

- (21a) ? 10を2で割ったら、5になる。
10-o 2-de wat-tara 5-ni naru
10-Bel. 2-Arç. böl-Kışl. 5 ol-Düz.
10’u 2’ye bölünce 5 eder.

Yukarıdaki tümcelerde olduğu gibi burada da “-tara” kullanımı pek uygun değildir. Bu tümcede “-ba” ve “-to” kullanımı tercih edilmelidir.

- (21b) 10を2で割れば、5になる。
10-o 2-de ware-ba 5-ni naru
10-Bel. 2-Arç. böl-Kışl. 5 ol-Düz.
10’u 2’ye bölünce 5 eder.

(Kolukısa, 2006: 3)

- (21c) 10 を 2 で割ると、5 になる。
10-o 2-de waru-to 5-ni naru
10-Bel. 2-Arç. böl-Kışl. 5 ol-Düz.

10'u 2'ye bölünce 5 eder.

- (21d) X 10 を 2 で割るなら、5 になる。
10-o 2-de waru-nara 5-ni naru

Bu tümcede “-nara” kullanımı uygun değildir.

10 sayısı 2'ye bölündüğünde elde edilen sonuç her zaman 5'tir. Bu da bir matematik kuralıdır. Dolayısıyla bu tümcede de “-ba” ve “-to” kullanımı uygundur.

Doğa ve toplum kuralları dışında, belirli koşul tümceleri ile geçmişteki ya da hala devam eden alışkanlıklardan da bahsetmek mümkündür.

- (22a) ? 私は東京へ行ったら、いつも娘に電話しました。
watashi-wa tōkyō-e it-tara itsumo musume-ni denwa shi-mashita
Ben-Konu Tōkyō-Yön. git-Kışl. her zaman kız-Yön telefon et- Kib.B.Geç.

Ben Tōkyō'ya gidince, her zaman kızıma telefon ederdim.

(Inoue, 2006: 12)

Bu tümcede, konuşucunun geçmişteki bir alışkanlığı anlatılmaktadır. Tümcedeki *her zaman* いつも *itsumo* sözcüğüne dikkat edilmelidir. Bu sözcük sayesinde tümcede söylenen şeyin bir alışkanlık olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca alışkanlıklardan bahsederken “-tara” kullanımı da doğa ve toplum kurallarına göre daha doğaldır (Gurūpu Jamashii: 1998: 205).

- (22b) 私は東京へ行けば、いつも娘に電話しました。
watashi-wa tōkyō-e ike-ba itsumo musume-ni denwa shi-mashita
Ben-Konu Tōkyō-Yön. git-Kışl. her zaman kız-Yön telefon et-Kib.B.Geç.

Ben Tōkyō’ya gidince, her zaman kızıma telefon ederdim.

(Inoue, 2006: 12)

Bu tümcede “-ba” kullanılabildiği gibi “-to” da kullanılabilmektedir.

- (22c) 私は東京へ行くと、いつも娘に電話しました。
watashi-wa tōkyō-e iku-to itsumo musume-ni denwa shi-mashita
Ben-Konu Tōkyō-Yön. git-Kışl. her zaman kız-Yön telefon et-Kib.B.Geç.

Ben Tōkyō’ya gidince, her zaman kızıma telefon ederdim.

(Inoue, 2006: 12)

Ancak bu tümcede “-nara” kullanımı uygun değildir.

- (22d) X 私は東京へ行くなら、いつも娘に電話しました。
watashi-wa Tōkyō-e iku-to itsumo musume-ni denwa shi-mashita

(Inoue, 2006: 12)

Örnek tümceler incelendiğinde, belirli koşul tümcelerini doğa-toplum kuralları ve alışkanlıklar şeklinde iki başlık altında ele almak mümkündür. Doğa ve toplum kurallarından bahsederken yaygın olarak “-ba” ve “-to” kullanılmaktadır. Bu tümcelerde “-tara” kullanımı ise pek doğal değildir. Ancak alışkanlıklardan bahsederken, “-tara” kullanımı daha doğaldır. “-ba” ve “-to” kullanımı ise doğa ve toplum kurallarında olduğu gibi tamamen uygundur. “-nara” ise, belirli koşul tümcelerinin hiçbirinde kullanılamamaktadır.

Belirli koşul tümcelerinde, “-*tara*”, “-*ba*” ve “-*to*” koşul yapılarıyla kurulan yan tümceler, ana tümcenin zamanını ve koşulunu bildirme işlevini üstlenmektedir.

3.3. Eylemin Gelecek Zamanda Tamamlanmasına Bağlı Koşul

Bu tür tümcelerde, bir eylemin bitiminde diğer bir eylemin olacağı ya da eylemin devam edeceği anlatılmaktadır (Tekmen, Takano, 2005).

- (23a) うちに着いたら、電話をしてください。³⁸
uchi-ni tsui-tara denwa-o shite kudasai
Ev-Yön. var-Kışl telefon-Bel. et lütfen

Eve varınca, telefon et, lütfen.³⁹

(Tekmen, Takano, 2005: 275)

“-*tara*” ile kurulan bu tümcede, tahmine bağlı koşul tümcelerinde olduğu gibi, ana tümcede istek, emir, öneri v.b. ifadeler kullanılabilir; herhangi bir sınırlama söz konusu değildir.

Eylemin gelecek zamanda tamamlanmasına bağlı koşul tümceleri sadece “-*tara*” ile kurulabilmektedir.⁴⁰ “-*tara*” yapısının bu işlevi “-*ba*”, “-*to*” ve “-*nara*” yapılarında bulunmamaktadır.

- (23b) X うちに着けば、電話をしてください。
uchi-ni tsuke-ba denwa-o shite kudasai

³⁸ Bu tümcede de çokanlamlılıktan bahsetmek mümkündür (ayrıntılı bilgi için bkz. Bölüm IV).

³⁹ “Eve vardıktan sonra telefon et, lütfen” şeklinde de çevrilebilir.

⁴⁰ Japonca öğrenen Türk öğrenciler “-*tara*” yapısının bu kullanımını “-*te kara* てから” ve “-*ta ato* た後” ile eşit kabul etmektedir (Zülkadiroğlu, 2008). Bu iki yapı da “-*den sonra*” anlamına gelmektedir.

(23c) X うちに着くと、電話をしてください。
uchi-ni tsuku-to denwa-o shite kudasai

(23d) X うちに着くなら、電話をしてください。
uchi-ni tsuku-nara denwa-o shite kudasai

(23a)'da konuşucu, dinleyiciden telefon etmesini istemektedir. Ancak dinleyici, eve varma işini gerçekleştirdikten sonra telefon etme işini yapacaktır.

(24a) 五時になったら、やめましょう。
go-ji-ni nat-tara yame-mashō
beş-saat ol-Kışl. bırak-Kib.B.Dav.

Saat beş olunca, bırakalım.⁴¹

(Han, 1966: 32)

Bu tümcede de yukarıdaki gibi “-ba”, “-to”, ve “-nara” kullanımı uygun değildir.

(24b) X 五時になれば、やめましょう。
go-ji-ni nare-ba yame-mashō

(24c) X 五時になると、やめましょう。
go-ji-ni naru-to yame-mashō

(24d) X 五時になるなら、やめましょう。
go-ji-ni naru-nara yame-mashō

⁴¹ Anlam olarak saat beş olduktan sonra anlamı var ise de “Saat beş olduktan sonra bırakalım.” şeklinde çevrilmesi doğal değildir.

(24a)'da da konuşucu, saat beş olduktan sonra ne yapacakları konusunda fikrini dile getirmektedir.

- (25a) 見つかったら、教えてください。⁴²
*mitsukat-tara oshiete*⁴³ *kudasai*
Bul-Kışl. haber ver lütfen
Bulunca, haber ver, lütfen.⁴⁴

(Han, 1966: 32)

- (25b) X 見つければ、教えてください。
mitsukare-ba oshiete kudasai

- (25c) X 見つかりと、教えてください。
mitsukaru-to oshiete kudasai

- (25d) X 見つかるなら、教えてください。
mitsukaru-nara oshiete kudasai

Burada da (25a) dışındaki tümcelerın kullanımı uygun değildir. (25a)'da, bulma işlemi tamamlandıktan sonra istenilen şey anlatılmaktadır.

⁴² Han (1966), bu tümcenin hem bir tahmin tümcesi, hem de eylemin gelecek zamanda tamamlanmasına bağlı koşul tümcesi olabileceğini vurgulamaktadır (ayrıntılı bilgi için bkz. 4.1.1.).

⁴³ Bu eylemin tam Türkçe karşılığı “öğretmek”tir. Ancak Japonca’da “söylemek, haber vermek” anlamlarında da kullanılmaktadır.

⁴⁴ “Bulduktan sonra haber ver, lütfen” şeklinde de çevrilebilir.

(26a) 仕事が終わったら、部屋へ来てください。⁴⁵

shigoto-ga owat-tara heya-e kite kudasai
İş-Yal bit-Kşl oda-Yön. gel lütfen

İşin bitince, odama gel, lütfen.⁴⁶

(Zülkadiroğlu, 2008)

Bu tümcede de “-ba”, “-to” ve “-nara” kullanılamamaktadır.

(26b) X 仕事が終われば、部屋へ来てください。

shigoto-ga oware-ba heya-e ki-te kudasai

(26c) X 仕事が終わると、部屋へ来てください。

shigoto-ga owaru-to heya-e ki-te kudasai

(26d) X 仕事が終わるなら、部屋へ来てください。

shigoto-ga owaru-nara heya-e ki-te kudasai

Sadece “-tara” kullanımının uygun olduğu (26a)’da konuşucu, dinleyiciden iş bittikten sonra, odasına gelmesini istemektedir.

(27a) 夜になったら、花火をしましょう。

yoru-ni nat-tara hanabi-o shi-mashō
Akşam ol-Kşl. havai fişek-Bel. at-Kib.B.Dav.

Akşam olunca, havai fişek atalım.⁴⁷

(Tekmen, Takano, 2005: 275)

⁴⁵ Bu tümce de bu başlık altında ele alınabileceği gibi tahmine bağlı koşul başlığı altında da ele alınabilir. Dolayısıyla bu tümcede birden çok anlam mevcuttur (ayrıntılı bilgi için bkz. 4.1.1.).

⁴⁶ “İşin bittikten sonra odama gel, lütfen.” şeklinde de çevrilebilir.

⁴⁷ (24a) ile aynı şekilde bu tümcede de akşam olduktan sonra anlamı olsa da “Akşam olduktan sonra havai fişek atalım.” şeklinde çevrilmesi pek doğal değildir.

Bu tümcede de “-ba”, “-to” ve “-nara” kullanılamamaktadır.

(27b) X 夜になれば、花火をしましょう。
yoru-ni nare-ba hanabi-o shi-mashō

(27c) X 夜になると、花火をしましょう。
yoru-ni naru-to hanabi-o shi-mashō

(27d) X 夜になるなら、花火をしましょう。
yoru-ni naru-nara hanabi-o shi-mashō

(27a)’da ise diğerklerinde olduğı gibi gelecekteki bir zaman diliminde yapılacak iş anlatılmaktadır.

Görüldüğü gibi, eylemin gelecek zamanda tamamlanmasına bağı koşul tümcelerinde sadece “-tara” kullanılabilmektedir. Diğerk eklerin böyle bir işlevi yoktur. Bu tür tümcelerde “-tara” ile zaman yan tmceciğı kurulmaktadır.

3.4. Buluş

Buluş bildiren tümcelerde, yan tümcede geçmişte gerçekleşmiş bir olay anlatılmaktadır. Ana tümcede ise yan tümce gerçekleştiğinde keşfedilen durum bildirilmektedir.

- (28a) ドアを開けたら、父が倒れていた。
doa-o ake-tara chichi-ga taorete ita
Kapı-Bel. aç-Kşl babam-Yal. düş-Geç.

Kapıyı açtım ki, babam düşmüş.⁴⁸

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 31)

Bu tümcede “-tara” kullanımı uygunken “-ba” kullanımı uygun değildir.

- (28b) X ドアを開ければ、父が倒れていた。
doa-o akere-ba chichi-ga taorete ita

Ancak bu tümcede, “-to” kullanımı uygundur.

- (28c) ドアを開けると、父が倒れていた。
doa-o akeru-to chichi-ga taorete ita
Kapı-Bel. aç-Kşl babam-Yal. düş-. ol-Düz.Geç.

Kapıyı açtım ki, babam düşmüş.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 31)

“-nara” ise, buluş bildiren tümcelerde kullanılamamaktadır.

- (28d) X ドアを開けるなら、父が倒れていた。
doa-o akeru-nara chichi-ga taorete ita

⁴⁸ “Kapıyı açtığımda babam düşmüştü.” şeklinde de çevrilebilir. Bu durum, -to ile kurulan (28c) için de geçerlidir.

Sadece “-*tara*” ve “-*to*” yapılarının buluş bildirme işlevi bulunmaktadır. (28a) ve (28c)’de, babasının düştüğünden haberi olmayan konuşucu kapıyı açınca bu beklemediği olayla karşılaşmıştır.

(29a) バスに乗ったら、友達がいきました。
basu-ni not-tara tomodachi-ga imashita
Otobüs-Yön. bin-Kşl. arkadaş-Yal (var) ol-Kib.B.Geç.

Otobüse bindim ki, arkadaşım orada.⁴⁹

(Tekmen, Takano, 2005: 276)

Aynı tümcede “-*ba*” kullanımı uygun değildir.

(29b) X バスに乗れば、友達がいきました。
basu-ni nore-ba tomodachi-ga imashita

Aynı tümcede “-*to*” kullanımı ise uygundur.

(29c) バスに乗ると、友達がいきました。
basu-ni noru-to tomodachi-ga imashita
Otobüs-Yön. bin-Kşl. arkadaş-Yal (var) ol-Kib.B.Geç.

Otobüse bindim ki, arkadaşım orada.

(Tekmen, Takano, 2005: 281)

Bu tümcede “-*nara*” kullanımı ise uygun değildir.

⁴⁹ Yararlanılan kaynakta, tümce “Otobüse binince arkadaşım vardı (oradaydı).” şeklinde çevrilmiştir. Ancak -*ki* ile çevrildiğinde buluş hissini daha çok verdiği düşünüldüğünden bu tezde buluş (*hakken* 発見) bildiren kullanımlar -*ki* ile çevrilmiştir. Ancak bu tümcenin “Otobüse bindiğimde arkadaşım oradaydı.” şeklinde de çevrilmesi mümkündür. Bu durum, “-*to*” ile kurulan (29c) için de geçerlidir.

- (29d) X バスに乗るなら、友達がいました。
basu-ni noru-nara tomodachi-ga imashita

(29a) ve (29c)'de konuşucu, otobüse binince arkadaşını göreceğini bilmemektedir. Arkadaşının da otobüste olması konuşucu için beklenmedik bir durumdur.

- (30a) 外に出たら、雨が降っていた。
soto-ni de-tara ame-ga futte ita
Dışarı-Yön. çık-Kşl. yağmur-Yal. yağ-Düz.Geç.

Dışarıya çıktım ki, yağmur yağmış.⁵⁰

(Chau Fuk-Hing, 2006: 31)

Bu tümcede “-ba” kullanımı uygun değildir.

- (30b) X 外に出れば、雨が降っていた。
soto-ni dere-ba ame-ga futte ita

Bu tümcede “-to” kullanımı uygundur.

- (30c) 外に出ると、雨が降っていた。
soto-ni deru-to ame-ga futte ita
Dışarı-Yön. çık-Kşl. yağmur-Yal. yağ-Düz.Geç.

Dışarıya çıktım ki, yağmur yağmış.

(Chau Fuk-Hing, 2006: 31)

⁵⁰ “Dışarıya çıktığımda yağmur yağmıştı.” şeklinde de çevrilebilir. Bu durum, -to ile kurulan (30c) için de geçerlidir.

“-nara” ise, bu tümcede kullanılamamaktadır.

- (30d) X 外に出るなら、雨が降っていた。
soto-ni deru-nara ame-ga futte ita

(30a) ve (30c)’de konuşucu, dışarıya çıkana kadar yağmurun yağdığından habersizdir. Karşılaşılan durum, konuşucu için sürprizdir.

- (31a) 窓を開けたら、富士山が見えました。
mado-o ake-tara Fuji-san-ga mie-mashita
Pencere-Bel. aç-Kışl. Fuji Dağı-Yal. görün-Kib.B.Geç.
Pencereyi açtığımda, Fuji dağı göründü.⁵¹

(Alpysbayewa, 2005: 248)

Bu tümcede “-ba” kullanımı uygun değildir.

- (31b) X 窓を開ければ、富士山が見えました。
mado-o akere-ba Fuji-san-ga mie-mashita

Bu tümcede “-to” kullanımı ise uygundur.

- (31c) 窓を開けると、富士山が見えました。
mado-o akeru-to Fuji-san-ga mie-mashita
Pencere-Bel. aç-Kışl. Fuji Dağı-Yal. görün-Kib.B.Geç.
Pencereyi açtığımda, Fuji dağı göründü.

⁵¹ “Pencereyi açınca, Fuji dağı göründü.” şeklinde de çevrilebilir. Ancak bu tümcenin “Pencereyi açtım ki Fuji dağı göründü.” şeklinde çevrilmesi pek doğal olmayabilir. Bu durum, “-to” ile kurulan (31c) için de geçerlidir.

Bu tümcede “-nara” kullanımı uygun değildir.

- (31d) X 窓を開けるなら、富士山が見えました。
mado-o akeru-nara Fuji-san-ga mie-mashita

(31a) ve (31c)’de pencereyi aan konuşucu, pencereyi atığında Fuji dağını göreceğini bilmemektedir. Bu durum onun için bir buluştur.

- (32a) 東京へ行ったら、田中さんに会った。
Tky-e it-tara Tanaka-san-ni atta
Tky-Yn. git-Kşl. Tanaka-Bey/Hanım-Yn. karşılaş-Düz.Geç.

Tky’ya gittiğimde, Tanaka Bey ile karşılaştım.⁵²

(Masamune, 1987: 45)

Bu tümcede “-ba” kullanımı mümkün değildir.

- (32b) X 東京へ行けば、田中さんに会った。
Tky-e ike-ba Tanaka-san-ni atta

Aynı tümcede “-to” kullanımı ise doğrudur.

- (32c) 東京へ行くと、田中さんに会った。
Tky-e iku-to Tanaka-san-ni atta
Tky-Yn. git-Kşl. Tanaka-Bey/Hanım-Yn. karşılaş-Düz.Geç.

Tky’ya gittiğimde, Tanaka Bey ile karşılaştım.

⁵² “Tokyo’ya gidince, Tanaka Bey ile karşılaştım.” şeklinde de çevrilebilir. Bu durum, “-to” ile kurulan (32c) için de geçerlidir.

Bu tümcede “-nara” kullanımı ise uygun değildir.

- (32d) X 東京へ行くなら、田中さんに会った。
Tōkyō-e iku-nara Tanaka-san-ni atta

(28a-c), (29a-c), (30a-c) ve (31a-c)’ye dikkat edildiğinde, yan tümce ile ana tümcenin eylemini geręekleřtirenin birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Ancak (32a) ve (32c)’de, yan tümce ve ana tümcenin eylemini geręekleřtiren kişi aynıdır. Bu yüzden bu tümcenin *buluş* tümcesi olup olmadığı tartışılabilir. Fakat “karşılaşma” işi konuşucunun elinde değildir; ve konuşucu Tōkyō’ya giderken Tanaka Bey ile karşılaşacağından habersizdir. Dolayısıyla, “karşılaşma” beklenmedik bir durumdur.

Görüldüğü gibi, buluş bildiren tümcelerde “-tara” ve “-to” kullanımı mümkündür. Ancak, “-ba” ve “-nara” yapılarının böyle bir işlevi bulunmamaktadır. Bu tür tümcelerde “-tara” ve “-ba” ile kurulan yan tümce, ana tümcenin zamanı hakkında bilgi vermektedir.

3.5. Zamanlama

Zamanlama bildiren tümcelerde yan tümcede devam eden bir iş, ana tümcede ise yan tümcede devam eden bu iş sırasında meydana gelen olay anlatılmaktadır. Hasunuma v.d. (2001), bu kullanımı “buluş (hakken 発見)” başlığı altında ele almaktadır. Çünkü burada da önceden bilinmeyen bir olay meydana gelmektedir. Ancak Tekmen ve Takano (2005: 276), bu tür tümceleri ayrı bir başlık altında değerlendirmişlerdir. Bu çalışmada da, bu kullanımın Tekmen ve Takano’nun ele aldığı şekilde ayrı bir başlık altında gösterilecektir.

- (33a) 本を読んでいたら、電話が鳴った。
hon-o yon-de i-tara, denwa-ga natta
Kitap-Bel. oku-Şim.Kşl. telefon-Yal. çal-Düz.Geç.

Kitap okurken, telefon çaldı.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 32)

Buluş bildiren tümcelerde sadece “-tara” ve “-to” kullanımının uygun olduğu belirtilmişti. Zamanlama tümcelerinde de buluş tümceleri gibi sadece “-tara” ve “-to” kullanılmaktadır. “-ba” ve “-nara” kullanımı ise uygun değildir.

- (33b) X 本を読んでいれば、電話が鳴った。
hon-o yon-de ire-ba, denwa-ga natta

- (33c) 本を読んでいると、電話が鳴った。
hon-o yon-de iru-to, denwa-ga natta
Kitap-Bel. oku-Şim.Kşl. telefon-Yal. çal-Düz.Geç.

Kitap okurken, telefon çaldı.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 32)

- (33d) X 本を読んでいるなら、電話が鳴った。
hon-o yon-de iru-nara, denwa-ga natta

(33a) ve (33c)’de, kitap okuma işi devam ederken telefonun çalma olayı gerçekleşmiştir. Telefonun çalacağı daha önceden bilinmediği için “buluş (*hakken* 発見)” kullanımı ile benzerlik gösterdiği söylenmektedir.

- (34a) ご飯を食べていたら、近所の人 came ました。
gohan-o tabe-te i-tara kinjo-no hito-ga ki-mashita
Yemek-Bel. ye-Şim.Kşl. komşu-Tam.insan-Yal. gel-Kib.B.Geç.

Yemek yerken, komşu(muz) geldi.

(Tekmen, Takano, 2005: 276)

(33a)'da olduğu gibi bu tümcede de “-tara” kullanımı uygundur. Ancak bu tümcede “-ba” kullanımı uygun değildir.

- (34b) X ご飯を食べていれば、近所の人 came ました。
gohan-o tabe-te ire-ba kinjo-no hito-ga ki-mashita

Aynı tümcede “-to” kullanımı ise mümkündür.

- (34c) ご飯を食べていると、近所の人 came ました。
gohan-o tabe-te iru-to kinjo-no hito-ga ki-mashita
Yemek-Bel. ye-Şim.Kşl. komşu-Tam. insan-Yal. gel-Kib.B.Geç.

Yemek yerken, komşu(muz) geldi.

(Tekmen, Takano, 2005: 281)

“-nara” kullanımı ise “-ba” gibi uygun değildir.

- (34d) X ご飯を食べているなら、近所の人 came ました。
gohan-o tabe-te iru-nara kinjo-no hito-ga ki-mashita

(33a) ve (33c)'de olduğu gibi (34a) ve (34c)'de de, bir iş devam ederken başka bir olay gerçekleşmiştir. Yemek yendiği sırada komşu gelmiştir.

- (35a) 昨日宿題をしていたら、お父さんが来ました。
kinō shukudai-o shite i-tara otōsan-ga ki-mashita
Dün ödev-Bel. yap-Şim.Kşl. baba-Yal. gel-Kib.B.Geç.

Dün ödev yaparken, babam geldi.

(Inoue, 2006: 11)

- (35b) X 昨日宿題をしていれば、お父さんが来ました。
kinō shukudai-o shite ire-ba otōsan-ga ki-mashita

- (35c) 昨日宿題をしていると、お父さんが来ました。
kinō shukudai-o shite iru-to otōsan-ga ki-mashita
Dün ödev-Bel. yap-Şim.Kşl. baba-Yal. gel-Kib.B.Geç.

Dün ödev yaparken, babam geldi.

(Inoue, 2006: 11)

- (35d) X 昨日宿題をしているなら、お父さんが来ました。
kinō shukudai-o shite iru-nara otōsan-ga ki-mashita

(35) için de, “-tara” ve “-to” kullanımı uygun iken, “-ba” ve “-nara” kullanımı uygun değildir. Bu tümcede de ödev yapma sırasında ne olduğu anlatılmaktadır.

- (36a) 図書館で勉強していたら、鈴木さんに会った。
toshokan-de benkyōshite i-tara Suzuki-san-ni atta
Kütüphane-Bul. ders çalış-Şim.Kşl. Suzuki-Bey/Hanım-Yön. rastla-Düz.Geç.

Kütüphanede ders çalışırken, Suzuki Bey’e rastladım.

(Tomura, 1988: 9)

- (36b) X 図書館で勉強していれば、鈴木さんに会った。
toshokan-de benkyōshite ire-ba Suzuki-san-ni atta

- (36c) 図書館で勉強していると、鈴木さんに会った。
toshokan-de benkyōshite iru-to Suzuki-san-ni atta
Kütüphane-Bul. ders çalış-Şim.Kışl. Suzuki-Bey/Hanım-Yön. rastla-Düz.Geç.

Kütüphanede ders çalışırken, Suzuki Bey’e rastladım.

- (36d) X 図書館で勉強しているなら、鈴木さんに会った。
toshokan-de benkyōshite iru-nara Suzuki-san-ni at-ta

(36a) ve (36c)’de ise, ders çalışma sırasında meydana gelen başka bir olay anlatılmaktadır.

Görüldüğü gibi zamanlama bildiren tümcelerde sadece “-tara” ve “-to” kullanımı uygundur.

Bu başlık altında ele alınan örnek tümcelerin eylem çekimlerine dikkat edildiğinde hepsi için ortak bir nokta söz konusudur. Ana tümce geçmiş zamandır. Ancak buluş bildiren tümcelerde de ana tümce geçmiş zamandır. Öyle ise ana tümceleri açısından buluş ve zamanlama tümceleri benzerlik göstermektedir. Yan tümcelere bakıldığında ise, çekimlerin birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Buluş bildiren tümcelerde eylemin “-tara” ve “-to” çekimi yapılmışken zamanlama bildiren tümcelerde önce eylemin “-te iru (şimdiki zaman)” çekimi yapılmış; daha sonra “-tara” ve “-to” çekimi yapılmıştır.

Ayrıca, Tomura (1988), zamanlama bildiren tümcelerde, “-tara” ve “-to” yapılarının “-toki 時”⁵³ ile benzerlik gösterdiğini vurgulamakta ve “-tara” yapısı ile “-toki” sözcüğünün birbirlerinin yerine kullanılabileceğini belirtmektedir.

⁵³ Daha önce de belirtildiği gibi “-toki 時” Japonca’da zaman anlamına gelen bir sözcüktür. Eylemlere, adlara ve ön-adlara eklenebilir (ayrıntılı bilgi için bkz. *Japonca Dilbilgisi* s. 311).

3.6. Oluşum Nedeni

Bu tür tümcelerde, yan tümce ana tümcenin nedenini belirtmektedir. Yan tümce ve ana tümcenin eylemini gerçekleştiren kişiler birbirinden farklı olup, ana tümcede konuşucu dışında gerçekleşen olaylar anlatılmaktadır (Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 33).

Bu tür tümcelerde, “-tara” ve “-to” kullanımı mümkün iken; “-ba” ve “-nara” kullanımı mümkün değildir.

- (37a) 兄が殴ったら、弟は泣きだした。
ani-ga nagut-tara otōto-wa naki-dashi-ta
Ağabey-Yal. vur-Kşl. kardeşim-Konu ağla-çık-Düz.Geç.

Ağabeyim vurunca, kardeşim ağladı.⁵⁴

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 33)

Aynı tümcede “-ba” kullanımı uygun değildir.

- (37b) X 兄が殴れば、弟は泣きだした。
ani-ga nagure-ba otōto-wa naki-dashi-ta

Ancak bu tümcede “-to” kullanımı uygundur.

- (37c) 兄が殴ると、弟は泣きだした。
ani-ga naguru-to otōto-wa naki-dashi-ta
Ağabey-Yal. vur-Kşl. kardeşim-Konu ağla-çık-Düz.Geç.

Ağabeyim vurunca, kardeşim ağladı.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 33)

⁵⁴ “Ağabeyim vurduğu için kardeşim ağladı.” şeklinde de çevirmek mümkündür. Bu durum, -to ile kurulan (37c) için de geçerlidir.

“-nara” kullanımı ise uygun değildir.

- (37d) X 兄が殴るなら、弟は泣きだした。
ani-ga naguru-nara otōto-wa naki-dashi-ta

(37a) ve (37c)’de konuşucunun kardeşinin ağlama sebebi yan tümcede verilmiştir. Bu tümcede neden – sonuç ilişkisi bulunmaktadır. Ayrıca bu tür tümcelerde, öncelik – sonralık ilişkisinden de söz etmek olasıdır.

- (38a) 彼が来たら、花子が帰った。
kare-ga ki-tara Hanako-ga kaet-ta
O-Yal. gel-Kşl. Hanako-Yal. dön-Düz.Geç.
O gelince, Hanako döndü.⁵⁵

(Saoware, 2006: 48)

- (38b) X 彼が来れば、花子が帰った。
kare-ga ku-reba Hanako-ga kaet-ta

- (38c) 彼が来ると、花子が帰った。
kare-ga kuru-to Hanako-ga kaet-ta
O-Yal. gel-Kşl. Hanako-Yal. dön-Düz.Geç.

O gelince, Hanako döndü.

(Saoware, 2006: 48)

- (38d) X 彼が来るなら、花子が帰った。
kare-ga kuru-nara Hanako-ga kaet-ta

⁵⁵ “O geldiği için Hanako döndü.” şeklinde de çevirmek mümkündür. Bu durum, “-to” ile kurulan (38c) için de geçerlidir.

(38) için de “-tara” ve “-to” uygunken, “-ba” ve “-nara” uygun değildir.

(38a) ve (38c)’de, Hanako’nun dönmesi O’nun gelmesi nedeniyledir. Burada da bir neden – sonuç ilişkisi mevcuttur.

(39a) 薬を飲んだら、頭痛が治った。

kusuri-o non-dara zutsū-ga naot-ta

İlaç-Bel. iç-Kışl. baş ağrısı-Yal. düzel-Düz.Geç.

İlacı içince, baş ağrım geçti.⁵⁶

(Alpysbayewa, 2005: 234)

(39b) X 薬を飲めば、頭痛が治った。

kusuri-o nome-ba zutsū-ga naot-ta

(39c) 薬を飲むと、頭痛が治った。

kusuri-o nomu-to zutsū-ga naot-ta

İlaç-Bel. iç-Kışl. baş ağrısı-Yal. düzel-Düz.Geç.

İlacı içince, baş ağrım geçti.

(39d) X 薬を飲むなら、頭痛が治った。

kusuri-o nomu-nara zutsū-ga naot-ta

(39a) ve (39c)’de, konuşucunun başının ağrısının geçmesinin sebebi ilaç içmesidir.

⁵⁶ “İlacı içtiğim için baş ağrım geçti.” şeklinde de çevrilebilir. Bu durum, “-to” ile kurulan (39c) için de geçerlidir.

- (40a) ファイルを開けたら、ウイルスに感染しました。
fairu-o ake-tara uirusu-ni kansenshi-mashita
Dosya-Bel. aç-Kışl. virüs-Yön. bulaş-Kib.B.Geç.

Dosyayı açınca, virüs bulaştı.⁵⁷

(Tekmen, Takano, 2005: 276)

- (40b) X ファイルを開ければ、ウイルスに感染しました。
fairu-o akere-ba uirusu-ni kansenshi-mashita

- (40c) ファイルを開けると、ウイルスに感染しました。
fairu-o akeru-to uirusu-ni kansenshi-mashita
Dosya-Bel. aç-Kışl. virüs-Yön. bulaş-Kib.B.Geç.

Dosyayı açınca, virüs bulaştı.

(Tekmen, Takano, 2005: 281)

- (40d) X ファイルを開けるなら、ウイルスに感染しました。
fairu-o akeru-nara uirusu-ni kansenshi-mashita

(40a) ve (40c)’de de diğerleri ile aynı şekilde bir neden – sonuç ilişkisi göze çarpmaktadır. Virüsün bulaşma nedeni dosyanın açılmasıdır.

- (41a) 一生懸命勉強したら、日本語が上手になった。
isshōkenmei benkyōshi-tara nihongo-ga jōzu-ni natta
Gayretle (ders) çalış-Kışl. Japonca-Yal. mükemmel ol-Düz.Geç.

Çok çalışınca, Japonca’m mükemmel oldu.⁵⁸

(Tomura, 1988: 4)

⁵⁷ “Dosyayı açtığım için virüs bulaştı.” şeklinde de çevrilebilir. Bu durum, “-to” ile kurulan (40) için de geçerlidir.

⁵⁸ “Çok çalıştığım için Japonca’m mükemmel oldu.” şeklinde de çevrilebilir. Bu durum, “-to” ile kurulan (41c) için de geçerlidir.

(41b) X 一生懸命勉強すれば、日本語が上手になった。
isshōkenmei benkyōsure-ba nihongo-ga jōzu-ni natta

(41c) 一生懸命勉強すると、日本語が上手になった。
isshōkenmei benkyōsuru-to nihongo-ga jōzu-ni natta
Gayretle (ders) çalış-Kışl. Japonca-Yal. mükemmel ol-Düz.Geç.

Çok çalışınca, Japonca'm mükemmel oldu.

(41d) X 一生懸命勉強するなら、日本語が上手になった。
isshōkenmei benkyōsuru-nara nihongo-ga jōzu-ni natta

(41a) ve (41c)'de, konuşucunun Japonca'sının mükemmel olmasının nedeni, konuşucunun gayretle çalışmasıdır.

Görüldüğü gibi, oluşum nedeni bildiren tümcelerde sadece “-*tara*” ve “-*to*” kullanımı uygundur. Bu yapılar, bu tür tümcelerde, yan tümce ile ana tümce arasında sebep – sonuç ilişkisi kurma işlevi üstlenmektedir.

3.7. Sıralı Hareket

Sıralı hareket bildiren tümcelerde, bir olayın ardından hemen başka bir olayın gerçekleştiği anlatılmaktadır. Bu tümcelerde sadece “-*to*” kullanımı doğrudur. “-*tara*”, “-*ba*” ve “-*nara*” yapılarının sıralı hareket bildirme işlevi bulunmamaktadır (Hasunuma, Arita, Maeda, 2001).

(42a) X コートを脱いだら、ハンガーに掛けた。
kōto-o nui-dara hangā-ni kake-ta

(42b) X コートを脱げば、ハンガーに掛けた。
kōto-o nuge-ba hangā-ni kake-ta

- (42c) コートを脱ぐと、ハンガーに掛けた。
kōto-o nugu-to hangā-ni kake-ta
Palto-Bel. çıkar-Kışl. askı-Yön. as-Düz.Geç.

Paltosunu çıkarıp askıya astı.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 35)

- (42d) X コートを脱ぐなら、ハンガーに掛けた。
kōto-o nugu-nara hangā-ni kake-ta

Bu tümcede ardı ardına gerçekleşen iki olay anlatılmaktadır. Kişi paltosunu çıkarıp hemen ardından askıya asmıştır.

- (43a) X 兄は上着を着たら、出て行きました。
ani-wa uwagi-o ki-tara dete iki-mashita

- (43b) X 兄は上着を着れば、出て行きました。
ani-wa uwagi-o kire-ba dete iki-mashita

- (43c) 兄は上着を着ると、出て行きました。
ani-wa uwagi-o kiru-to dete iki-mashita
Ağabey-Konu kıyafet-Bel. giy-Kışl. çıkıp git-Kib.B.Geç.

Ağabeyim üstünü giyip gitti.⁵⁹

(Tekmen, Takano, 2005: 282)

- (43d) X 兄は上着を着るなら、出て行きました。
ani-wa uwagi-o kiru-nara dete iki-mashita

⁵⁹ Yararlanılan kaynakta Türkçe karşılık olarak şunlar verilmiştir:

a. Ağabeyim üstünü giydi ve gitti.
b. Ağabeyim üstünü giyer giymez gitti.

Sadece “-to” ile kurulabilen bu tümcede, ağabey üstünü giyip hemen arkasından gitmiştir. Bu tür tümcelerde iki eylem arasında zaman aralığı yok denecek kadar azdır. Olaylar peş peşe sıralanmaktadır.

(44a) X 彼は電気を消したら、すぐ目を閉じた。
kare-wa denki-o keshi-tara sugu me-o toji-ta

(44b) X 彼は電気を消せば、すぐ目を閉じた。
kare-wa denki-o kese-ba sugu me-o toji-ta

(44c) 彼は電気を消すと、すぐ目を閉じた。
kare-wa denki-o kesu-to sugu me-o toji-ta
o-Konu elektrik-Bel. kapat-Kışl. hemen göz-Bel. kapat-Düz.Geç

O, ışığı söndürür söndürmez hemen gözünü kapattı.⁶⁰

(Morita, 1967: 29)

(44d) X 彼は電気を消すなら、すぐ目を閉じた。
kare-wa denki-o kesu-nara sugu me-o toji-ta

Bu tümcede, ışığın söndürülmesi ile kişinin uykuya dalması arka arkaya gerçekleşmiştir.

(45a) X 私は東京へ行ったらすぐ、娘に電話しました。
watashi-wa Tōkyō-e it-tara sugu, musume-ni denwa shi-mashita

(Inoue, 2006: 11)

⁶⁰ “O, ışığı söndürüp hemen gözünü kapattı.” şeklinde de çevrilebilir.

(45b) X 私は東京へ行けばすぐ、娘に電話しました。

watashi-wa Tōkyō-e ike-ba sugu, musume-ni denwa shi-mashita

(45c) 私は東京へ行くとすぐ、娘に電話しました。

watashi-wa tōkyō-e iku-to sugu, musume-ni denwa shi-mashita

Ben-Konu Tōkyō-Yön. git-Kşl. hemen kız çocuk-Yön. telefon et-Kib.B.Geç

Ben Tōkyō'ya gidip hemen kızıma telefon ettim.⁶¹

(Inoue, 2006: 11)

(45d) X 私は東京へ行くならすぐ、娘に電話しました。

watashi-wa Tōkyō-e iku-nara sugu, musume-ni denwa shi-mashita

Bu tümcede, Tōkyō'ya giden kişinin oraya varmasının ardından ne yaptığı anlatılmaktadır.

(46a) X 男は部屋に入ったら、友達に電話しました。

otoko-wa heya-ni hait-tara tomodachi-ni denwa shi-mashita

(46b) X 男は部屋に入れば、友達に電話しました。

otoko-wa heya-ni haire-ba tomodachi-ni denwa shi-mashita

(46c) 男は部屋に入ると、友達に電話しました。

otoko-wa heya-ni hairu-to tomodachi-ni denwa shi-mashita

O(erkek)-Konu oda-Yön. gir-Kşl. arkadaş-Yön. telefon et-Kib.B.Geç.

O odaya girip, arkadaşına telefon etti.⁶²

(Alpysbayewa, 2005: 223)

⁶¹ “Ben Tōkyō'ya gider gitmez hemen kızıma telefon ettim.” şeklinde de çevrilebilir.

⁶² “O odaya girer girmez arkadaşına telefon etti.” ya da “O odaya girdi ve arkadaşına telefon etti.” şeklinde de çevrilmesi mümkündür.

- (46d) X 男は部屋に入るなら、友達に電話しました。
otoko-wa heya-ni hairu-nara tomodachi-ni denwa shi-mashita

Bu tümcede de odaya giren kişinin girme eylemini gerçekleştirdikten sonra vakit kaybetmeden ne yaptığı anlatılmaktadır.

Görüldüğü gibi sıralı hareket bildiren tümcelerde sadece “-to” yapısı kullanılabilir. Diğەر yapıların böyle bir işlevi yoktur.

Sıralı hareket bildiren tümcelerde önemli olan olayların birbirinin peşi sıra olmasıdır. Eğەر iki olay arasında uzun bir süre varsa, o zaman bu tümce sıralı hareket tümcesi olmaz ve “-to” eki kullanılamaz (Inoue, 2006).

3.8. Sıralı Koşul

Sıralı koşul tümceleri, bir kişinin ya da yerin durumunun aynı zamanda iki koşulu da karşıladığını belirtir. Koşul yapısının kullanımına bağlı olarak karakteristik özelliği ortaya koyar (Tekmen, Takano, 2005: 278).

- (47a) X 成功もあつたら、失敗もある。
seikō-mo at-tara shippai-mo aru

- (47b) 成功もあれば、失敗もある。
seikō-mo are-ba shippai-mo aru
Başarı-da var-Kşl. başarısızlık-da var-Düz.

Başarı da var, başarısızlık da.

(Alpatov, Podlesskaya, 2005: 636)

- (47c) X 成功もあると、失敗もある。
seikō-mo aru-to shippai-mo aru

- (47d) 成功もあるなら、失敗もある。
seikō-mo aru-nara shippai-mo aru
Başarı-da var-Kşl. başarısızlık-da var-Düz.

Başarı da var, başarısızlık da.

“-ba” ve “-nara” ile kurulabilen bu tümcede, varolan iki gerçekten bahsedilmektedir.

- (48a) X 彼女はスタイルもよかったら、性格もいい。
kanojo-wa sutairu-mo yokat-tara seikaku-mo ii

- (48b) 彼女はスタイルもよければ、性格もいい。
kanojo-wa sutairu-mo yokere-ba seikaku-mo ii
O(bayan)-Konu stil-de iyi-Kşl. karakter-de iyi

Onun stili de iyi, karakteri de iyi.

(Tekmen, Takano, 2005: 279)

- (48c) X 彼女はスタイルもよいと、性格もいい。
kanojo-wa sutairu-mo yoi-to seikaku-mo ii

- (48d) 彼女はスタイルもよいなら、性格もいい。
kanojo-wa sutairu-mo yoi-nara seikaku-mo ii
O(bayan)-Konu stil-de iyi-Kşl. karakter-de iyi

Onun stili de iyi, karakteri de iyi.

Bu tümcede de sahip olunan iki özellikten bahsedilmektedir.

- (49a) X 庭には梅もあつたら、桜もあつた。
niwa-ni-wa ume-mo at-tara sakura-mo at-ta

- (49b) 庭には梅もあれば、桜もあつた。
niwa-ni-wa ume-mo are-ba sakura-mo at-ta
Bahçe-Bul.Konu. erik-de var-Kışl. kiraz-da var-Düz.Geç.

Bahçede erik de vardı, kiraz da.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 37)

- (49c) X 庭には梅もあると、桜もあつた。
niwa-ni-wa ume-mo aru-to sakura-mo at-ta

- (49d) 庭には梅もあるなら、桜もあつた。
niwa-ni-wa ume-mo aru-nara sakura-mo at-ta
Bahçe-Bul.Konu. erik-de var-Kışl. kiraz-da var-Düz.Geç.

Bahçede erik de vardı, kiraz da.

(Hasunuma, Arita, Maeda, 2001: 37)

Bu tümcede de, bahçede bulunan iki meyve belirtilmektedir.

- (50a) X 彼は英語もできたら、中国語もできる。
kare-wa eigo-mo deki-tara chūgokugo-mo dekiru

- (50b) 彼は英語もできれば、中国語もできる。
kare-wa eigo-mo dekire-ba chūgokugo-mo dekiru
O(erkek)-Konu İngilizce-de yapabil-Kışl. Çince-de yapabil-Düz.Gen.

O İngilizce de konuşabiliyor, Çince de.

(Morita, 2002: 306)

(50c) X 彼は英語もできると、中国語もできる。
kare-wa eigo-mo dekiru-to chūgokugo-mo dekiru

(50d) 彼は英語もできるなら、中国語もできる。
kare-wa eigo-mo dekiru-nara chūgokugo-mo dekiru
O(erkek)-Konu İngilizce-de yapabil-Kşl. Çince-de yapabil-Düz.Gen.
O İngilizce de konuşabiliyor, Çince de.

Bu tümcede de, kişinin konuşabildiği diller belirtilmektedir.

Görüldüğü gibi, sıralı koşul tümcelerinde sadece “-ba” ve “-nara” kullanımı uygundur. Bu tümcelerde, en fazla iki özellik sıralanabilmektedir.

DEĞERLENDİRME

Bu bölümde, “-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*” ve “-*nara*” yapılarının hangi işlevlerde kullanıldığı belirlenmiştir. Eklerin birbirleri ile karşılaştırması yapılarak, benzer ve farklı kullanım alanları ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen sonuç, Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1

	“- <i>tara</i> ”	“- <i>ba</i> ”	“- <i>to</i> ”	“- <i>nara</i> ”
Tahmine Bağlı Koşul	O	O*	X	O
-Gerçek Dışı Koşul	O	O	X	X
-Gerçek	O	O	X	X
Belirli Koşul	?	O	O	X
Eylemin Gelecek Zamanda Tamamlanmasına Bağlı Koşul	O	X	X	X
Buluş	O	X	O	X
Zamanlama	O	X	O	X
Oluşum Nedeni	O	X	O	X
Sıralı Hareket	X	X	O	X
Sıralı Koşul	X	O	X	O

* Tahmine bağlı koşul tümcelerinde “-*ba*” kullanımı, sadece belirli kurallar sağlandığında mümkündür (bkz. 3.1.).

Bu bölümde elde edilen ancak Tablo 1’de gösterilemeyen diğer sonuçlar ise şu şekildedir:

1. “-*nara*” ile tahmine bağlı koşul tümcesi kurmak mümkündür. Ancak “-*nara*” yapısının kullanım alanı ve işlevi “-*tara*” ve “-*ba*” yapılarından farklıdır. “-*nara*”

yapısında bahsi geçen eylem ile ilgili bir bilgi söz konusu iken, “-tara” ve “-ba” yapılarında böyle bir bilgi söz konusu değildir (bkz. 3.1.).

2. Japonca koşul anlatımlarının (“-tara”, “-ba”, “-to” ve “-nara”) sadece koşul bildiren yapılar olarak değerlendirilmesi eksik bir betimleme olacaktır. Bu yapılarla kurulan yan tümceler, ana tümcenin koşulunu bildirdiği gibi, zamanını, sebebini, sırasını ve durumunu da belirtmektedir (bkz. 3.3., 3.4., 3.5., 3.6., 3.7., 3.8.).

3. Koşul bildirme işlevleri dışında, tümcenin zamanını, sebebini, sırasını ve durumunu belirtmek için kullanılan koşul yapıları (“-tara”, “-ba”, “-to” ve “-nara”), Türkçede -sA dışında, -Ip, -ken, -IncA, -dİğIndA ekleri ile karşılanmaktadır (bkz. 3.3., 3.4., 3.5., 3.6., 3.7., 3.8.).

4. Gerçek dışı koşul tümcelerini, tahmine bağlı koşul tümcelerinden ayıran, tümce sonundaki kipliklerdir (bkz. 3.1.1.).

5. Gerçek dışı koşul tümcelerinin, Türkçede, aynı anlama sahip birden çok tümce ile karşılanabileceği görülmüştür (bkz. 3.1.1.).

6. Eylemin gelecek zamanda tamamlanmasına bağlı koşul tümcelerinin bazıları, tahmine bağlı koşul tümceleri ile benzerlik göstermektedir (bkz. 3.3., ör: 23a, 25a, 26a).

7. Buluş bildiren tümceler için de, birden fazla Türkçe karşılık vermek mümkündür (bkz. 3.4.).

8. Buluş tümceleri gibi, oluşum nedeni bildiren tümcelerde de aynı anlama sahip farklı Türkçe karşılıklar görülmüştür (bkz. 3.6.).

9. Sıralı hareket bildiren tümceler için de birden fazla Türkçe karşılık vermek mümkündür (bkz. 3.7.).

IV. ANLAMSAL AÇIDAN “-tara”, “-ba”, “-to” ve “-nara”

III. bölümde, “-tara”, “-ba”, “-to” ve “-nara” yapıları, alt başlıklar altında işlevsel açıdan ele alınmıştır. Bazı tümceler başlıklarına bakılmaksızın ele alındığında, bu tümcelerin birden çok anlam içerdiği ve birden çok başlık altında yer alabileceği; bazı tümcelerin ise Türkçe karşılıkları açısından bakıldığında, farklı yapılarla kurulmasına rağmen aynı anlama sahip olduğu düşünülmektedir.

Bu bölümde, öncelikle kullanım alanlarına göre anlam kazanan tümceler, daha sonra da farklı koşul yapılarıyla kurulan ancak aynı anlama gelen tümcelerin değerlendirmesi yapılacaktır. Ayrıca, aynı işlevi üstlenen yapılarla kurulan ve aynı anlamı içeriyor gibi görünen tümceler arasında nüanslar olup olmadığı tartışılacaktır.

4.1. BAĞLAM İÇİNDE ANLAM KAZANAN TÜMCELER

Önceki bölümde “-tara”, “-ba”, “-to” ve “-nara” yapılarının çeşitli işlevler üstlendiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca her yapının birden çok işlev üstlendiği görülmüştür. Bu yapılarla kurulan bazı tümceler yapısal açıdan benzerlik

göstermektedir. Bu benzerlikten dolayı tümceler birden çok anlamı içerebilmektedir. Bu durumda tümceler kullanıldıkları yere göre anlam kazanmaktadır.

4.1.1. “-*tara*” ile Kurulan Tümceler

Çok geniş bir kullanım alanına sahip olan “-*tara*” yapısı, bazı tümcelerde kullanıldığı yere göre anlam kazanmaktadır. Bu durum, genellikle tahmine bağlı koşul tümcelerinde ve eylemin gelecek zamanda tamamlanmasına bağlı koşul tümcelerinde görülmektedir (Han, 1966).

うちに着いたら、電話をしてください。
uchi-ni tsui-tara denwa-o shite kudasai
Ev-Yön. var-Kşl telefon-Bel. et lütfen

Eve varınca, telefon et, lütfen.

(3.3., ör. 23a)

Yukarıdaki tümce, önceki bölümde eylemin gelecek zamanda tamamlanmasına bağlı koşul başlığı altında gösterilmiştir. Bu tümce, yapısal olarak incelendiğinde tahmine bağlı koşul tümcesi ile de benzerlik göstermektedir. Kısacası bu tümcenin, koşul da zaman da bildirdiği düşünülebilir. Dolayısıyla, bu tümcenin dinleyici tarafından “Eve varırsan, telefon et, lütfen.” şeklinde algılanması da mümkündür.

Ancak, evine doğru yol alan dinleyicinin her zaman için evine varamama gibi bir ihtimali bulunsa da, konuşucunun bu ihtimali göz önünde bulundurup konuşması düşünülemez. Bu durumda, bu tümcede, konuşucunun söylemek istediği şey zaman ile alakalıdır.

Şöyle bir konuşma ortamı düşünülduğünde;

(A kişisi,geç saatte evine dönen arkadaşına)

A: Eve varınca, ara. Merak ettirme.

diyecektir. Böyle bir ortamda “eve varırsan, ara” ifadesi düşünülemez.

Dinleyici durumundaki B kişisi de şu şekilde cevap verecektir:

B: Tamam. Merak etme. Gidince ararım.

Japonca’yı yabancı dil olarak öğrenen bir kişinin, “-tara” yapısının tüm kullanım alanlarını bilmediği düşünülürse, iletişim sırasında bir kopukluk ya da yanlış anlama yaşanması muhtemeldir. Örneğin, yukarıdaki örnekte A kişinin anadil konuşucusu bir Japon, B kişinin ise Japonca’yı yabancı dil olarak öğrenen bir Türk olduğu düşünülduğünde, bu Türk eğer “-tara” yapısının sadece tahmine bağlı koşul tümcesi kuran bir ek olduğunu biliyorsa o zaman “A bana neden böyle söyledi?” şeklinde düşünebilir. Ancak “-tara” yapısının tüm kullanım alanlarını bildiğinde, yukarıdaki Japonca tümce her iki işlevi üstleniyor olsa da, bu tümce bağlam içerisinde anlam kazanacak ve yanlış anlama olasılığı ortadan kalkacaktır.

見つかったら、教えてください。

mitsukat-tara oshiete kudasai

Bul-Kışl. haber ver lütfen

Bulunca, haber ver, lütfen.

(3.3., ör. 25a)

Yukarıdaki tümce, önceki bölümde eylemin gelecek zamanda tamamlanmasına bağlı koşul başlığı altında ele alınmıştır. Ancak, Han (1966), bu

tümcenin tahmine bağlı koşul tümcesi olabileceğine de dikkat çekmektedir. Öyle olduğu düşünülürse, Türkçe karşılığının da şu şekilde olması muhtemeldir:

Bulursan, haber ver, lütfen.

Tahmine bağlı koşul tümcesinde, tümce başına *moshi* もし (eğer) sözcüğünün getirilmesinin mümkün olduğu belirtilmişti. Ancak, zaman ön planda ise bu tümcenin başına *moshi* もし (eğer) getirilemez. Bu tümce, hem tahmine bağlı koşul, hem de eylemin gelecek zamanda tamamlanmasına bağlı koşul tümcesi olabileceğinden, bu tümcenin başında *moshi* もし (eğer) olabilir de olmayabilir de; olması ve olmaması anlamı etkilemektedir.

Önceki tümce gibi bu tümce de bağlam içerisinde anlam kazanacaktır. Bu tümce için “Kesinlikle koşul tümcesidir.” ya da “Kesinlikle zaman tümcesidir.” demek olanaksızdır.

仕事が終わったら、部屋へ来てください。
shigoto-ga owat-tara heya-e kite kudasai
İş-Yal bit-Kşl oda-Yön. gel lütfen

İşin bitince, odama gel, lütfen.

(3.3., ör. 26a)

Bir önceki tümce gibi bu tümce de, önceki bölümde eylemin gelecek zamanda tamamlanmasına bağlı koşul başlığı altında ele alındı. Ancak bu tümcenin de tahmine bağlı koşul tümcesi olma olasılığı bulunmaktadır. Bu tümcenin tahmine bağlı koşul tümcesi olduğu kabul edilirse çevirisinin şu şekilde olması mümkündür:

İşin biterse, odama gel, lütfen.⁶³

Burada, bu tümcelerin tahmine bağlı koşul tümcesi mi yoksa eylemin gelecek zamanda tamamlanmasına bağlı koşul tümcesi mi olduğu nasıl anlaşılmaktadır sorusu ortaya çıkmaktadır. Tümce başında *moshi* もし (eğer) varsa, bu tümce tahmine bağlı koşul tümcesidir. Ancak *moshi* もし (eğer) yoksa, o zaman sadece o tümceye bakarak hangisi olduğuna karar vermek mümkün değildir. Öyleyse, bu durumda tümcenin kullanıldığı yerin öneminin büyük olduğu kabul edilmelidir.

4.1.2. “-ba” ile Kurulan Tümceler

Tahmine bağlı koşul tümcesi kuran “-ba” ile belirli koşul tümcesi kuran “-ba”, yapı bakımından benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla, “-ba” ile kurulan bir tümcenin tahmine bağlı koşul tümcesi mi yoksa belirli koşul tümcesi mi olduğu anlaşılmayabilir.

雨が降れば、行きません。
ame-ga fure-ba iki-masen
Yağmur-Yal. yağ-Kışl. git-Kib.Olsz.

Yağmur yağarsa, gitmem.

(3.1., ör. 1b)

Yukarıdaki tümce, önceki bölümde tahmine bağlı koşul başlığı altında ele alınmıştı. Ancak bu tümcenin alışkanlık bildiren bir tümce olma ihtimali de bulunmaktadır. Alışkanlık bildiren tümceler de belirli koşul başlığı altında yer

⁶³ Konuşucunun asıl söylemek istediği “işin bitince gel” ise, tümcenin dinleyici tarafından bu şekilde anlamlandırılması yanlış anlamaya sebep olacaktır. Bir iş veren ve işçi ilişkisi düşünüldüğünde, bu yanlış anlama kötü sonuçlar doğurabilir. Dolayısıyla, dildeki en küçük anlambirimler, iletişim açısından büyük görevler üstlenmektedir.

almaktadır. Dolayısıyla, “雨が降れば、行きません。” diyen bir kişinin yağmur yağma ihtimalini göz önünde bulundurarak o an için mi konuştuğu yoksa her zamanki alışkanlığından mı bahsettiği anlaşılmayabilir. Hangisini söylemek istediği ise bağlam içerisinde anlam kazanmaktadır.⁶⁴

課長が行けば、私も行きます。
kachō-ga ike-ba watashi-mo iki-masu
Patron-Yal. git.Kışl. ben-de git-Kib.

Patron giderse, ben de giderim.

(3.1., ör. 5b)

Yukarıdaki tümce de önceki bölümde tahmine bağlı koşul başlığı altında ele alınmıştı. Bir önceki tümce gibi bu tümcenin de belirli koşul tümcesi olma olasılığı mevcuttur. Konuşucunun bu tümceyi hangi ortamda ne amaçla söylediği çok önemlidir. Bu tümce ile anlatılmak istenen iki şey olabilir. Birincisi, patronun gitmesi koşulu gerçekleştiğinde konuşucu da gidecektir. İkincisi ise, patronun gitmesi durumunda konuşucunun gitmesi gerekmektedir; bu, her zaman bu şekilde devam eden bir süreçtir.

Sonuç olarak, “-ba” hem bir tahmini, hem de bir alışkanlık ya da her zaman gerçekleşen bir durumu anlatıyor olabilir. Hangisini bildirdiğine karar vermek ise konuşma ortamında belli olmaktadır.

⁶⁴ Bu yapıların hangi anlama geldiğini saptamaktaki bir diğer önemli nokta ise, anadili konuşucularının bu ekleri hangi durumlarda en çok hangi anlamlarda kullandıklarının belirlenmesidir. Bu da, Japonca anadili konuşucularının gerçek konuşma ortamlarının incelenmesi gerektiğini işaret eden yeni bir çalışma alanıdır.

4.1.3. “-to” ile Kurulan Tümceler

“-to” yapısında ise, buluş bildiren “-to”, oluşum nedeni bildiren “-to” ve sıralı hareket bildiren “-to” yapılarının ilk bakışta çok benzer yapılar olduğu görülmektedir. Ancak dikkatli bakıldığında, aralarında küçük farklar olduğu göze çarpmaktadır.

Bu farkların görülmesi için, önceki bölümde ele alınan buluş, oluşum nedeni ve sıralı hareket bildiren tümcelerden birer tanesi bir birleri ile karşılaştırılacaktır.

ドアを開けたら、父が倒れていた。
doa-o ake-tara chichi-ga taorete ita
Kapı-Bel. aç-Kışl babam-Yal. düş-Geç.

Kapıyı açtım ki, babam düşmüş.

(3.4., ör. 28c)

Bu tümce, buluş tümcesidir. Tümcenin zamanı geçmiş zamandır. Yan tümcenin eylemini gerçekleştiren ile ana tümcenin eylemini gerçekleştiren aynı kişidir.

兄が殴ると、弟は泣きだした。
ani-ga naguru-to otōto-wa naki-dashi-ta
Ağabey-Yal. vur-Kışl. kardeşim-Konu ağla-çık-Düz.Geç.

Ağabeyim vurunca, kardeşim ağladı.

(3.6., ör.37c)

Bu tümce ise, oluşum nedeni bildiren bir tümcedir. Tümcenin zamanı, buluş tümcesi gibi geçmiş zamandır. Ancak yan tümcenin eylemini gerçekleştiren ile ana tümcenin eylemini gerçekleştiren farklı kişilerdir.

兄は上着を着ると、出て行きました。

ani-wa uwagi-o kiru-to dete iki-mashita
Ağabey-Konu kıyafet-Bel. giy-Kışl. çıkıp git-Kib.Geç.

Ağabeyim üstünü giyip gitti.

(3.7., ör. 43c)

Bu tümce ise, sıralı hareket bildiren bir tümcedir. Tümcenin zamanı diğerleri gibi geçmiş zamandır. Ayrıca, buluş tümcesi gibi yan tümce ile ana tümcenin eylemini gerçekleştiren kişi aynıdır. Ancak bu tümcede, üstünü giyen kişinin beklemediği bir durum meydana gelmemektedir. O kişinin sırayla yaptıkları anlatılmaktadır.

Bu durumda bu üç tümcenin anlamsal olarak birbirleri ile karıştırılması zordur. Dolayısıyla, bu tümceler bağlam içinde ele alınmasa dahi, “-tara” ve “-ba” yapılarında ortaya çıkan anlam bulanıklığı bu tümcelerde görülmemektedir.

4.1.4. “-nara” ile Kurulan Tümceler

Önceki bölümde, “-nara” yapısının kullanım alanları, tahmine bağlı koşul ve sıralı koşul başlıkları altında toplanmıştı. Tahmine bağlı koşul ve sıralı koşul tümceleri yapısal açıdan tamamen farklı olduğundan, bu tümcelerin birbirine karıştırılması söz konusu değildir. Ancak tahmine bağlı koşul tümcelerinde, “-nara” yapısı dinleyicinin düşünce ve duygularını aktardığı ve önceden bahsi geçen konu üzerine yorum bildirdiği için, bu yapının iki anlam içermesi mümkündür.

課長が行くなら、私も行きます。
kachō-ga iku-nara watashi-mo iki-masu
Patron-Yal. git.Kışl. ben-de git-Kib.B.Gen.

Patron giderse, ben de giderim.

Patron gidecekse, ben de giderim.

(3.1., ör. 5d)

Görüldüğü gibi, bu tümce için iki Türkçe karşılık verilmiştir. Patronun gidip gitmeyeceği konusunun kesinlik kazanıp kazanmadığını dinleyicinin sözleri belirlediği için, tümcenin anlamı bağlam içerisinde ele alınmalıdır. Aşağıdaki diyaloglara bakıldığında;

1. A: Hafta sonu İstanbul’da toplantı var. Patron da gidecek.

B: Öyle mi? Patron gidecekse, ben de giderim.⁶⁵

2. A: Hafta sonu İstanbul’da toplantı var. Patron da gidebilir.

B: Öyle mi? Patron giderse, ben de giderim.

1B ve 2B’nin farklı olduğu görülmektedir. A kişinin söyledikleri, B’nin söylediklerine etki etmektedir. Bu durumda, sadece “-nara” ile kurulmuş tümceyi görmek, bu tümcede ne anlatılmak istendiğini anlamaya yetmez; konuşmanın tamamını duymak önemlidir.

4.2. GÖRÜNÜŞTE AYNI ANLAMA SAHİP TÜMCELER

Önceki bölümde, bir yapının birden çok işlev üstlendiği ve aynı işlevlere sahip birden çok yapının bulunduğu belirtilmiştir. Farklı yapılar aynı işlevi üstlendiğine göre, bu yapıların tümceye kattıkları anlamların da aynı olduğunu düşünmek yanlış

⁶⁵ 1B ve 2B’de verilen tümcelerin Japonca karşılıkları aynıdır.

değildir. Ancak Masamune (1987), birbiri ile aynı anlama sahip gibi görünen tümceler arasında nüanslar olduğunu belirtmektedir.

4.2.1. “-tara” ve “-ba”

“-tara” ve “-ba” yapılarının birçok tümcede aynı işlevi üstlendiği görülmüştür. İlk olarak tahmine bağlı koşul tümceleri ele alındığında, bu tümcelerde “-tara ve “-ba” yapılarının birbiri ile yer değiştirebileceği görülmektedir.⁶⁶ Ancak, bu iki yapının tamamen aynı anlamı içerip içermediği tartışmalıdır.⁶⁷

⁶⁶ Ancak tahmine bağlı koşul tümcesinde “-ba” kullanılabilmesi için gerekli koşulların yerine getirilmesi şarttır (ayrıntılı bilgi için bkz. 3.5.1.).

⁶⁷ Masamune (1987), şu örnekleri vermiştir:

- a) 田中さんに聞いてみたら、...
tanaka-san-ni kiite mi-tara ...
Tanaka Bey-Yön sor bak-Kşl.
- b) 田中さんに聞いてみれば、...
tanaka-san-ni kiite mire-ba ...
Tanaka Bey-Yön sor bak-Kşl.

Bu iki tümcede, “-tara” ve “-ba” aynı işlevi üstlenmektedir. Dolayısıyla aynı anlamı içerdiği düşünülmektedir. Ancak Masamune (1987), bu tümceler için şöyle bir açıklama getirmektedir:

- a) Tanaka Bey’e sormanı istiyorum.
- b) Tanaka Bey’e sorup sormamak sana kalmış, sen bilirsin.

Masamune (1987), “-tara” ve “-ba” yapılarının bu şekilde farklı anlamlar ilettiğini belirtmektedir. Bu anlam farklılıklarına göre bu tümcelerin Türkçe karşılıklarını şu şekilde vermek mümkündür:

- a) Tanaka Bey’e sorsan ...
- b) Tanaka Bey’e sorarsan ...

Türkçe karşılıklara bakıldığında ise, iki farklı yapı ortaya çıkmaktadır: eylem kökü + -sA ve eylem + geniş zaman çekimi + -sA. İki biçimi de kullanarak koşul tümcesi kurmak mümkündür. Ancak a tümcesinde istek bildirilmektedir. Bu da dilek – şart kipi konusuna işaret etmektedir. Demek ki “-tara” yapısı bazı durumlarda dilek kipi -sA’ya eşdeğerdir. Dolayısıyla, “-tara” ve dilek kipi -sA arasındaki ilişki araştırılması gereken bir konudur.

Anlam konusuna değinen başka isimler de bulunmaktadır. Alpatov ve Podlesskaya (2005), “-tara” ve “-ba” arasında şöyle bir farka dikkat çekmektedir:

- a) 君が行ったら、僕も行く。
kimi-ga it-tara boku-mo iku
Sen-Yal. git-Kşl. ben-de git-Düz.
- b) 君が行けば、僕も行く。
kimi-ga ike-ba boku-mo iku
Sen-Yal. git-Kşl. ben-de git-Düz.

Bu iki tümcenin Türkçe karşılıklarının şu şekilde olması muhtemeldir:

Sen gidersen ben de giderim.

Ancak Alpatov ve Podlesskaya (2005), bu tümceler için şöyle bir açıklama getirmiştir: “-tara” ile kurulan tümcede “Sen gidersen ben de senin arkandan geleceğim.” anlamı varken, “-ba” ile kurulan tümcede “Sen gidersen ben de seninle birlikte geleceğim.” anlamı mevcuttur.

Ekler arasındaki anlam farklılıkları konusunda kesin yargılar olmadığı görülmektedir. Bu durumda, yabancı dil olarak Japonca öğrenen birisinin, birbirine çok benzer yapılar arasındaki farkları

雨が降ったら / 降れば、行きません。
ame-ga fut-tara / fure-ba iki-masen

Yağmur yağarsa, gitmem.

(3.1., ör. 1a-b)

Bu tümcede, “-tara” ve “-ba” yapılarını birbirlerinin yerine kullanmak mümkündür. Öyleyse bu iki tümcenin aynı anlama geldiğini söylemek mümkündür. Ancak “-ba” ile kurulan tümcenin belirli koşul tümcesi olma ihtimali de bulunmaktadır (bkz. 4.1.2.). “-tara” ve “-ba” yapıları tümceye koşul anlamı yüklemektedir.

もしすぐ出たら / 出れば、間に合うかもしれない。
Moshi sugu de-tara / dere-ba maniau-kamoshirenai

Eğer hemen çıkarsan, yetişebilirsin.

(3.1., ör. 3a-b)

Bu tümcede de “-tara” ve “-ba” birbirinin yerine kullanılabilmektedir. Dolayısıyla, iki tümcenin de aynı anlama sahip olduğu düşünülmektedir. Ekler, tümceye koşul anlamı katmaktadır.

Ancak bu iki tümce arasında şöyle bir nüans olduğu düşünülebilir: “-tara” ile kurulan tümce kişisel bir düşünceyi anlatıyorken, “-ba” ile kurulan tümce daha önceden deneyim edilmiştir. Kısacası “-tara” ile kurulan tümcede dinleyicinin yetişip yetişmeyeceği belirsizdir; “-ba” ile kurulan tümcede ise dinleyicinin yetişme

anlaması ile dilbilgisi bilmesi arasında fark vardır. Dolayısıyla, anlam konusu, ayrıca araştırılması gereken bir alan olup, anadili konuşucularının gerçek konuşma ortamlarının incelenmesini gerektirmektedir.

olasılığı daha yüksektir. Aralarında böyle bir nüans olabileceği “-tara” ve “-ba” eklerinin genel özelliklerine bakılarak söylenebilmektedir.⁶⁸ Ancak Türkçe karşılıkları açısından bakıldığında, her iki yapının da tümceye aynı anlamı verdiği düşünülmektedir.

時間があつたら / あれば、仕事を手伝いなさい。
jikan-ga at-tara / are-ba shigoto-o tetsudai-nasai

Vaktin varsa, işe yardım et.

(3.1., ör. 4a-b)

Önceki tümcelerde olduğu gibi, bu tümcede de “-tara” ve “-ba” yapılarının birbirinin yerine kullanılması mümkündür. Bu tümceler anlamsal açıdan da aynı anlama sahip gibi görünmektedirler. “-tara” ve “-ba” tümceye koşul anlamı yüklemektedir. Ayrıca, Türkçe karşılıkları açısından bakıldığında, bu tümceler arasında bir nüans olmadığı sanılmaktadır.

課長が行ったら / 行けば、私も行きます。
Kachō-ga it-tara / ike-ba watashi-mo iki-masu

Patron giderse, ben de giderim.

(3.1., ör. 5a-b)

Bu tümcede de “-tara” ve “-ba” birbirinin yerine kullanılabilmektedir. Dolayısıyla bu tümcelerin aynı anlamı aktardığı düşünülmektedir. Ancak “-ba” ile

⁶⁸ İki tümce arasında böyle bir nüans olup olmadığı kesin değildir.

kurulmuş tümcenin belirli koşul tümcesi olabileceği de gözden kaçırılmamalıdır (bkz. 4.1.2.). Her iki ek de tümceye koşul anlamı katmaktadır.

Tahmine bağlı koşul tümcesinden sonra, “gerçekdışı” ve “gerçek” koşul tümcelerinde de “-tara” ve “-ba” yapılarının kullanılabildiği belirtilmişti. Bu tür tümcelerde de “-tara” ve “-ba” birbiri ile yer değiştirebilir.

お金があつたら / あれば、買えるのに。
o-kane-ga at-tara / are-ba ka-e-ru noni

Param olsaydı, (satın) alabilirdim.

(3.1.1.1., ör. 6a-b)

Yukarıdaki tümce, söylem anındaki gerçeğe ters düşen koşul tümcesidir. Bu tür tümcelerde “-tara” ve “-ba” aynı işlevi üstlenmektedir. Anlamsal açıdan da aynı oldukları düşünülmektedir. Bu tümcede, “-tara” ve “-ba” yapıları tümceye hem koşul, hem de dilek anlamı yüklemektedir.

この壁がなかつたら / なければ、部屋がもっと有効に使えるだろうに。
Kono kabe-ga nakat-tara / nakere-ba heya-ga motto yūkō-ni tsuka-e-ru darō-ni

Bu duvar olmasaydı, odayı daha elverişli kullanabilirdim herhalde.

(3.1.1.1., ör. 7a-b)

Bu tümcede de şu andaki gerçek durumun tersi varsayılarak, bir yorum dile getirilmektedir. Böyle bir tümcede hem “-tara”, hem de “-ba” kullanılmaktadır. Aralarında anlamsal bir fark olduğu düşünülmemektedir. Burada da ekler tümceye hem koşul, hem de dilek anlamı vermektedir.

彼が今ここにいたら / いれば、すぐ直してくれるのに。
kare-ga ima koko-ni i-tara / ire-ba sugu naoshite-kureru noni

O şimdi burada olsaydı, hemen düzeltirdi.

(3.1.1.1., ör. 8a-b)

Şu andaki gerçek durumun tersinin varsayıldığı bu tümcede de hem “-tara”, hem de “-ba” kullanımı uygundur. Anlamsal açıdan da aynı anlama sahip oldukları düşünülmektedir. Burada da ekler hem koşul, hem de dilek anlamı sağlamaktadır.

チケットを持っていたら / 持っていれば、中に入れるのに。
chiketto-o motte i-tara / motte ire-ba naka-ni hai-re-ru noni

Biletim olsaydı, içeriye girebilirdim.

(3.1.1.1., ör. 9a-b)

Hem “-tara” hem de “-ba” ekinin kullanılabildiği bu tümcede, her iki ekin de tümceye aynı anlamı kattığını söylemek mümkündür. Ekler, tümceye koşul ve dilek anlamı katmaktadır.

もっと注意して運転していたら / 運転していれば、こんなにひどい事故はおこさなかった。
motto chūishite untenshite i-tara / untenshite ire-ba konna-ni hidoi jiko-wa okosa-na-katta

Daha dikkatli kullansaydın, böylesine büyük (bir) kaza olmazdı.

(3.1.1.2., ör. 10a-b)

Bu tümcede de geçmişteki gerçek durumun tersi söz konusudur. Bu tür tümcelerde hem “-tara”, hem de “-ba” kullanımı uygun olduğundan, anlam açısından

da aynı anlama sahip oldukları kabul edilmektedir. Ekler, koşul ve dilek anlamı sağlamaktadır.

もっと早く来たら / 来れば、間に合った。
motto hayaku ki-tara / kure-ba maniat-ta

Daha erken gelseydik, yetişirdik.

(3.1.1.2., ör. 11a-b)

Önceki tümce ile aynı şekilde, bu tümcede de geçmişteki durumun tersi varsayılmaktadır. Bu tümcede, hem “-tara”, hem de “-ba” kullanımı uygundur. Dolayısıyla anlamlarının da aynı olduğu düşünülmektedir. Koşul ve dilek anlamları iç içe bulunmaktadır.

もしあなたがここにいたら / いれば、私の兄は死ななかつただろうに。
moshi anata-ga koko-ni i-tara / ire-ba watashi-no ani-wa shi-nakatta darō-ni

Eğer sen burada olsaydın, ağabeyim ölmezdi herhalde.

(3.1.1.2., ör. 12a-b)

Bu tümcede de geçmişte yaşanıp bitmiş bir durumun tersi varsayılmaktadır. “-tara” ve “-ba” kullanımı uygundur. Bu iki yapı aynı işleve sahip olduğundan, tümceye aynı anlamı kattığı söylenebilir. Bu tümcede de hem dilek, hem de koşul anlamı baskındır.

君が休講を知らせてくれなかったら / 知らせてくれなければ、明日大学に行っていたよ。

kimi-ga kyūkō-o shirase-te kurenakat-tara / shirasete kure-nakere-ba ashita daigaku-ni itte ita-yo

Sen ders iptalini haber vermeseydin, yarın üniversiteye gitmiştim.

(3.1.1.2., ör. 13a-b)

Bu tümcede de hem “-tara”, hem de “-ba” kullanılabilmektedir. İki yapının da tümceye aynı anlamı kattığını söylemek mümkündür.

ここまで来たら / 来れば、あとは一人で帰れます。

koko-made ki-tara / kure-ba ato-wa hitori-de kae-re-masu

Buraya kadar geldiysen, bundan sonra yalnız dönebilirsin.

(3.1.2., ör. 14a-b)

Bu tümcede ise gerçek bir durum söz konusudur. Konuşucu gerçekleşen duruma bakarak yorumunu dile getirmektedir. Bu tür tümcelerde de hem “-tara”, hem de “-ba” kullanımı uygundur. Anlamsal açıdan bakıldığında da, tümceye aynı anlamı kattıkları görülmektedir.⁶⁹ Ekler, tümceye koşul anlamı yüklemektedir.

こんな暗い部屋で本を読んだら / 読めば、目が悪くなりますよ。

konna kurai heya-de hon-o yon-dara / yome-ba me-ga waruku nari-masu-yo

Böyle karanlık odada kitap okursan, gözlerin bozulur.

(3.1.2., ör. 15a-b)

⁶⁹ Bu tür tümcelerde de “-tara” ile kurulan tümcenin daha kişisel olduğu, “-ba” ile kurulan tümcenin ise herkes tarafından kabul edilen genel bir yargı olduğu düşünülebilir. Ancak bu düşünce kesin değildir. Bu eklerin anlamsal karşılaştırması yapılmamış olduğundan, bu bölümde kesin yargılara varılamamaktadır.

Bu tümce de önceki tümcede olduğu gibi şu anda gerçekleşmekte olan bir durumdan bahsetmektedir. Hem “-tara”, hem de “-ba” kullanımı uygundur. Anlamsal açıdan da aralarında fark olmadığı düşünülmektedir. Her iki ek de tümceye koşul anlamı yüklemektedir.

そんなにたくさん食べたら / 食べれば、おなかをこわしますよ。
sonnani takusan tabe-tara / tabere-ba onaka-o kowashi-masu-yo

Bu kadar çok yersen, mideni bozarsın.

(3.1.2., ör. 16a-b)

Şu anda gerçekleşmekte olan durumu gören konuşucu, dinleyiciyi uyarmak için böyle bir tümce kurabilir. Bu tümcede de hem “-tara”, hem de “-ba” kullanılabilmektedir. Anlamsal açıdan ise farksız oldukları söylenebilir. Ekler tümceye koşul anlamı katmaktadır.

そんなに休まずに勉強したら / 勉強すれば、疲れますよ。
sonnani yasu-mazuni benkyōshi-tara / benkyōsure-ba tsukare-masu-yo

Böyle dinlenmeksizin (ders) çalışırsan, yorulursun.

(3.1.2., ör. 17a-b)

Bu tümcede de bir uyarı söz konusudur. “-tara” ve “-ba” kullanımı uygundur. Aynı işleve sahip eklerin, anlamlarının da aynı olduğu düşünülmektedir. Eklerin tümceye yüklediği anlam koşuldur.

4.2.2. “-tara” ve “-to”

Önceki bölümde, buluş, zamanlama ve oluşum nedeni bildiren tümcelerde “-tara” ve “-to” kullanımının uygun olduğu belirtilmiştir. Bu tür tümcelerde birbirinin yerine kullanıldığında, bu eklerin tümceye aynı anlamları kattıkları düşünülmektedir.

ドアを開けたら / 開けると、父が倒れていた。
doa-o ake-tara / akeru-to chichi-ga taorete ita

Kapıyı açtım ki, babam düşmüş.

(3.4., ör. 28a-c)

Yukarıdaki tümce bir buluş tümcesidir. Bu tümcede hem “-tara”, hem de “-to” kullanımı uygundur. Bu yapılar tümceye zaman anlamı katmaktadır. Ancak tümcenin genelinde şaşkınlık mevcuttur.⁷⁰

バスに乗ったら / 乗ると、友達がいきました。
basu-ni not-tara / noru-to tomodachi-ga imashita

Otobüse bindim ki, arkadaşım orada.

(3.4., ör. 29a-c)

Bu tümce de bir buluş tümcesidir. Hem “-tara”, hem de “-to” yapılarının kullanıldığı bu tümcede de şaşkınlık söz konusudur. Yapıların tümceye katkısı ise zaman yönündendir.

⁷⁰ Buluş bildiren tümcelerde “-tara” ve “-to” arasında herhangi bir nüans olmadığı düşünülmektedir.

外に出たら / 出ると、雨が降っていた。
soto-ni de-tara / deru-to ame-ga futte ita

Dışarıya çıktım ki, yağmur yağmış.

(3.4., ör. 30a-c)

Bu tümcede de “-tara” ve “-to” aynı işlevi üstlenmektedir. Anlamsal açıdan bakıldığında ise, tümceye aynı anlamı kattıkları düşünülmektedir. Burada da, “-tara” ve “-to” yapılarının görevi tümceye zaman anlamı katmaktır.

窓を開けたら / 開けると、富士山が見えました。
mado-o ake-tara / akeru-to Fuji-san-ga mie-mashita

Pencereyi açtığımda, Fuji dağı görüldü.

(3.4., ör. 31a-c)

Bu tümce de bir buluş tümcesidir. Hem “-tara”, hem de “-to” ile kurulabilen bu tümcenin aynı anlama sahip olduğu söylenebilir. Ekler, tümceye zaman anlamı katmaktadır.

東京へ行ったら / 行くと、田中さんに会った。
Tōkyō-e it-tara / iku-to Tanaka-san-ni atta

Tōkyō’ya gittiğimde, Tanaka Bey ile karşılaştım.

(3.4., ör. 32a-c)

Bu tümcede de konuşucu beklemediği bir durumla karşılaşmıştır. Dolayısıyla bu tümce de buluş tümcesidir. “-tara” ve “-to” kullanımı uygundur. Anlamsal açıdan

bakıldığında ise aynı anlamı içerdikleri düşünülmektedir. Bu tümcede de “-tara” ve “-to” yapıları tümceye zaman anlamı yüklemektedir.

本を読んでいたら / 読んでいますと、電話が鳴った。
hon-o yonde i-tara / yonde iru-to, denwa-ga nata

Kitap okurken, telefon çaldı.

(3.5., ör. 33a-c)

Bu tümce ise, bir zamanlama tümcesidir. Bir iş devam ederken, bu sırada başka bir olay meydana gelmektedir. Buluş tümcelerinde olduğu gibi, bu tür tümcelerde de “-tara” ve “-to” kullanılabilir. Yapılar arasında nüans olmadığı düşünülmektedir. Bu yapılar tümceyi hem zaman, hem de durum yönünden etkilemektedir.

ご飯を食べていたら / 食べていますと、近所の人が来ました。
gohan-o tabete i-tara / tabete iru-to kinjo-no hito-ga ki-mashita

Yemek yerken, komşu(muz) geldi.

(3.5., ör. 34a-c)

Bu tümce de zamanlama tümcesidir. “-tara” ve “-to” kullanımı uygundur. Anlamsal açıdan bakıldığında aralarında fark olmadığı düşünülmektedir. Yapılar tümceyi hem zaman, hem de durum açısından etkilemektedir.

昨日宿題をしていたら / していると、お父さんが来ました。
kinō shukudai-o shite i-tara / shite iru-to otōsan-ga ki-mashita

Dün ödev yaparken, babam geldi.

(3.5., ör. 35a-c)

Zamanlama tümcesi olan bu tümcede de, “-tara” ve “-to” kullanımı uygun olup; bu eklerin tümceye aynı anlamı kattıkları düşünülmektedir. Yapılar zaman ve durum belirtmektedir.

図書館で勉強していたら / していると、鈴木さんに会った。
toshokan-de benkyōshite i-tara / benkyōshite iru-to Suzuki-san-ni atta

Kütüphanede ders çalışırken, Suzuki Bey’e rastladım.

(3.5., ör. 36a-c)

Önceki tümcede olduğu gibi bu tümcede de “-tara” ve “-to” kullanımı uygundur. “-tara” ile kurulan tümce ile “-to” ile kurulan tümce arasında anlamsal bir fark olmadığı söylenebilir. Bu tümcede de yapılar eylemi hem zaman, hem durum yönünden etkilemektedir.

兄が殴ったら / 殴ると、弟は泣きだした。
ani-ga nagut-tara / naguru-to otōto-wa naki-dashi-ta

Ağabeyim vurunca, kardeşim ağladı.

(3.6., ör. 37a-c)

Bu tümce ise, neden – sonuç bildirmektedir. Bu tür tümcelerde de, “-tara” ve “-to” kullanımı uygundur. İki ekin de tümceye aynı anlamı kattığı düşünülmektedir.

Yapılar, ilk bakışta tümceye zaman anlamı yüklüyor gibi görünse de sebep-sonuç ilişkisi de yükledikleri açıktır.

彼が来たら / 来ると、花子が帰った。
kare-ga ki-tara / kuru-to Hanako-ga kaet-ta

O gelince, Hanako döndü.

(3.6., ör. 38a-c)

Bu tümce de neden – sonuç tümcesidir. Hem “-tara”, hem de “-to” ile kurulabilen bu tümcenin aynı anlama sahip olduğu söylenebilir. “-tara” ve “-to” yapısı, tümceyi zaman yönünden etkilemektedir. Ayrıca bu tümcede sebep – sonuç ilişkisi baskındır.

薬を飲んだら / 飲むと、頭痛が治った。
kusuri-o non-dara / nomu-to zutsū-ga naot-ta

İlacı içince, baş ağrım geçti.

(3.6., ör. 39a-c)

Bu tümcede de hem “-tara”, hem de “-to” kullanılabilmektedir. Anlamsal açıdan değerlendirildiğinde ise, aralarında nüans olmadığı düşünülmektedir. Yapıların tümceyi zaman ve sebep – sonuç yönünden etkilediği görülmektedir.

ファイルを開けたら / 開けると、ウイルスに感染しました。
Fairu-o ake-tara / akeru-to uirusu-ni kansenshi-mashita

Dosyayı açınca, virüs bulaştı.

(3.6., ör. 40a-c)

Bu tümcede de yan tümce ile ana tümce arasında neden – sonuç ilişkisi bulunmaktadır. Bu tümcede, “-tara” ve “-to” kullanılabilmektedir. Her iki yapı da tümceye aynı anlamı katıyor gibi görünmektedir. Burada da yapıların görevi zaman ve sebep bildirmektir.

一生懸命勉強したら / 勉強すると、日本語が上手になった。
isshōkenmei benkyōshi-tara / benkyōsuru-to nihongo-ga jōzu-ni nata

Çok alışınca, Japonca’m mkemmek oldu.

(3.6., r. 41a-c)

Bu tümcede de hem “-tara”, hem de “-to” kullanılabilmektedir. “-tara” ve “-to” ile kurulan tümceler arasında nüans olduğu düşünülmemektedir. Diğerleri ile aynı şekilde, bu tümcede de yapılar tümceye zaman ve sebep anlamı katmaktadır.

4.2.3. “-tara” ve “-nara”

Sadece tahmine bağlı koşul tümcelerinde “-tara” ve “-nara” aynı işlevi üstleniyor gibi görünmektedir. Ancak daha önce de belirtildiği gibi, “-nara” kullanımsal açıdan farklılık göstermektedir.

雨が降ったら / 降るなら、行きません。
ame-ga fut-tara / furu-nara iki-masen

Yağmur yağarsa, gitmem.

(3.1., r. 1a-d)

Bu tümcede “-tara” ve “-nara” kullanımı uygundur. Türkçe karşılığı açısından bakıldığında da her iki yapı tümceye aynı anlamı katıyor gibi görünmektedir. Ancak bu “-tara” ve “-nara” işlevsel açıdan farklılık gösterdiğinden, anlamsal açıdan da farklıdır. Çünkü “-nara” yapısında eylem hakkında bilgi söz konusudur. “-tara” ise tamamen tahmine dayalıdır.

明日デパートへ行ったら / 行くなら、パンを買って来てください。
ashita depāto-e it-tara / iku-nara pan-o katte kite kudasai

Yarın alışveriş merkezine gidersen, ekmek al gel, lütfen.

(3.1., ör. 2a-d)

Bu tümce de Türkçe karşılığı açısından bakıldığında, aynı anlama sahip gibi algılanmaktadır. Ancak, önceki tümcede olduğu gibi, “-nara” ile kurulan tümcede, konuşucu, dinleyicinin alışveriş merkezine gidip gitmeyeceği konusunda bilgi sahibidir. “-tara” yapısı ile kurulan tümcede ise böyle bir bilgi yoktur.

もしすぐ出たら / 出るなら、間に合うかもしれない。
Moshi sugu de-tara / deru-nara maniau-kamoshirenai

Eğer hemen çıkarsan, yetişebilirsin.

(3.1., ör. 3a-d)

“-tara” ve “-nara” yapılarının kullanıldığı bu tümce anlam açısından aynı gibi görünse de, birbirinden farklıdır. “-tara” ile kurulan tümcede, konuşucu dinleyicinin hemen çıkıp çıkmayacağını bilmemektedir. “-nara” ile kurulan tümcede

ise, dinleyicinin sözleri üzerine konuşmaktadır. Dolayısıyla, dinleyicinin hemen çıkıp çıkmayacağı hakkında bilgiye sahiptir.

時間があったら / あるなら、仕事を手伝いなさい。
jikan-ga at-tara / aru-nara shigoto-o tetsudai-nasai

Vaktin varsa, işe yardım et.

(3.1., ör. 4a-d)

Yukarıdaki tümcelerde olduğu gibi, bu tümcede de “-tara” ve “-nara” kullanımı uygundur. Ancak anlam açısından, “-tara” ile kurulan tümcede konuşucunun, dinleyicinin vaktinin olup olmadığı konusunda bilgisi yoktur; “-nara” ile kurulan tümcede ise dinleyicinin vaktinin olup olmadığını bilmektedir.

課長が行ったら / 行くなら、私も行きます。
Kachō-ga it-tara / iku-nara watashi-mo iki-masu

Patron giderse, ben de giderim.

(3.1., ör. 5a-d)

Bu tümcede de, “-tara” ve “-nara” kullanımı uygundur. Ancak “-tara” ile kurulan tümcede, konuşucu patronun gidip gitmeyeceğini bilmemekte ve tahmin kendi tahmini üzerine konuşmaktadır. “-nara” ile kurulan tümcede ise, konuşucunun patronun gidip gitmeyeceği konusunda bilgisi bulunmaktadır.

4.2.4. “-ba” ve “-to”

“-ba” ve “-to” yapılarının her ikisinin birden kullanımı, belirli koşul tümcelerinde görülmektedir. Belirli koşul tümcesi ile toplum-doğa kurallarından ve alışkanlıklardan bahsetmek mümkündür. Değişmez kuralları ve yerleşmiş alışkanlıkları anlatan “-ba” ve “-to” yapıları, tümceye aynı anlamı katıyor gibi görünse de aralarında nüans olduğu düşünülmektedir.

氷が溶ければ / 溶けると、水になる。
kōri-ga tokere-ba / tokeru-to mizu-ni naru

Buz eriyince⁷¹, su olur.

(3.2., ör. 18b-c)

Bir doğa kuralını anlatan bu tümcede hem “-ba”, hem de “-to” kullanımı uygundur. Her iki yapı da aynı anlamı aktarıyor gibi görünmektedir. Ancak, “-ba” ile kurulan tümcenin koşul; “-to” ile kurulan tümcenin de daha çok zamanı vurguladığı düşünülmektedir. Bu durumda, “-ba” ile kurulan tümce, “Buz erirse, su olur.” tümcesine daha yakındır.

春が来れば / 来ると、花が咲く。
haru-ga kure-ba / kuru-to hana-ga saku

Bahar gelince, çiçekler açar.

(3.2., ör. 19b-c)

⁷¹ *Türkçe Dilbilgisi* (Hengirmen, 2002) kitabında -*IncA* eki zaman ulacı olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu ekin eyleme zaman anlamının yanında koşul anlamı da kattığı düşünülmektedir.

Bu tümce de bir doğa kuralından bahsetmektedir. “-ba” ve “-to” kullanımının uygun olduğu bu tümcede, “-ba” ve “-to” yapılarının arasında yukarıdaki gibi bir nüans olduğunu söylemek yanlış olmamalıdır. “-ba” ile kurulan tümcede koşul, “-to” ile kurulan tümcede zaman anlamı ön plandadır.

夜になれば / なると、暗くなります。
yoru-ni nare-ba / naru-to kuraku narimasu

Akşam olunca karanlık olur.

(3.2., ör. 20b-c)

Bu tümcede de bir doğa kuralı söz konusudur. Hem “-ba”, hem de “-to” kullanımı uygundur. Anlamsal açıdan bakıldığında ise, “-ba” ve “-to” arasında yukarıdaki gibi bir nüans olduğu düşünülmektedir. “-ba” yapısında koşul, “-to” yapısında ise zaman anlamı ön plandadır.

10を2で割れば / 割ると、5になる。
10-o 2-de ware-ba / waru-to 5-ni naru

10’u 2’ye bölünce 5 eder.

(3.2., ör. 21b-c)

Bu tümcede de bir matematik kuralı söz konusudur. “-ba” ve “-to” kullanımı uygundur. Türkçe karşılıkları açısından bakıldığında, bu yapılarla kurulan tümceler arasında anlam farkı olmadığı düşünülmektedir. Ancak burada da bir nüans söz konusudur. “-ba” tümceye koşul, “-to” ise tümceye zaman anlamı yüklemektedir.

私は東京へ行けば / 行くと、いつも娘に電話しました。
Watashi-wa Tōkyō-e ike-ba / iku-to itsumo musume-ni denwa shi-mashita

Ben Tōkyō'ya gidince, her zaman kızıma telefon ederdim.

(3.2., ör. 22b-c)

Bu tümcede ise geçmişteki bir alışkanlıktan söz edilmektedir. Bu tür tümcelerde de “-ba” ve “-to” kullanımı daha doğaldır.⁷² Anlamsal açıdan bakıldığında ise, “-ba” ve “-to” yapılarının tümceye aynı anlamı kattığı düşünülmektedir. Ancak iki yapı arasında diğer örnek tümcelerde olduğu gibi bir nüans bulunmaktadır. “-ba” yapısı tümceye koşul anlamı katarken, “-to” yapısı zamanı vurgulamaktadır.

4.2.5. “-ba” ve “-nara”

“-ba” ve “-nara”, tahmine bağlı koşul tümcelerinde ve sıralı koşul tümcelerinde aynı işlevi üstlenmektedir. Ancak “-tara” ve “-nara” yapılarında olduğu gibi tahmine bağlı koşul tümcelerinde “-nara” yapısının kullanım alanı farklılık göstermektedir. Dolayısıyla tahmine bağlı koşul tümcelerinde “-nara” yapısının anlamı kullanıldığı yere göre değerlendirilmelidir. Ancak sıralı koşul tümcelerinde “-ba” ve “-nara” aynı anlamı içeriyor gibi görünmektedir.

成功もあれば / あるなら、失敗もある。
seikō-mo are-ba / aru-nara shippai-mo aru

Başarı da var, başarısızlık da.

(3.8., ör. 47b-d)

⁷² Alışkanlıklardan bahsederken -tara eki de kullanılabilir. Ancak -ba ve -to kullanımı daha doğaldır (bkz. 3.5.2.).

Sıralı koşul tümcesi olan bu tümcede, hem “-ba”, hem de “-nara” kullanımı uygundur. Bu yapıların tümceye aynı anlamı kattıkları düşünülmektedir. “-ba” ve “-nara” vasıtasıyla, tümcede bahsedilen iki Şeyin birden olduğu vurgulanmaktadır.

彼女はスタイルもよければ / よいなら、性格もいい。
kanojo-wa sutairu-mo yokere-ba / yoi-nara seikaku-mo ii

Onun stili de iyi, karakteri de iyi.

(3.8., r. 48b-d)

Bu tümcede de “-ba” ve “-nara” kullanımı uygundur. “-ba” ile kurulan tümce de, “-nara” ile kurulan tümce de aynı anlamı içeriyor gibi görünmektedir.

庭には梅もあれば / あるなら、桜もあった。
niwa-ni-wa ume-mo are-ba / aru-nara sakura-mo at-ta

Bahçede erik de vardı, kiraz da.

(3.8., r. 49b-d)

“-ba” ve “-nara” yapılarının bu tümceye de aynı anlamı kattığını söylemek mümkündür. Bu tümcede iki Şeyin birlikte, bir arada bulunduğu anlatılmaktadır.

彼は英語もできれば / できるなら、中国語もできる。
kare-wa eigo-mo dekire-ba / dekiru- nara chgokugo-mo dekiru

O İngilizce de konuşabiliyor, Çince de.

(3.8., r. 50b-d)

Bu tümcede de “-ba” ve “-nara” yapılarının aynı anlama sahip olduğu düşünülmektedir.

4.2.6. “-to” ve “-nara”

“-to” yapısı, belirli koşul, zamanlama, sıralı hareket ve oluşum nedeni tümcelerinde kullanılabilirken, “-nara” yapısı bu tümcelerde kullanılamamaktadır. Aynı şekilde “-nara” yapısı da, tahmine bağlı koşul ve sıralı koşul tümcelerinde kullanılabilirken, “-to” yapısı bu tür tümcelerde kullanılamamaktadır. Dolayısıyla bu iki yapının ortak bir kullanım alanı bulunmamaktadır.

DEĞERLENDİRME

Bu bölümde “-tara”, “-ba”, “-to” ve “-nara” yapıları anlamsal açıdan ele alınmıştır. Elde edilen sonuçlar şunlardır:

1. “-tara” ile kurulan tahmine bağlı koşul tümcesi ile, eylemin gelecek zamanda tamamlanmasına bağlı koşul tümcesi yapı olarak benzerlik gösterdiği için birbirine karıştırılma olasılığı yüksektir. Bu tümcelerin tek başına ele alınması, tahmin mi, zaman mı bildirdiklerini anlamaya yetmez. Böyle tümcelerin bağlam içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir (bkz. 4.1.1.).
2. Tahmine bağlı koşul bildiren “-ba” ile belirli koşul bildiren “-ba”, yapısal olarak benzerdir. Dolayısıyla, “-ba” yapısının da bağlam içerisinde anlam kazandığını söylemek mümkündür (bkz. 4.1.2.).
3. “-to” yapısı ise, buluş, zamanlama ve oluşum nedeni bildiren tümcelerde yapısal olarak birbirine benzerdir. Ancak, bu tümceler dikkatli incelendiğinde aralarında küçük farklar olduğu görülmektedir (bkz. 4.1.3.).
4. “-nara” yapısı ise, kullanım alanı olarak bağlam içerisinde ele alınması gereken bir yapıdır (bkz. 4.1.4.).
5. Bazı tümcelerde birkaç yapının aynı anlama sahip olduğu düşünülmektedir (bkz. 4.2.). Aralarında nüans olup olmadığı konusu ise tartışmaya açıktır. Ancak, yabancı dil olarak Japonca öğrenenlerin olası nüansları algılaması zor olduğundan, anlam konusu, Japonca anadil konuşucuları ile ortak bir çalışma gerektirmektedir.

SONUÇ

Bu tezde, Japonca koşul anlatımları konusu ele alınmıştır. Bu konu oldukça geniş olduğundan, çalışma alanı “-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*” ve “-*nara*” yapıları ile sınırlandırılmıştır. Bu yapılar ele alınırken betimlemeli dilbilim yönteminden yararlanılmıştır. Kawaguchi’nin üzerinde durduğu “dilbilgisi” ve “anlatım” ayrımı göz önünde bulundurularak, “-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*” ve “-*nara*” yapılarının iletişim sırasındaki işlevleri ve anlamları betimlenmiştir. Bunu yaparken, işlevsel dilbilim ve anlambilimin bakış açısı benimsenmiştir.

Bu çalışmada, işlevsel ve anlamsal açıdan ele alınan Japonca koşul anlatımlarının (“-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*”, “-*nara*”), koşul bildirme işlevleri ve tümceye koşul anlamı katma özelliklerinin dışında farklı kullanımları ortaya çıkmıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Koşul anlatımları başlığı altında yer alan “-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*” ve “-*nara*” yapıları, “anlatım” ifadesi gözden kaçırılarak sadece koşul yapısı olarak kabul edilmektedir. Ancak bu yapılar, koşul yan tümceleri oluşturma işlevlerinin yanında, dilek yan tümcesi (-*sA* eki ile), ulaş yan tümcesi (-*Ip* eki ile), durum

bildiren yan tümce (*-ken* eki ile) ve zaman bildiren yan tümce (*-IncA*, *-dlğIndA* ekleri ile) de oluşturmaktadır (bkz. III. Bölüm).

2. Koşul bildirme işlevi dışında birçok işlevi bulunan bu dört yapı, Türkçe’de *-sA* dışında, *-Ip*, *-ken*, *-IncA*, *-dlğIndA* gibi birden fazla ekle karşılanmaktadır. Dolayısıyla, bu yapıların sadece “koşul yapısı” olarak algılanması, yapıların işlevsel açıdan eksik betimlenmesine sebep olacaktır.
3. “*-tara*”, “*-ba*”, “*-to*” ve “*-nara*” yapılarının birden çok işlevi bulunduğu gibi, bu yapılar bazı tümcelerde birbirleri ile aynı işlevi üstlenmektedir. Örneğin, tahmine bağlı koşul tümcesi kurmak için “*-tara*”, “*-ba*” ve “*-nara*” yapıları kullanılabilir. Aynı şekilde, gerçek dışı koşul tümcelerinde “*-tara*” ve “*-ba*”, gerçek başlığı altında yer alan tümcelerde “*-tara*” ve “*-ba*”, belirli koşul tümcelerinde “*-ba*” ve “*-to*” – tümce kişisel bir alışkanlığı anlatıyorsa “*-tara*” kullanımı da uygundur – buluş bildiren tümcelerde “*-tara*” ve “*-to*”, zamanlama tümcelerinde “*-tara*” ve “*-to*”, oluşum nedeni bildiren tümcelerde “*-tara*” ve “*-to*”, sıralı koşul tümcelerinde “*-ba*” ve “*-nara*” yapıları birbirleri ile benzer işleve sahiptir (bkz. 3.1.).
4. Türkçe karşılıkları açısından değerlendirildiğinde, Japonca koşul yapıları ile kurulan bazı tümcelerin, Türkçede aynı anlama sahip birden fazla karşılığı olduğu görülmüştür. Örneğin, sıralı hareket bildiren (43c) tümcesi için 3 Türkçe karşılık vermek mümkündür:
 - a) Ağabeyim üstünü giyip gitti.
 - b) Ağabeyim üstünü giydi ve gitti.
 - c) Ağabeyim üstünü giyer giymez gitti.

5. *-tara*”, “*-ba*”, “*-to*” ve “*-nara*” yapıları anlamsal açıdan ele alındıklarında ise, bu yapılarla kurulan bazı tümcelerin salt tümce olarak değerlendirildiklerinde ne anlama geldiklerinin anlaşılmadığı, böyle tümcelerin bağlam içerisinde anlam kazandığı görülmüştür. Örneğin “*-tara*” yapısının, hem tahmine bağlı koşul tümcesi, hem de eylemin gelecek zamanda tamamlanmasına bağlı koşul tümcesi kurma işlevi olduğundan, bu yapı ile kurulan tümcenin hangi anlama sahip olduğunun anlaşılması, bağlam içerisinde gerçekleşmektedir (bkz. 4.1.).
6. Japonca koşul yapıları, koşul, dilek, zaman ve durum yan tümceleri kurduklarından, anlam açısından da tümceyi koşul, dilek, zaman ve durum yönünden etkilemektedirler.
7. Bazı araştırmacılar farklı yapılarla kurulan benzer tümceler arasında nüans olduğunu savunmaktadır. Ancak Türkçe karşılıkları açısından bakıldığında, herhangi bir nüans görülmemektedir (bkz. 4.2.). Bu konu, yeni bir çalışma alanını işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

Aksan, Doğan, (1998), **Anlambilim**, Ankara: Engin Yayınevi.

Aksan, Doğan, (2000), **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**, Ankara: TDK.

Alpysbayewa, Damira, (2005), 「カザフ語母語話者に対する条件表現「と・ば・たらを中心に」 (Kazakça Anadili Konuşucuları Açısından Koşul Anlatımları (-to, -ba, -tara Çerçevesinde) 」 日本言語文化研究会論集 (**Journal of Japanese Language and Culture**), S. 2, s. 221-248.

Alpatov, Vladimir, Podlesskaya, Vera, (2005), “Conditionals in Japanese”, **Typology of Conditional Constructions**, Lincom Studies in Theoretical Linguistics.

Aydın, Mehmet, (2007), **Dilbilim El Kitabı**, İstanbul: 3F Yayınevi.

Chau Fuk-Hing, Rebecca, (2006), 「日本語の条件表現 (Japonca Koşul Anlatımları) 」, **Tsukuba Working Papers in Linguistic**, S.2, s. 28-47.

Clairis, Christos, (2003), “İşlevsel Dilbilim”, **Günümüz Dilbilim Çalışmaları**, İstanbul: Multilingual.

Demircan, Ömer, (2005), **Yabancı-Dil Öğretim Yöntemleri**, İstanbul: Der Yay.

Gurūpu Jamashii グループ・ジャマシイ, (1998), 教師と学習者のための日本語文型辞典 (**Öğretmenler ve Öğrenciler için Japonca Tümce Kalıpları Sözlüğü**), Tokyo: Kuroshio Yayınevi.

Han, Meiko S., (1966), “The -tara Form in Modern Japanese”, **The Journal of the Association of Teachers of Japanese**, C.3, S.3, s. 30-37.

Hasunuma, Akiko 蓮沼昭子, Arita, Setsuko 有田節子, Maeda, Naoko 前田直子, (2001), 条件表現 (**Japonca Koşul Anlatımları**), Tokyo: Kuroshio Yayınevi.

- Harry, Solvang, Maeda, Naoko 前田直子, (2005), 「と」「ば」「たら」「なら」 (“-to”, “-ba”, “-tara”, “-nara”), 日本語教育 (**Japonca Eğitimi**), S. 125, s. 28-37.
- Hengirmen, Mehmet, (2002), **Türkçe Dilbilgisi**, Ankara: Engin Yayınevi.
- Ichikawa, Yasuko 市川保子, (2005), 「日本語文法と教え方のポイント (**Japonca Dilbilgisi ve Öğretim Yöntemleri**)」, Tokyo: 3A Corporation.
- Inoue, Kazuko 井上和子, (2006), 「日本語の条件節 (**Japonca Koşul Tümceleri**)」, **Scientific Approaches to Language**, S. 5, s. 9-25.
- İşler, Ertuğrul, Dursun, Kenan, (2007), “Yabancı Dil Öğretiminde Metin Seçimi ve Eşsüremlilik”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.7, s. 1-4.
- Kawaguchi, Yoshikazu 川口義一, (2004), 「日本語教育の目標と課題 - 新しい表現教育に向けて -(**Japonca Eğitiminin Amacı ve Konusu - Yeni Anlatım Eğitimine Doğru**-)」, 第3回トルコ日本語教師会 (**3. Türkiye Japonca Öğretmenleri Toplantısı Bildirileri**), Ankara: DTCE.
- Kıran, Zeynel, (2002), **Dilbilime Giriş**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kolukısa, Ali Aycan, (2006), 日本語の条件表現に関する研究 (**Japonca Koşul Anlatımları Üzerine Araştırma**), Toyama Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kolukısa, Ali Aycan, (2007), 「反事実条件文で見られる「状態性述語」と「タ」 (Gerçek Dışı Koşul Tümcelerinde Görülen Durum Eylemleri ve -ta)」, 日本語の研究 (**Japonca Araştırmaları**) S.4, s.111-112.

Masamune, Mineko 正宗美根子, (1987), 「日本語の条件表現「たら」について (Japonca Koşul Anlatımlarından “-tara” üzerine) 」 , **Bulletin of Hokuriku University**, S. 11, s. 41-48.

Morita, Yoshiyuki 森田良行, (1967), 「条件の言い方 (Koşulun İfade Şekli)」 , 日本語教育 (**Japonca Eğitimi**), C. 3, s. 27-43.

Rifat, Mehmet, (1990), **Dilbilim ve Göstergebilimin Çağdaş Kuramları**, İstanbul: Düzlem Yayınları.

Rifat, Mehmet, (2000), **XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları 1 Tarihçe ve Eleştirel Düşünceler**, İstanbul: Om Yayınevi.

Rifat, Mehmet, (2000), **XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları 2 Temel Metinler**, İstanbul: Om Yayınevi.

Saoware, Wattanachongkon, (2006), 「日本語の条件表現:その意味・用法 (Japonca Koşul Anlatımları: Anlamı - Kullanımı)」 , **Tsukuba Working Papers in Linguistics**, S. 3, s. 46-62.

Tanaka, Hiroshi 田中寛, (2004), 「条件文と条件表現の体系的研究 (Koşul Tümceleri ve Koşul Anlatımlarının Sistematik Araştırması)」 , **Bulletin of Daito Bunka University**, S. 43, s. 277-304.

Tanaka, Hiroshi 田中寛, (2005), 「タイ語条件表現の研究 (Taylandca Koşul Anlatımları Araştırması)」 , **Bulletin of Daito Bunka University**, S. 44, s. 203-247.

Tekmen (Sugiyama), Ayşe Nur, (2002), **Japoncada Sosyo-Kültürel Yapı İçinde Dilsel Düzeneklerin İşleyişi**, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Tekmen, Takano, (2005), **Japonca Dilbilgisi**, Ankara: Engin Yayınevi.

Tomura, Kayo 戸村佳代, (1988), 「条件を表さない「たら」について (Koşul Bildirmeyen “-tara” Üzerine)」, 筑波大学留学生センター (**Tsukuba Üniversitesi Yabancı Öğrenciler Merkezi**), C. 25, S. 3, s. 284-291

Uzun, N. Engin, (1998), **Dilbilgisinin Temel Kavramları**, Ankara.

Vardar, Berke, (2002), **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Multilingual.

Zülkadiroğlu, Gonca, (2007), 「トルコ人日本語学習者にとっての日本語「条件表現」に関する一考察 (Türk Öğrencilerin Bakış Açısıyla Japonca ‘Koşul Anlatımları’ Üzerine Bir Değerlendirme)」, 第6回トルコ日本語教師会 (**6. Türkiye Japonca Öğretmenleri Toplantısı Bildirileri**), İstanbul: Bilgi Üniversitesi.

Zülkadiroğlu, Gonca, (2007), “Japonca Öğretiminde Anadilden Kaynaklanan Sorunlar – Japonca Koşul Anlatımları ve Türkçe Şart Kipi-”, **Türkiye’de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi Bildirileri**, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Zülkadiroğlu, Gonca, (2008), 「トルコ語と日本語の条件文-たらを巡って- (Türkçe ve Japonca Koşul Tümceleri - -tara Üzerine-) 」, 第13回ヨーロッパ日本語教師会 (**13. Avrupa Japonca Öğretmenleri Toplantısı**), Yayınlanmamış Poster Sunumu, Çanakkale: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi.

ÖZET

JAPONCA KOŞUL ANLATIMLARI

—“-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*”, “-*nara*”—

Gonca Zülkadiroğlu

Yüksek Lisans Tezi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı

Danışman : Doç. Dr. Ayşe Nur Tekmen

Mayıs 2009, 120 sayfa

Bu çalışmada, birden çok yapı ile oluşturulan Japonca koşul anlatımlarının (“-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*”, “-*nara*”) betimlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçtan yola çıkarak, öncelikle bu yapılar hakkında bu güne kadar yapılmış olan çalışmalar taranmış ve bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar ışığında, “-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*”, “-*nara*” yapılarının kullanım alanları belirlenmiştir.

Bu yapıların kullanım alanlarını yansıtan alt başlıklar oluşturularak, her yapı bu başlıklar altında tek tek değerlendirilmiş ve yapıların işlevsel açıdan birbirleri ile karşılaştırması yapılmıştır. Böylece yapıların benzer ve farklı işlevleri belirlenmiştir.

Ayrıca bu çalışmada, birden çok anlam içeren tümceler ele alınarak, bazı yapıların bağlam içerisinde anlam kazandığı konusuna değinilmiş; aynı işleve sahip gibi görünen yapıların anlamsal karşılaştırması yapılmıştır.

Sonuç olarak, “-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*” ve “-*nara*” yapılarının koşul bildirme işlevleri dışında farklı işlevleri olduğu ve tümceye çeşitli anlamlar kattığı görülmüştür.

ANAHTAR KELİMELEER : Japonca, koşul, işlev, anlam

要旨

日本語条件表現

～「たら」、「ば」、「と」、「なら」～

ゴンジャ・ズルカディルオール

修士論文

指導教師：教授 アイシェヌール・テキメン

2009年、5月、120 ページ

本研究では、多数の文法要素によって構成される日本語の条件表現（たら・ば・と・なら）を記述することが目的とされている。その目的を達成するため、これまでの研究が調べられたあとに得られた結果がもとに「たら・ば・と・なら」の使用領域を定めようとした。

これら4つの表現の使用領域を示す題目が作られ、それぞれの題目のもとで4つの表現が一つ一つ扱われ、機能の面からの相互的比較がされた。それでこの4つの表現の機能の相違点や類似点が明らかにしようとされた。

更に、本研究では、一つ以上の意味解釈が可能な文章が扱われ、それぞれの条件表現が解釈される意味について説明され、同じ意味を果たす表現の意味的な比較もされた。

結果として、「たら・ば・と・なら」の条件を表す以外の機能があること、そして使用される文に様々な意味を加える役割があることが明らかにされたといえる。

キーワード: 日本語、条件、機能、意味

ABSTRACT

JAPANESE CONDITIONAL EXPRESSIONS

—“-tara”, “-ba”, “-to”, “-nara”—

Gonca Zülkadiroğlu

Thesis for master of science, Department of Oriental Languages and Literatures

Supervisor: Assoc. Prof. Ayşe Nur Tekmen

May 2009, 120 pages

In this study, it is aimed to describe Japanese conditional expressions (“-tara”, “-ba”, “-to”, “-nara”) which are composed a lot of structures. With this mind, first all the research concerning conditional expressions were rescanned and in light of the results, the usage of “-tara”, “-ba”, “-to”, and “-nara” were determined.

In accordance with the usage of these structures, includes specific headings that every structure was evaluated under, as well as comparisons of their functional aspects. As a result similarities and differences were pinpointed.

In this study, it is seen that some of the structures in sentence clauses with multiple connotations gain meaning in accordance. Moreover, structures that seem to have the same function were compared meaning wise.

In conclusion, the structures “-tara”, “-ba”, “-to” and “-nara” have been seen to have other functions aside from expressing a condition and that they add different meanings to sentence clauses.

KEY WORDS: Japanese, conditional, function, meaning